

**VILNIAUS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA**

Joana PRIBUŠAUSKAITĖ

Kokybės vadybos programa

MAGISTRO DARBAS

**DIRBANČIŲ MOTERŲ IR NAMŲ ŠEIMININKIŲ GYVENIMO
KOKYBĖS SUVOKIMO IR VERTINIMO YPATUMAI**

**PECULIARITIES OF QUALITY OF LIFE PERCEPTION AND
EVALUATION OF WORKING WOMEN AND HOUSEWIVES**

Leidžiama ginti _____
(parašas)

Katedros vedėja prof. **D. Diskienė**

Magistrantas _____
(parašas)

Darbo vadovas _____
(parašas)

Prof. **J. Ruževičius**

Darbo įteikimo data:

Registracijos Nr

Vilnius, 2016

Turinys

IVADAS	3
1. GYVENIMO KOKYBĖS SUDEDAMŲJŲ DALIŲ, RODIKLIŲ IR JŲ TYRIMO BEI VERTINIMO LITERATŪROS ANALIZĖ	6
1.1. Gyvenimo kokybės sampratos ir vertinimas pagal tiriamąjį pobūdį.....	6
1.2. Gyvenimo kokybė kaip ekonominės politikos efektyvumo rodiklis.....	10
1.3. Gyvenimo kokybės vertinimo metodai ir sistemos	11
1.4. Gyvenimo darbe kokybė ir jos vertinimas.....	18
1.5. Gyvenimo kokybės darbe ir šeimoje pusiausvyros problematika.....	23
2. GYVENIMO KOKYBĖS DARBE IR ŠEIMOJE PUSIAUSVYROS TYRIMAS	27
2.1. Tyrimo metodologija	27
2.2. Tyrimo rezultatai	31
2.2.1 Fizinės gyvenimo kokybės srities vertinimas	32
2.2.2 Materialinės gyvenimo kokybės srities vertinimas	37
2.2.3 Psichologinės srities vertinimas	39
2.2.4 Išsilavinimo ir savęs tobulinimo sričių vertinimas	45
2.2.5 Socialinių santykių gyvenimo kokybės srities vertinimas	48
2.2.6 Saviraiškos ir laisvalaikio srities vertinimas.....	50
2.2.7 Saugumo ir aplinkos vertinimas.....	52
2.2.8 Pasitenkinimas gyvenimo kokybe.....	53
2.3. Tyrimo rezultatų interpretavimas.....	54
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	57
Literatūros sąrašas	60
Summary	64
Priedai	66

IVADAS

Gyvenimo kokybė (angl. Quality of life) yra plati sąvoka, kuri siejasi su bendrąja visuomenės gerove. Gyvenimo kokybės (GK) sąvoka pradėta naudoti XX a. viduryje, tačiau naudojant kitokius terminus, kaip pasitenkinimas gyvenimu (angl. *Satisfaction with life, Life satisfaction*), laimingas gyvenimas (angl. *Happy life, Happiness*), gerovė (angl. *Wellbeing, Welfare*) naudojama dar nuo Antikos laikų.

Šiais laikais naudojami įvairūs kriterijai (sveikata, šeima, laisvalaikis, materialinė padėtis ir kt.) padedantys sudaryti gyvenimo kokybės bei gyvenimo darbe kokybės vertinimo rodiklių sistemas. Darbe apžvelgiamos įvairios GK vertinimo sistemos: M. D. Morriso rodiklis, Ferranso ir Powerso GK rodiklis, Žmogaus socialinės raidos rodiklis, Europos GK tyrimas, The Economist Intelligence unit GK rodiklis, Mercer human research GK vertinimas.

Temos aktualumas. Dar XX amžiuje buvo iškelta mintis, jog ekonominiai rodikliai neatspindi realios situacijos valstybėje, todėl juos reikia sieti ir su gyvenimo kokybės rodikliais. Kasmet įvairios organizacijos (*The Economist, The International living, Mercer*) rengia daugumos pasaulio valstybių gyvenimo kokybės vertinimus pagal įvairius kriterijus. Svarbi bendrosios gyvenimo kokybės dalis yra gyvenimo darbe kokybė. Europos Sąjungoje gyvenimo darbe kokybės vertinimus atlieka Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas (angl. *Eurofound*). Vykstant ekonominiams bei socialiniams procesams keičiasi ir įprastinis darbo pasiskirstymas visuomenėje. Vis daugiau moterų renkasi dirbti ne namuose, atlikdamos namų šeimininkės vaidmenį ir prižiūrėdamos vaikus, bet dirba apmokamą darbą. Dėl šios priežasties keičiasi subjektyvi individo gyvenimo kokybė, tiek darbe, tiek už jo ribų bei santyčiai šeimoje. Darbas ir šeima – dvi svarbiausios mūsų gyvenimo sritys, tačiau dažniausiai žmonės susiduria su dideliais sunkumais, norėdami jas suderinti, kad nenukentėtų nei viena, nei kita (Ruževičius, 2014). Darbo ir šeimos konfliktas – tai konfliktas žmogaus atliekamų keletos vaidmenų: darbuotojo, šeimos aprūpintojo, išlaikytojo ir tėvo, motinos bei sutuoktinio (Rode *et al.*, 2007). Darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyra šalia savaime suprantamos reikšmės – profesinio ir šeimyninio gyvenimo derinimo – aprėpia ir daugiau papildomų aspektų. Tačiau iki šiol nėra sistemiškai nagrinėti gyvenimo kokybės suvokimo ir vertinimo galimi skirtumai dirbant samdomą darbą ir būnant tik namų šeimininku ar šeimininke (Bruck *et al.*, 2002; Edsel, 2012; Haas, 1999; Ruževičius, 2014; Vinopal, 2012).

Taigi skaitant įvairių autorių mokslinę literatūrą pastebima, jog nėra palygintos dirbančių apmokamą darbą moterų ir namų šeimininkių gyvenimo kokybė, todėl autorės atliktas autorinis tyrimas yra vienas pirmųjų žingsnių tiriant dirbančių ir nedirbančių moterų gyvenimo kokybę. Iš šių dviejų moterų grupių tarpusavio gyvenimo kokybės palyginimo

nebuvo seka ir **mokslinė problema** – nėra pakankamai atliktų tyrimų, sugretinančių dirbančių apmokamą darbą moterų ir namų šeimininkių gyvenimo kokybės subjektyvų suvokimą įvairiose GK srityse.

Magistro darbo objektas - dirbančių moterų ir namų šeimininkių subjektyviai įvertinta gyvenimo kokybė.

Magistro darbo subjektas – dirbančios moterys ir namų šeimininkės (angl. *Housewife*) jų gyvenimo kokybės kontekste.

Darbo tikslas: Remiantis mokslinės literatūros analize bei autoriniu tyrimu atskleisti dviejų moterų grupių (dirbančių apmokamą darbą ir namų šeimininkių) subjektyvią gyvenimo kokybę.

Darbo uždaviniai:

1. Išnagrinėti su gyvenimo kokybe susijusią mokslinę literatūrą, išanalizuoti ir sugretinti gyvenimo kokybės sampratas.
2. Išnagrinėti gyvenimo kokybės vertinimo metodus.
3. Išnagrinėti gyvenimo darbe kokybės vertinimo metodus.
4. Apibendrinti darbinio ir šeimyninio gyvenimo turinio įtaką gyvenimo kokybei.
5. Atlikti autorinį tyrimą, kuriuo siekiama palyginti dviejų moterų grupių (dirbančių apmokamą darbą ir namų šeimininkių) gyvenimo kokybę.

Šaltiniai ir metodai. Nagrinėjant mokslinę literatūrą nebuvo aptikta darbų, kuriuose būtų lyginama dirbančių moterų ir namų šeimininkių gyvenimo kokybė. Šiame mokslo tiriamajame darbe remiamasi užsienio (Edsel, 2014; Greenhaus, 1985; Gomes, 2010; Haas, 1999; James, 1992; Vinopal, 2012; Slottje, 1991; King, 1992 ir kt.) bei lietuvių autorių (Akranavičiūtė, 2007; Ruževičius, 2014; Janušauskaitė, 2008; Servetkienė, 2013; Merkys, 2008; Tamutienė, 2004; Rakauskienė, 2011 ir kt.) literatūra, taip pat savaitraščio *The Economist*, Europos gyvenimo kokybės tyrimu (*Eurofound*) bei įvairių kitų užsienio ir lietuvių mokslininkų atliktais tyrimais.

Dirbančių moterų ir namų šeimininkių tyrimas atliktas apklausos būdu. Tyrimo anketa buvo prieinama laisvai interneto apklausų tinklapyje (manoapklausa.lt). Apklausos metu gauti respondentų atsakymų duomenys buvo apdoroti su SPSS programiniu paketu (angl. *Statistical Package for the Social Sciences*) taikant įvairias funkcijas. Programoje buvo skaičiuoti rodikliai: Chi kvadrato (angl. *Chi Square*), neparametrinis Mann-Whitney bei Shapiro-Wilk testai.

Darbo aprobavimas ir tyrimo rezultatų sklaida

Remiantis atliktais tyrimais buvo parengtas ir publikuotas recenzuotas straipsnis: Pribušauskaitė, J., Ruževičius, J. (2015). Dirbančių moterų ir namų šeimininkių gyvenimo kokybės suvokimo ir vertinimo ypatumai. - Kn.: *Lietuvos ekonomikos augimo ir stabilumo strateginės kryptys: Straipsnių rinkinys*. Vilnius: Vilniaus universitetas, p.192-205 (ISBN 978-609-459-613-1) (žr. 35 priedą).

Raktiniai žodžiai: gyvenimo kokybė, darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyra, namų šeimininkė, dirbanti moteris, subjektyvi gyvenimo kokybė, apklausa.

1. GYVENIMO KOKYBĖS SUDEDAMŲJŲ DALIŲ, RODIKLIŲ IR JŲ TYRIMO BEI VERTINIMO LITERATŪROS ANALIZĖ

1.1. Gyvenimo kokybės sampratos ir vertinimas pagal tiriamąjį pobūdį

Gyvenimo kokybė (GK) buvo domimasi jau nuo senų laikų. Garsūs filosofai, mąstytojai tokie kaip Aristotelis, Sokratas, Platonas savo kūriniuose kalbėjo apie žmogaus laimingumą, gyvenimo pilnatvę ir kokybę. Pavyzdžiui, Aristotelio eudemonizmo (gr. *eudaimonismos* — pripažinimas esant laimingą; laimė, etikos koncepcija, didžiausia vertybe laikanti laimę (asmeninę arba visuomeninę), o jos siekimą — svarbiausiu dorovingos veiklos motyvu.) koncepcijoje, žmonės buvo raginami gyventi taip, kad pasiektų tobulumą, kokį apskritai žmogus gali pasiekti dėl savo prigimties, nors tai ir būtų iššūkis visuomenės normoms, nes kitu atveju gyvenimas yra bevertis (Diener, 1997). Pirmą kartą gyvenimo kokybės terminas buvo pavartotas anglų ekonomisto A. C. Pigou 1920 m. knygoje „Turtas ir gerovė“. Toks gyvenimo kokybės supratimas didelio visuomenės susidomėjimo nesukėlė iki XX a. antros pusės, kuomet buvęs JAV prezidentas (1963 – 1969 m.) Lindonas Beinas Džonsonas 1972 metais savo politinėje kalboje pabrėžė, jog nebeužtenka matuoti gyvenimą pagal tai, kiek prekių gali įsigyti visuomenės nariai, o tiksliau vertinti, kaip tai veikia jų gyvenimo kokybę (Servetkienė, 2013). Plačiausiai tradiciškai naudoti rodikliai buvo vien ekonominiai (pvz., bendrasis vidaus produktas, apskaičiuotas vienam gyventojui; namų ūkio pajamos, vartojimo išlaidos ir pan.). Gyvenimo kokybės apibrėžimas buvo priimtinesnis kaip gerovės samprata, tiesiogiai siejama su galimybe įgyti tam tikras pajamas, kurios būtų priemonė bent minimaliems poreikiams patenkinti (pvz., Vakarų Europoje po II pasaulinio karo manyta, jog asmeniui svarbiausia gauti tam tikrą kiekį maisto, kuris užtikrintų fizinį pajėgumą atliekant įvairius darbus, sudarytų galimybes tik egzistuoti, nepaisant aukštesnių poreikių). Tokiam požiūriui turėjo įtakos daugelis valstybių ar netgi asmenų, kurie pradėjo ir palaipsniui įtvirtino gyvenimo kokybės koncepcinius, metodologinius pagrindus, nors jie buvo tarsi to meto gyvenimo aplinkybių (ekonominių, politinių, socialinių ir kt.) išraiška (Janušauskaitė, 2008). Tik prieš kelis dešimtmečius imta plačiau analizuoti, vertinti, tobulinti gyvenimo kokybės sampratą, tad įsivyravus platesniam suvokimui buvo pradėtas kreipti dėmesys į aplinkos kokybę, sveikatos, išsilavinimo galimybes (Dumbliauskienė, Jarmalavičienė, 2012).

B. K. Haas suformulavo savitą gyvenimo kokybės apibrėžimą: „Gyvenimo kokybė yra įvairiapusis individo dabartinių gyvenimo aplinkybių įvertinimas kultūros, kuriai jis priklauso, bei pripažintų vertybių kontekste“ (Haas, 1999). Gyvenimo kokybė pagal autorę, tai pirmiausia subjektyvus individo jausmas gerovei įvertinti apimantis fizinį, psichologinį, socialinį ir dvasinį aspektą. B. K. Haas 1997 m. išanalizavo mokslinėje literatūroje

spausdintus straipsnius apie GK, atliko tematinę analizę ir nustatė penkis požymius, atspindinčius šiuolaikinį gyvenimo kokybės modelį:

- Gyvenimo kokybė savo prigimtimi yra daugialypė.
- Gyvenimo kokybė apima subjektyvius ir objektyvius vertinimus.
- Gyvenimo kokybė yra dabar egzistuojančių individo gyvenimo aplinkybių įvertinimas.
- Gyvenimo kokybė yra pagrįsta individualiomis vertybėmis ir kintanti.
- Gyvenimo kokybę geriausiai gali įvertinti asmenys, pajėgūs atlikti subjektyvią savianalizę.

Pasaulinė sveikatos organizacija (PSO) 1993 m. pateikė aiškiai suformuluotą gyvenimo kokybės apibrėžimą. *Gyvenimo kokybė – tai individualus savo paskirties gyvenime vertinimas kultūros ir vertybių sistemos, kurioje individas gyvena, požiūriu, susijęs su jo tikslais, viltimis, standartais bei interesais. Tai plati koncepcija, kompleksiškai apimanti asmens fizinę sveikatą ir psichologinę būklę, nepriklausomybės laipsnį, socialinius ryšius bei ryšius su aplinka* (The World..., 1997).

Taigi, apibendrinant šias sąvokas, galima konstatuoti, kad apibrėžiant gyvenimo kokybės suvokimą, visų pirma, pažymimas subjektyvus gerovės pojūtis, apimantis fizinį, psichologinį, socialinį ir dvasinį lygius, kultūrą bei vertybių sistemą. Taip pat gyvenimo kokybės sąvoka analizuojama sveikatos, politikos, marketingo, mokslo srityse, apimanti žmogaus dvasinę (emocinę), socialinę ir fizinę gerovę. Šiuo metu nėra vieningos visame pasaulyje priimtose gyvenimo kokybės apibrėžties.

Taip pat analizuojant mokslinę literatūrą nesunku pastebėti, jog gyvenimo kokybės vertinimas susideda iš dviejų skirtingų rodiklių – objektyvaus ir subjektyvaus. Objektyvių gyvenimo kokybės rodiklių pagrindinis bruožas, kad jie yra pagrįsti objektyviais, kiekybiniais statistiniais duomenimis, neatsižvelgiant į piliečių lūkesčius, požiūrį į jų socialinę aplinką. Pavyzdžiui, tokie rodikliai kaip kūdikių mirtingumas, gydytojų skaičius, tenkantis vienam gyventojui, gyvenimo trukmė atsižvelgiant į sveikatos sritį bei žmogžudysčių skaičių. Rodikliai gauti iš įvairių sričių: ekologijos, žmogaus teisių ir švietimo taip pat dažnai naudojami kaip objektyvūs rodikliai.

Subjektyvios gyvenimo kokybės sampratos identifikavimui, studijoms ir tyrimams pradžią davė pozityviosios psichologijos mokslas. Subjektyvi gyvenimo kokybė – tai subjektyvi asmens savivoka apie jo gyvenimo kokybę (arba apskritai apie gyvenimą, kuris remiasi patirtimi, išgyvenimais) skirtingose gyvenimo srityse: ekonominėje, socialinėje, kultūrinėje, politinėje ir pan. (Vazonienė, 2010).

Objektyvų ir subjektyvų gyvenimo kokybės modelio aspektą, gerai paaiškina vokiečių mokslininkas W. Zapf bei jo sukurta gyvenimo kokybės matrica (1 lentelė).

1 lentelė. **Gyvenimo kokybės tipologija** (Zapf et al., 1996)

Objektyvus požiūris	Subjektyvus požiūris	
	Gera	Bloga
Gera	Gerbūvis	Disonansas
Bloga	Adaptacija	Nepriteklis

Matricą galima aiškinti taip, jei tiriamajam žmogui jo gyvenimo kokybė atrodo gera, ir ją vertinant objektyviai ji taip pat yra gera, tai tada situacija vadinama gerove arba gerbūviu (angl. *Wellbeing*). Jeigu subjektyviu požiūriu žmogus savo gyvenimo kokybę vertina blogai, o objektyviu požiūriu ji yra gera, tai ši situacija vadinama neatitikimu arba disonansu (angl. *Dissonance*). Tokį subjektyvų nepasitenkinimą esamomis sąlygomis gali sukelti pavyzdžiui, orientacija į svetimos kultūros „gero gyvenimo“ vaizdinius ir pan. (Jokubaitis, 2006). Galima manyti, jog žmogus yra pesimistas ir savo gyvenimo kokybę vertina neadekvačiai. Jeigu žmogus subjektyviai savo gyvenimo kokybę yra patenkintas, o objektyviu požiūriu jo gyvenimo kokybė yra prasta, tai ši situacija vadinama adaptacija (angl. *Adaptation*) – žmogus prisitaikė prie esamų savo gyvenimo sąlygų. Tai nėra gerai, nes žmogus praranda motyvą siekti geresnės gyvenimo padėties. Nepritekliu (angl. *Deprivation*) – vadinama situacija, kai ir objektyvus ir subjektyvus požiūris gyvenimo kokybę apibrėžia, kaip blogą (Gomes et al, 2010).

Vertinant objektyvių gyvenimo kokybės rodiklių pusę yra remiamasi socialiniais indikatoriais. Jie atsirado Jungtinėse Amerikos valstijose dar praeito amžiaus 7 dešimtmečio viduryje. Pirminis jų atsiradimo tikslas buvo bandymas rasti bei numatyti nenumatytus šalutinius poveikius JAV visuomenėje, dėl Amerikos kosmoso agentūros NASA vykdomų darbų. Terminas atradimas priskiriamas R. Bauer, o pats terminas apibrėžiamas kaip „statistikos, statistinių eilučių ir kitų duomenų formų visuma, kuri leidžia įvertinti dabartinę ir ateities padėtį, atsižvelgiant į vertybes bei tikslus“ (Bauer, 1966). Šis terminas plačiai naudojamas ir šiais laikais. Tačiau, autorės manymu, kur kas aiškesnis apibrėžimas sukurtas 1994 metais Jungtinių tautų (JT), kuris skamba: „Socialiniai indikatoriai apibrėžiami kaip statistika, kuri sėkmingai atspindi svarbias socialines sąlygas ir palengvina šių sąlygų evoliucijos vertinimą. Socialiniai indikatoriai naudojami socialinių problemų identifikavimui, prioritetų nustatymui, įvairių programų bei politikos efektyvumo vertinimui“ (Jungtinės

tautos., 1989). JT socialinis rodiklis apima 5 plačias sritis – populiaciją, sveikatą, gyvenimo sąlygas, švietimą bei darbą, šios sritys skirstomos į tiriamus rodiklius.

Pasak McEwin socialiniai indikatoriai yra socialinės gerovės matavimai, kurie atspindi svarbias šiuolaikinio gyvenimo sąlygas ir palengvina šių sąlygų evoliucijos vertinimą (McEvin, 1995). Nacionalinių socialinių rodiklių sistemų turinio struktūros palyginimas pateiktas 2 lentelėje. Lietuva kol kas neturi sistemiškai nagrinėjamos socialinių rodiklių sistemos, todėl nėra galimybių jos palyginti su kitų Europos šalių sistemomis.

2 lentelė. Vokietijos, Jungtinės Karalystės ir Šveicarijos nacionalinių socialinių rodiklių sistemų palyginimas (Merkys ir kt., 2008)

Vokietija	Jungtinė Karalystė	Šveicarija
Populiacija	Populiacija	Informacinė visuomenė
Švietimas	Švietimas	Švietimas
Socialinė stratifikacija	Žemės ūkis	Aukštasis mokslas
Darbo rinka	Nusikalstamumas ir teisingumas	Profesinis rengimas
Pajamos ir paskirstymas	Rinkimai	Ekonominiai ir finansiniai duomenys
Socialinė apsauga	Aplinka ir energetika	Mokslas ir technologijos
Transportas	Sveikata	Aplinka
Sveikata	Apsirūpinimas būstu	Žiniasklaida
Dalyvavimas ir bendradarbiavimas	Vietinė savivalda	Darni plėtra
Aplinka	Socialinis saugumas	
Viešasis nusikalstamumas ir saugumas		
Laisvalaikis ir žiniasklaida		

Šveicarija iš kitų šalių išsiskiria tuo, jog vertina rodiklį „informacinė visuomenė“, Jungtinė Karalystė vertina šalies žemės ūkio kokybę, ko nedaro kitos šalys. Taigi, galima pastebėti, jog nėra nustatytos vieningos socialinių rodiklių sistemos pasaulyje.

1.2. Gyvenimo kokybė kaip ekonominės politikos efektyvumo rodiklis

Skirtingais visuomenės raidos etapais, priklausomai nuo žmonijos prioritetų ir tikslų kaitos keitėsi ir gyvenimo progreso, visuomenės pažangos vertinimo aspektai. Iki XX a. vidurio, kuomet esminiu tikslu buvo laikomas ekonomikos augimas, pagrindinis dėmesys buvo skiriamas tokiam rodikliui kaip BVP (vėliau – BVP / 1 gyv.), o pažanga buvo laikomas skurdo įveikimas ir gyvenimo lygio augimas (Servetkienė, 2013). Didelį augimą vaizduojantys rodikliai reiškia pažangą šalies ekonomikoje, augančias pramonės gamybos ir eksporto apimtis bei įplaukas iš užsienio investuotojų, todėl nenuostabu, kad tokie rodikliai kaip BVP yra priimtini kiekvienai valstybei. Tačiau, BVP augimas ne visada pasireiškia kaip gerėjantys gyvenimo standartai ar žmogaus saugumas. Ne visi socialiniai sluoksniai bei ne visi šalies regionai vienodai jaučia BVP augimo naudą. Dėl ekonomikos augimo, gyvenimo kokybė gali nukentėti dėl tokių neigiamų išorinių veiksnių, kaip, pavyzdžiui, intensyvus eismas, triukšmas, spūstys urbanizuotose teritorijose, nusikaltimai, žala aplinkai bei padidėjęs stresas.

Pagrindinė BVP stiprybė slypi jo paprastume: visų prekių ir paslaugų pagamintų šalyje vertė, įskaitant eksporto ir importo balansą yra lengvai apskaičiuojama. Tačiau paprastumas kartu yra ir silpnumas. BVP skatina gamybą ir vartojimą neatsižvelgiant į neigiamus reiškinius susijusius su jais. Augimas didėja, pavyzdžiui, dėl natūralių nelaimių (atstatymo išlaidos), karas (sukuriama daugiau ginklų), terorizmas (išlaidos apsaugai) ir tokie dalykai kaip transporto spūstys (padidėja degalų suvartojimas) (Rokicka, 2013). Pavyzdžiui, Pietų Korėjoje 1963-1979 m. smarkiai augant BVP vienam gyventojui, gerėjo tik fizinio gyvenimo kokybė, o asmeninio ir socialinio gyvenimo kokybė buvo sustingusi ar netgi smuko (Lisauskaitė, 2010). Taigi gyventojų turtėjimas, nebūtinai reiškia gyvenimo kokybės kilimą. Tokia pati materialinė padėtis, kiekvieno žmogaus gali būti įvertinta skirtingu gerovės lygiu. Dažnai būna taip, jog augant materialinei gerovei, gyvenimo kokybė prastėja.

Prancūzijos prezidento N. Sarkozy iniciatyva 2009 m. buvo sudaryta Ekonomikos būklės ir socialinės plėtros įvertinimo komisija (kitai vadinama Laimės komisija), kuriai vadovauja Kolumbijos universiteto profesorius, Nobelio premijos laureatas Josephas Stiglitzas, rekomendavo vertinant šalies ekonominę ir socialinę pažangą vietoje BVP, į darbo našumą ir pelną orientuotų rodiklių, taikyti gyvenimo gerovę perteikiančių rodiklių sistemą. Taikant klasikinę sistemą, anot Laimės komisijos, BVP rodiklio prigimtis yra pernelyg kiekybinė, neatsižvelgianti į gyvenimo kokybės pokyčius. Infliacijos ir biudžeto deficito rodikliams suteikiamas pernelyg didelis svoris, o gyventojų pajamų, vartojimo, ekologinių rodiklių reikšmė sumenkinama. Reikšmingiausia J. Stiglitzo vadovaujamos komisijos išvada

ta, kad vertinant ekonominės politikos sėkmingumą, gamybą atspindintys kiekybiniai rodikliai neparodo tikrosios šalies ekonominės būklės. Jie turi būti pakeisti į visuomenės gerovės ir gyvenimo kokybės rodiklius. Šios komisijos nuomone, *pirma*, namų ūkių pajamos ir vartojimas yra tinkamesni gyvenimo kokybę atspindintys rodikliai nei BVP vienam gyventojui; *antra*, itin svarbu tyrinėti ne tik vidutinius pajamų ir vartojimo pokyčius, tačiau ir jų pasiskirstymą tarp turtingiausių bei skurdžiausių socialinių grupių; *trečia*, šie rodikliai turi būti papildyti darbo ir laisvalaikio santykiu – vienu iš svarbiausių gerovės indikatorių, gyvenamosios aplinkos ir ekologiniais rodikliais (Lisauskaitė, 2010). Taigi, aiškinantis šalies ekonominį lygmenį neužtenka remtis vien finansiniais rodikliais, jie turi būti naudojami kartu ir su žmogaus gyvenimo kokybės vertinimo rodikliais.

1.3. Gyvenimo kokybės vertinimo metodai ir sistemos

Šiuo metu pasaulyje vis dar nėra vieno, visoms šalims tinkančio gyvenimo kokybės vertinimo metodo. Pasigendama metodologiškai tinkamo gyvenimo kokybės vertinimo modelio, kuriame būtų suformuluoti pagrindiniai gyvenimo kokybę įtakojantys veiksniai. Skirtingi mokslininkai pasirenka skirtingus gyvenimo kokybės vertinimo metodus, todėl tyrimai būna fragmentiški. Pavyzdžiui, Akranavičiūtė ir Ruževičius (2007) metais išskyrė 10 gyvenimo kokybės įvertinimo sričių ir jų sudedamąsias dalis pateiktas 3 lentelėje.

3 lentelė. **Gyvenimo kokybės sritys ir sudedamosios dalys** (Akranavičiūtė, Ruževičius, 2007)

Gyvenimo kokybės sritis	Gyvenimo kokybės sudedamosios dalys susijusios su:
Fizinė būklė (sveikata, darbo krūvis, įtampa, ištvermė, mityba)	Sveikata
Materialinė būklė (socialinis aprūpinimas, gyvenimo sąlygos)	Materialinėmis gėrybėmis
Psichologinė būseną (emocijos, požiūriai, vertybės, savigarba, pasitenkinimas darbu, stresas)	Protine veikla, gyvenimo darbe kokybe
Išsilavinimas ir savęs tobulinimas (mokymasis, švietimas, įgūdžių ir žinių pritaikymas)	Šeima
Socialiniai santykiai (santykiai su žmonėmis, šeima, visuomenė, parama)	Socialiniu gyvenimu
Saviraiška ir laisvalaikis (poilsis, hobiai, kūryba, pramogos)	Laisvalaikiu
Saugumas ir aplinka (fizinis saugumas, darbo aplinka, ekonominė, politinė, teisinė aplinka)	Aplinka

Dėl didelės sričių aprėpties atsiranda gausybė įvairių gyvenimo kokybės vertinimo variantų. Autorė remdamasi užsienio šalių bei Lietuvos moksline literatūra, išskyrė gyvenimo kokybės vertinimo metodų raidą pasaulyje bei populiariausius vertinimo metodus.

Vienas pirmųjų visuomenės gerovę, matuojantis ne pagal ekonominę šalies gerovę, buvo vadinamasis **M. D. Morriso rodiklis** (angl. *Physical Quality of Life Index* - PQLI) pasiūlytas dar 1970 metais. Rodiklis vertina tris statistinius šalies rodiklius: kūdikių mirtingumą, išgyvenamumo tikimybę iki vienerių metų, vidutinę būsimą gyvenimo trukmę bei suaugusiųjų raštingumo rodiklius. Visi rodikliai vertinami vienodai nuo 0 - 100 balų, o pats rodiklis apskaičiuojamas išvedus šių trijų rodiklių vidurkį. Šie trys rodikliai yra lengvai nustatomi, jie nėra etnocentristiniai bei yra palyginami tarptautiniu mastu (Slottje, 1991). Tačiau iš kitos pusės, Morriso rodiklis gali būti kritikuojamas dėl keletos dalykų, kaip teigia M. P. Todaro vienas pagrindinių dalykų, jog šis rodiklis yra ribotas, tai yra jis neapima kitų socialinių, psichologinių rodiklių, kuriuos apima terminas „Gyvenimo kokybė“. Antra, rodiklis kritikuojamas dėl to, jog skirtingiems rodikliams duodamas toks pat svoris. Vis dėlto, neatsižvelgiant į Morriso rodiklio ribotumą, šis rodiklis yra naudingas indikatorius, papildantis šalies ekonominės gerovės matavimus (Jain ir Khanna, 2006).

1984 metais **Carol Estwing Ferrans ir Marjorie Powers sukūrė gyvenimo kokybės kompleksinį rodiklį**. Šiuo vertinimo metodu galima įvertinti tiek pasitenkinimą gyvenimu, tiek gyvenimo aspektų svarbą žmogui. Rodiklis turi 5 sudėtinės gyvenimo kokybės dalis: gyvenimo kokybė apskritai ir 4 srityse: sveikata ir veikla, psichologinė ir dvasinė savijauta, socialinė - ekonominė gerovė bei šeimos gyvenimas žr. 4 lentelę. Ferranso ir Powerso gyvenimo kokybės rodiklis buvo sukurtas naudojant tvirtą koncepcinę ir metodinę bazę, tai paaiškina platų rodiklio pripažinimą pasaulyje. Šis vertinimo metodas, be to, kad gali įvertinti žmogaus pasitenkinimo laipsnį remiantis keletu sudėtinių apklausos dalių, bet dar įtraukia ir papildomą sričių svarbos rangavimą, nes kiekvienam žmogui skirtingi veiksniai sukuria geresnę gyvenimo kokybę (Kimura ir Silva, 2009). Toks balų suteikimas, atsižvelgiant į asmeninius žmogaus prioritetus, tiksliau atspindi gyventojų pasitenkinimą gyvenimu.

4 lentelė. Ferranso ir Powerso gyvenimo kokybės kompleksinio rodiklio – bendrosios versijos III sritys ir sudėtinės dalys (sudaryta autorės, remiantis Kimura ir Silva, 2009)

Sveikata ir veikla	Socialinė – ekonominė gerovė	Psichologinė ir dvasinė savijauta	Šeimos gyvenimas
Sveikata	Draugai	Dvasinė ramybė	Šeimos sveikata
Sveikatos apsauga	Kitų žmonių palaikymas (be artimųjų)	Tikėjimas į Dievą	Vaikai
Skausmas	Santykiai su kaimynais	Asmeninių tikslų įgyvendinimas	Šeimos laimė
Energingumas (nuovargis)	Namai	Laimė	Sutuoktinis (-ė), meilužis (- è) ar partneris (- è)
Galėjimas rūpintis savimi, be niekieno pagalbos	Darbo turėjimas	Pasitenkinimas gyvenimu	Emocinis palaikymas iš šeimos
Gyvenimo kontrolė	Išsilavinimas	Asmeninė išvaizda	
Galimybė gyventi tiek, kiek norisi	Finansiniai poreikiai	Savęs suvokimas	
Seksualinis gyvenimas			
Rūpinimasis šeima			
Reikalingumas kitiems			
Neramumai, rūpesčiai			
Hobiai			
Galimybės laimingai ateičiai			

Nobelio premijos laureatas Amartya Senas ir Mahbub ul Hagas, padedami anglų Gustavo Ranis bei Meghnado Desai sukūrė **Žmogaus socialinės raidos rodiklį** (ŽSRR) (angl. *Human Development Index, HDI*) (Human development report, 1999). Tai bendras rodiklis, kuriuo matuojama visų pasaulio valstybių:

- gyventojų vidutinė gyvenimo trukmė,
- raštingumo ir švietimo lygis,
- pragyvenimo lygis, matuojamas BVP vienam gyventojui.

Pagal šį rodiklį sprendžiama apie socialinį žmogaus pragyvenimo lygį valstybėje. Rodiklis naudojamas nustatyti ar valstybė yra išsivysčiusi ir matuoti ekonominės politikos įtaka gyvenimo kokybei. Rodiklis apskaičiuojamas išvedus trijų rodiklių vidurkį. Nuo 1990 metų rodiklis naudojamas Jungtinių Tautų vystymo programoje (*United Nations Development Programme*) pateikiant kasmetinę ataskaitą apie Žmogaus socialinę raidą (*Human*

Development Report) pasaulio valstybėse (5 lentelė). Pasaulyje lyderės poziciją užima Norvegija, 2013 metais Baltijos šalis ji lenkė daugiau nei 0,1 ŽSRR vertės. Lyginant Baltijos šalis pirma yra Estija, kurios Žmogaus socialinės raidos rodiklis 2013 metais buvo 0,840, Lietuva 0,834, Latvija 0,810. Nors ir pats kūrėjas *Amartya Sen* kritikavo rodiklį kaip pernelyg griežtą matavimą, tačiau ŽSRR vis tiek naudingesnis nei anksčiau naudotas BVP tenkantis vienam gyventojui. ŽSRR padėjo pamatus kitiems detalesniems tyrimams Žmogaus socialinės raidos ataskaitoje.

5 lentelė. **Žmogaus socialinės raidos rodiklio (ŽSRR) pokyčiai, 1980-2013 metais**

(sudaryta autorės, remiantis Human development index, 2014)

Vieta pasaulyje pagal ŽSRR	Šalis	ŽSRR vertė, 1980	ŽSRR vertė, 1990	ŽSRR vertė, 2000	ŽSRR vertė, 2005	ŽSRR vertė, 2008	ŽSRR vertė, 2010	ŽSRR vertė, 2011	ŽSRR vertė, 2012	ŽSRR vertė, 2013	Vid. kasmeti- nis ŽSRR prieaugi s (%), 1980- 1990	Vid. kasmeti- nis ŽSRR prieaugi s (%), 1990- 2000	Vid. kasmeti- nis ŽSRR prieaugis (%), 2000- 2013
1	Norvegija	0.793	0.841	0.910	0.935	0.937	0.939	0.941	0.943	0.944	0.59	0.80	0.28
2	Austalija	0.841	0.866	0.898	0.912	0.922	0.926	0.928	0.931	0.933	0.29	0.37	0.29
3	Šveicarija	0.806	0.829	0.886	0.901	0.903	0.915	0.914	0.916	0.917	0.29	0.66	0.27
33	Estija	-	0.730	0.776	0.821	0.832	0.830	0.836	0.839	0.840	-	0.61	0.61
35	Lietuva	-	0.737	0.757	0.806	0.827	0.829	0.828	0.831	0.834	-	0.28	0.75
48	Latvija	-	0.710	0.729	0.786	0.813	0.809	0.804	0.808	0.810	-	0.26	0.82
187	Nigeris	0.191	0.218	0.262	0.293	0.309	0.323	0.328	0.335	0.337	1.34	1.86	1.95

Žmogaus socialinės raidos įvertinimas kritikuojamas dėl to, kad neapima svarbių žmogaus socialinės raidos bruožų, pavyzdžiui, laisvės, nedarbo. Be to, diskutuojama dėl duomenų patikimumo. Duomenys rodikliams skaičiuoti imami iš tokių tarptautinių organizacijų kaip Pasaulio bankas, Pasaulinė sveikatos organizacija, Jungtinių Tautų sveikatos fondas, tarptautinės darbo organizacijos, Jungtinių Tautų švietimo fondas. Pateikti duomenys yra apytiksliai - ne visos šalys naudoja tuos pačius duomenų rinkimo metodus (Tamutienė, 2004).

Taigi, šis rodiklis dažniausiai naudojamas tarptautiniams palyginimams. Be to, jis gali būti papildytas ir naudojamas kaip lyčių socialinės raidos rodiklis, rodantis vyrų ir moterų gyvenimo, pajamų ir išsilavinimo skirtumus, taip pat didesnių galimybių lytims suteikimo matas, įvertinantis lyčių nelygybę ekonominiame ir politiniame gyvenime bei skurdo rizikos rodiklis, įvertinantis pagrindinių žmogaus galimybių apribojimą.

Trečiasis Europos gyvenimo kokybės tyrimas (EQLS – *European Quality of Life Survey*) – unikalus bandymas ištirti daugelio šalių gyvenimo kokybę. Tai pagrindinis informacijos šaltinis, kuriuo remiantis nustatomi ES socialinės ir ekonominės politikos uždaviniai. Tyrimus atlieka *Eurofound* – tai Europos agentūra, stebinti, kaip gyvena ir dirba Europos žmonės, ir kaip jų gyvenimo sąlygos keičiasi laikui bėgant. Siekdama įvertinti gyvenimo kokybę agentūra kas ketverius metus atlieka tyrimą daugiau kaip 30 Europos šalių. 2011 - 2012 m. Eurofound vykdytame trečiajame Europos gyvenimo kokybės tyrime dalyvavo 27 ES valstybės narės ir 7 ES nepriklausančios valstybės (Kroatija, Islandija, Kosovas, Buvusiosios Jugoslavijos Respublika Makedonija, Juodkalnija, Serbija ir Turkija), iš viso buvo apklausti 43636 respondentai. Tyrimas buvo vykdomas atliekant anketinę apklausą, kuri buvo vykdoma kalbantis su respondентаis jų namuose valstybine tos šalies kalba, vidutiniškai pokalbio trukmė buvo apie 38 min (Trečiasis..., 2012).

Trečiasis tyrimas parodė, jog kai kuriose ES šalyse optimizmas ir pasitenkinimas gyvenimu sumažėjo daugiau nei 20 proc. ir daugiau nei trečdalis žmonių teigia, kad jų finansinė padėtis per pastaruosius penkerius metus pablogėjo, 7 proc. respondentų teigia, kad jiems sunku išgyventi. Šie skaičiai įvairiose valstybėse narėse labai skirtingi: nuo 22 proc. Graikijoje iki 1 proc. Suomijoje (Trečiasis..., 2012).

Kiekvienas tyrimas suteikia aktualios informacijos apie žmonių gyvenimo sąlygas. Lyginant įvairių tyrimų rezultatus galima pamatyti, kiek ir kaip pasikeitė žmonių gyvenimas. Pavyzdžiui, ankstesni (pirmasis ir antrasis) tyrimai parodė, kad prasidėjus ekonominei krizei žmonėms vis sunkiau sudurti galą su galu. Daugelyje šalių juntama didesnė įtampa tarp įvairių etninių grupių. Visoje Europoje sumažėjo žmonių pasitikėjimas savo vyriausybe. Tačiau svarbiausias žmonių pasitenkinimo šaltinis išlieka šeimyninis gyvenimas ir asmeniniai santykiai (Trečiasis..., 2012).

The Economist Intelligence Unit gyvenimo kokybės rodiklis. Populiaraus žurnalo *The Economist* tyrimų ir konsultacijų padalinys The Economist Intelligence Unit 2005 metais apskaičiavo GK rodiklį apimantį 111 šalį. Rodiklis buvo sukurtas remiantis unikalia metodika, kuri sujungia subjektyvius apklausos rezultatus su objektyviais veiksniais, lemiančiais gyvenimo kokybę. Atlikus apklausą internete, kurios imtis buvo 3000 respondentų, tyrėjai nustatė 9 svarbiausius veiksnius gyvenimo kokybei, o jiems įvertinti priskyrė konkrečius rodiklius (6 lentelė). Taip pat kiekvienam iš 9 veiksnių buvo priskirtas ir tam tikras lyginamasis svoris, tačiau tyrėjai tikslesnės informacijos nepateikia (The Economist..., 2005).

6 lentelė. **The Economist gyvenimo kokybės veiksniai ir jų įvertinimas** (sudaryta autorės, remiantis The Economist..., 2005)

GK veiksniai	Veiksnių įvertinimas	Įvertinimo šaltinis
Materialinė gerovė	BVP vienam gyventojui	Economist Intelligence Unit
Sveikata	Vidutinė būsimo gyvenimo trukmė (metais)	US Census Bureau
Politinis stabilumas ir saugumas	Politinio stabilumo ir saugumo reitingai	Economist Intelligence Unit
Šeimyninis gyvenimas	Skirybų skaičius 1000-iui gyventojų („1“ reiškia mažiausią skirybų skaičių, o „5“ – didžiausią)	JT, Euromonitor
Bendruomeninis gyvenimas	Rodiklis artėja link „1“, jei šalyje didelė bažnyčios ar profsajungų reikšmė. Jei ne – „0“.	World Values Survey
Klimatas ir geografija	Skiriamos šiltesnio ir šaltesnio klimato šalys	CIA World Factbook
Darbo saugumas	Nedarbo lygis (%)	Economist Intelligence Unit
Politinė laisvė	Politinių ir pilietinių laisvių rodiklis, kur „1“ reiškia visišką laisvę, o „7“ – visišką suvaržymą	Freedom House
Lyčių lygybė	Vidutinio vyrų ir moterų uždarbio santykis	JTVP Žmogaus socialinės raidos ataskaita

Be šių devynių taip pat buvo tirti ir kiti veiksniai, tačiau atsižvelgiant į mokslinėje literatūroje rastus duomenis, kiti veiksniai nekoreliavo tarpusavyje. Tai buvo: išsilavinimo lygis, realaus BVP augimo rodiklis bei pajamų nelygybė (Gini rodiklis). Tyrimai dažniausiai rodė mažą ryšį tarp išsilavinimo lygio ir pasitenkinimo gyvenimu (The Economist..., 2005).

7 lentelė. **The Economist gyvenimo kokybės rodiklis** (sudaryta autorės, remiantis The Economist..., 2005)

	GK rodiklio vertė	Vieta pagal GK rodiklį	Vieta pagal BVP (Vietos skirtumas tarp BVP ir GK)
Airija	8.333	1	4(3)
Šveicarija	8.068	2	7(5)
Norvegija	8.051	3	3 (0)
Lietuva	6.033	63	41 (-22)
Latvija	6.008	66	47 (-19)
Estija	5.905	68	39 (-29)
Zimbabvė	3.892	111	106 (-5)

Pagal aukščiau pateiktą 7 lentelę matoma, jog tris pirmąsias vietas gyvenimo kokybės vertinime užima trys Vakarų Europos šalys - Airija, Šveicarija, Norvegija. Baltijos šalys, iš

kurių Lietuva gavo geriausią įvertinimą, pateko tarp 70 geriausiai įvertintų šalių. Zimbabvė užėmė paskutinę 111-ąją vietą. Tačiau įdomu tai, jog pagal BVP Airija būtų tik 4 vietoje, o Šveicarija 7 vietoje. Baltijos šalys ranguojant pagal BVP būtų aukštesnėje vietoje, nei pagal GK rodiklį – Lietuva būtų 22 pozicijomis aukščiau ir užimtų 41 vietą. Taigi, galima daryti išvadą, jog vertinant šalis vien tik pagal ekonominius rodiklius būtų gautas iškreiptas vaizdas, neparodantis tikrosios situacijos šalyje.

Kitaip nei ankščiau aptartos gyvenimo kokybės vertinimo metodikos, vertinančios daugiau šalies gyvenimo kokybės lygį tarptautiniu mastu, tarptautinė konsultacijų bendrovė **Mercer Human Research**, atlieka kasmetinius tyrimus, kurių metu atliekami miestų gyvenimo kokybės vertinimai. Remiantis 2012 metais atliktu tyrimu (vėlesnių metų informacija yra mokama), pagal 39 kriterijus, iš 10 pagrindinių gyvenimo sričių, kurios pateiktos 8 lentelėje, buvo suranguoti 221 pasaulio miestas. Rangavimui buvo pasirinktas atskaitos miestas Niujorkas, kuriam yra suteikiama 100 balų, o prie jų pridedant/atimant yra ranguojami kiti miestai. Pirmąją vietą užėmė Austrijos sostinė Viena, paskutinė vieta atiteko Irako sostinei – Bagdadui. Vilnius šiame reitinge atsidūrė 79 vietoje, Talinas - 82, Ryga - 85 vietoje (Quality of living..., 2012). Miestų gyvenimo kokybės vertinimas yra naudingas vyriausybėms, didelėms įmonėms pritraukti turistus, žmones ieškančius darbo vietų.

8 lentelė. **Mercer gyvenimo kokybės modelio vertinimo sritys ir pagrindiniai kriterijai**
(sudaryta autorės, remiantis Mercer..., 2007)

Sritis	Pagrindiniai kriterijai
Politinė ir socialinė aplinka	Politis stabilumas, nusikalstamumas, teisėsauga
Ekonominė aplinka	Valiutų keitimo reglamentavimas, bankininkystė
Socialinė – kultūrinė aplinka	Cenzūra, asmeninės laisvės apribojimai
Medicina ir sveikata	Medicininės prekės ir paslaugos, infekcinės ligos, geriamasis vanduo, nuotėkos, šiukšlių išvežimas, oro tarša
Švietimas	Mokyklos
Viešosios paslaugos ir transportas	Elektra, vanduo, viešasis transportas telefonas, eismo spūstys
Poilsis	Restoranų, teatrų, koncertų, kino teatrų įvairovė, sportas ir aktyvus laisvalaikis
Vartojimo prekės	Prieinamumas maisto / kasdienio vartojimo prekių, automobilių
Būstas	Būsto nuoma, buitinė technika, baldai, būsto priežiūros paslaugos, remontas
Gamtinė aplinka	Klimatas, stichinės nelaimės

1.4. Gyvenimo darbe kokybė ir jos vertinimas

Gyvenimo darbe kokybę (GDK) galima apibrėžti kaip darbo vietos strategijos, procesų, darbo fizinės ir psichologinės aplinkos, darbuotojų motyvavimo ir ugdymo sistemą, kuri skatina ir palaiko darbuotojų pasitenkinimą nuolat gerinant darbo sąlygas ir organizacijos veiksmingumą. GDK koncepcija apima darbuotojų pasitenkinimą darbu, mokymo ir karjeros galimybes, įtraukimą į atliekamas užduotis, produktyvumą, sveikatą, darbo saugą, mikroklimatą, teisingą kompensavimą už darbą, tobulėjimo galimybes, gebėjimo panaudojimo veiksmingumą, socialinę integraciją ir ryšius, darbo ir asmeninio gyvenimo suderinamumą, darbo organizavimą ir intensyvumą ir kt. (Akranavičiūtė, 2007). Gyvenimo darbe kokybė yra viena iš sudėtinių bendrosios gyvenimo kokybės dalių. GDK iš esmės apibrėžiama kaip daugiadimensinė sąvoka, kurios pagalba galima vertinti žmones, darbą ir jo organizavimą. Remiantis šia GDK sąvoka ir mokslininku G. James (1992) GDK galima apibrėžti trimis požūriais:

- Tikslas - sukurti palankias darbo sąlygas visuose organizacijos lygiuose.
- Procesas – požūris, jog reikia dėti pastangas, siekiant užtikrinti darbuotojų įsitraukimą į organizacijos veiklą bei jos strategijos kūrimą. Žmonės, gali padaryti daug prasmingo indėlio organizacijos tikslams pasiekti ir tuo pat metu įgauti patirties bei pasitenkinimo darbu ir pasiektais rezultatais.
- Filosofija – požūris į žmogų ne kaip į išlaidas, bet kaip į turtą, kuris prisideda žiniomis, patirtimi, įgūdžiais ir įsipareigojimu įmonei.

Taip pat organizacijų konsultantas John J. Sherwood (1988) pastebėjo, jog darbuotojų kontrolė nėra gera strategija, ją reikėtų derinti ir su darbuotojų įtraukimu į įvairias užduotis remiantis 5 bruožais, kurie galėtų pagerinti gyvenimo darbe kokybę:

- Pavedimas (*delegation*) - atsakomybę už sprendimus ir veiksmus perduoti žmogui, kuris turi reikiamą informavimą ar labiausiai tinkamus įgūdžius atlikti užduotį.
- Komandinis darbas be apribojimų (*teamwork across boundaries*) – tinkamų žmonių įtraukimas į užduotį reikiamu laiku. Kiekvienas darbuotojas organizacijoje turi būti universalus ir mokėti atlikti ne vien tik savo pagrindines funkcijas bei disciplinas. Tai apima finansų valdymą, pirkimą, gamybą, priežiūrą, žaliavų kontrolę ir t.t. Tačiau įprastinėse organizacijose, darbuotojai yra pasiskirstę skyriais ir darbus dirba atskirtai vienas nuo kito.

- Žmonių įgaliojimas (*empowering people*) – reiškia galimybių suteikimą ir įnašo įvertinimą. Organizacijoms reikia įgalioti visus darbuotojus, neatskiriant ir neapribojant moterų ar įvairių mažumų grupių.
- Supažindinti žmones su technologijomis (*integrating people with technology*) – darbuotojas privalo mokėti dirbti su produkcija, biure ar laboratorijoje, nes kaip yra sakęs Japonijos darbo rinkos ekspertas Haruo Shimada: „tik žmogus gali suteikti išminties mašinoms“.
- Aiškus tikslas (*a shared sense of purpose*) – reiškia vizijos paaiškinimą darbuotojams, paremtą vertybėmis apibūdinančiomis: organizacijos misiją (tikslą) ir metodus jai pasiekti (cituojuama iš James, 1992).

Taigi, darbovietė, kurioje darbas organizuojamas remiantis ne kontrolės, bet visų darbuotojų įtraukimu į darbą, išugdo energiją, mokymąsi ir geresnę darbuotojų gyvenimo darbe kokybę.

Kaip jau buvo minėta GDK yra viena iš sudėtinių gyvenimo kokybės dalių ir užima svarbią gyvenimo dalį, nes darbas tai pragyvenimo šaltinis ir dauguma žmonių jam skiria didžiausią dalį savo laiko.

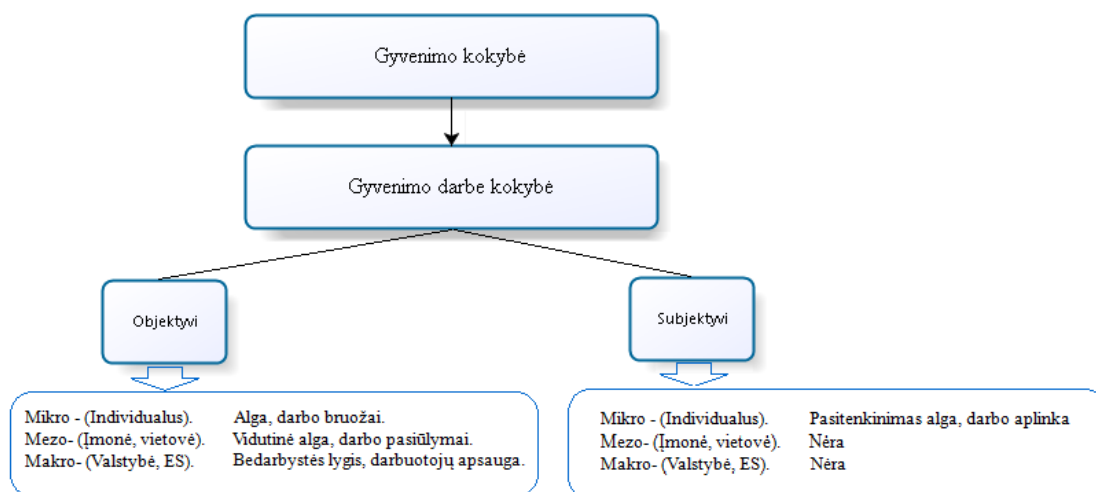
Pasak Europos Komisijos GDK išmatavimui naudojami veiksniai yra:

1. *Darbo charakteristikos*, kurios apima: a) vidinę darbo kokybę, b) įgūdžiai, galimybė mokytis visą gyvenimą bei karjeros plėtra.
2. *Darbo ir darbo rinkos situacija*, kuri apima c) lyčių nelygybę, d) sveikatą ir saugumą darbe, e) lankstumą ir saugumą, f) įtraukimą ir prieinamumą prie darbo rinkos, g) darbo/gyvenimo pusiausvyrą, j) bendrą darbų atlikimą (Quality of ..., 2009).

Gyvenimo darbe kokybės vertinimas, taip pat kaip ir bendras gyvenimo kokybės vertinimas, neturi vienos metodologijos ar modelio, todėl yra vykdomi įvairūs tyrimai. Tačiau tarpusavyje jie turi bendrą kriterijų, jog yra matuojama ir subjektyvi ir objektyvi GDK. Taip pat atliekant tyrimą reikia žinoti, jog pagal pašalinio efekto teoriją (angl. *Spillover theory*), pasitenkinimas vienoje gyvenimo srityje gali paveikti kitą sritį. Pavyzdžiui, aukšta GDK pagerina ir bendrą gyvenimo kokybę (Akranavičiūtė, 2007).

Gyvenimo darbe kokybės vertinimas susideda iš dvejopo pobūdžio vertinimų (1 pav.) Pirma, GDK gali būti vertinama pagal objektyvų ir subjektyvų aspektą, turima atsižvelgti į abu aspektus norint tyrimą atlikti tinkamai. Antrasis būdas yra GDK vertinimą suskirstyti lygiais: mikro-, mezo-, makro-. Smulčiausias mikro – lygmuo atitinka duomenis gaunamus iš individualių asmenų, mezo- lygmuo atitinka sujungtus duomenis gautus iš įmonės, pramonės

ar vietovės, o makro – lygmuo atitinka visos šalies arba net platesnių teritorijų surinktus duomenis.

1 pav. **GDK vertinimo modelis** (sudarytas autorės, remiantis Vinopal, 2012)

Vertinant objektyvius GDK kriterijus atsižvelgiama į darbuotojo gaunamą atlygį, darbuotojo apsaugos lygį, darbo valandas bei jų lankstumą, darbo sąlygas, taip pat atsižvelgiama ir į išvestinius rodiklius, tokius kaip lytis ar etniniai skirtumai. Objektyvieji GDK aspektai gali būti aiškiai skiriami į tris seniau minėtus lygmenis. Subjektyvūs aspektai negali būti išmatuoti plačiau, negu individo lygmuo, nes kiekvienas darbuotojas savo GDK supranta ir vertina skirtingai (Vinopal, 2012).

Gyvenimo darbe kokybė, kaip ir gyvenimo kokybė bendrai gali būti vertinama pagal įvairius fizinius ir psichologinius kriterijus, o aukščiausias surinktas įvertinimas reikštų tobulą darbą. Juozas Ruževičius pateikia GDK vertinimo kriterijus suskirstytus į 7 sritis (Akranavičiūtė, 2007):

- atlyginimas už darbą (materialus ir nematerialus);
- emocinė būklė (įvertinimas, savigarba, stresas, savęs motyvacija, pasitenkinimas darbu, saugumas darbe);
- mokymasis ir tobulinimasis (karjeros galimybės, įgijimas naujų žinių ir įgūdžių);
- socialiniai santykiai organizacijoje (santykiai su kolegomis ir vadovais, komunikacija, vadovavimas, darbo delegavimas);
- savirealizacija (karjeros galimybės, dalyvavimas priimant sprendimus, galimybė dirbti savarankiškai);
- fizinė būseną (stresas, nuovargis, išsekimas, darbo krūvis);
- saugumas ir darbo aplinka.

Tačiau priklausomai nuo darbo pobūdžio gali skirtis šių rodiklių svarba darbuotojui. Pavyzdžiui, dirbant biure yra mažesnė tikimybė, kad jo darbuotojams iškils saugumo grėsmė, nei dirbant statybose ar vairuotojams pervežantiems krovinius. Taip pat švietimo įstaigose dirbantiems darbuotojams tobulėjimas yra neatsiejamas nuo darbo, kai tuo metu valytojoms, tai nėra labai aktualu.

Europoje dar 1990 metais buvo pradėti rengti Europos darbo sąlygų tyrimai (EDST). Atliekant kiekvieną tyrimą tiesiogiai apklausiami atsitiktine tvarka atrinkti dirbantieji (darbuotojai ir savarankiškai dirbantys asmenys) ir jiems užduodami klausimai susiję su jų darbu ir užimtumu. Plečiantis Europos Sąjungai plėtėsi ir geografinė šio tyrimo aprėptis:

- per pirmąjį 1990–1991 m. EDST apklausti 12 EB šalių darbuotojai;
- per antrąjį 1995–1996 m. EDST apklausti 15 ES šalių darbuotojai;
- per trečiąjį 2000 m. EDST pirmiausia apklausti 15 ES šalių ir Norvegijos darbuotojai, tada 2001 m. antrajame etape tyrimas išplėstas į jį įtraukiant dvylika naujųjų valstybių narių, o 2002 m. – Turkiją;
- ketvirtasis 2005 m. EDST atliktas 27 ES šalyse, Norvegijoje, Kroatijoje, Turkijoje ir Šveicarijoje;
- penktasis atliktas 2010 m. apklausta beveik 44 000 dirbančiųjų 27 ES valstybėse narėse, Norvegijoje, Kroatijoje, Buvusiojoje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje, Turkijoje, Albanijoje, Juodkalnijoje ir Kosove, tai yra 34 Europos šalyse (Europos darbo..., 2013).

Po penktojo tyrimo buvo padarytos išvados, kelias iš jų autorė išskyrė kaip problematiškas Europos darbo sąlygas:

- Surinkti duomenys rodo, kad nuo pirmojo 1991 m. atlikto tyrimo fiziniai pavojai darbo vietose nelabai sumažėjo.
- Darbuotojų sveikatai ir gerovei neigiamą poveikį turi šie psichosocialiniai rizikos veiksniai: dideli reikalavimai ir darbo intensyvumas, emocinė įtampa, savarankiškumo stoka, etikos konfliktai, prasti socialiniai santykiai ir darbo neužtikrintumas.
- Dauguma darbuotojų gyvena šeimose, kur abu partneriai dirba. Šeimos, kurių abu partneriai dirba visą darbo dieną, sudaro 40 proc., o šeimos, kurių vienas iš partnerių dirba ne visą darbo dieną, sudaro 29 proc.
- Tik nedidelė darbuotojų dalis (17 proc. moterų ir 14 proc. vyrų) dirba darbą, kurį tradiciškai atlieka ir vyrai, ir moterys.
- 18 proc. darbuotojų skundžiasi prasta darbo ir gyvenimo pusiausvyra. Gera darbo ir gyvenimo pusiausvyra siejama su tokiais veiksniais kaip darbas ne visą darbo dieną, trumpesnės darbo valandos, lankstesnis darbo laikas, galimybė prireikus be ilgo

išankstinio įspėjimo gauti laisvą darbo dieną ir reguliarios darbo valandos būtina skatinti priemonės, kurios naudingos abiems pusėms: darbo sąlygos, kurios prisideda prie darbuotojų gerovės, taip pat siejamos su darbuotojų dideliu motyvuotumu ir atsidavimu darbui (Pokyčiai laikui..., 2013)

Apibendrintai galima teigti, jog europiečiai dirba daug streso sukeliančius darbus, jiems sunkiai sekasi derinti darbo ir gyvenimo pusiausvyrą, be to beveik pusėje apklaustųjų šeimų pilną darbo dieną dirba abu partneriai.

Remiantis 2014 metais atlikto „Eurobarometro“ tyrimo rezultatais buvo išsiaiškinta Lietuvos GDK. Apklausoje dalyvavo 1000 Lietuvos gyventojų. Į klausimus apie gyvenimo sąlygas darbe ir jų raidą per 5 metus, 50 proc. respondentų teigė, jog jos yra geros. Paklausus ar per paskutinius 5 metus sąlygos darbe keitėsi, didžioji (38 proc.) dalis teigė, kad jos negerėjo, o liko tokios pat. Net 76 proc. respondentų yra patenkinti pusiausvyra tarp darbo ir gyvenimo už jo ribų. Didžioji dalis apklaustųjų (76 proc.) teigė, kad darbe jiems suteikiami sveikatos ir saugos apmokymai. Taip pat didžioji (59 proc.) respondentų dalis, teigė, kad darbovietė nesiima priemonių pritaikyti darbo vietas pagyvenusiems žmonėms (Eurobarometras, 2014).

Gyvenimo darbe kokybė yra vienas pagrindinių veiksnių įtakančių darbuotojo darbo rezultatus. Esant prastai GDK darbuotojas dirba neproduktyviai, nenoriai eina į darbą ir dažnai, tai tampa net išėjimo iš darbo priežastimi. Organizacijų vadovai, tai turi pastebėti, valdyti situaciją ir išnaudoti darbuotojų gebėjimus, kurių jie neabejotinai turi. Dažnai šias problemas gali išspręsti komunikacija su darbuotojais (angl. *Team briefing*). Ši strateginė priemonė skirta keisti kompanijos kultūrą ir mokyti darbuotojus verslo. Tai sustiprina vadovavimą, o to tikslas, kad visi darbuotojai žinotų ir suprastų ką jie turi daryti ir kodėl. Autorė, remiantis profesore King, išskyrė 4 priežastis, kodėl reikia palaikyti komandos informavimą:

Įsipareigojimų plėtojimas – bendravimo kokybei palaikyti darbo vietoje yra labai svarbu, kad vidutiniai ir žemesnieji vadovai bendrautų su darbuotojais, rodytų jiems dėmesį ir nebūtų panirę vien tik į savo darbą. Darbuotojai turėtų būti informuojami apie organizacijos pelną, pajamas, išlaidas, produkciją ir paslaugas, jų kokybės užtikrinimą ir kt. Darbuotojai pasinaudoję teikiama informaciją galėtų labiau prisidėti prie geresnių organizacijos rezultatų.

Pokyčių valdymas – didžiausia baimė darbe yra pasikeitimų baimė. Darbuotojai neturėtų sužinoti apie pasikeitimus iš naujienų laikraščiuose, apie tai turi pranešti įmonės vadovai, ypač, kai pasikeitimai yra susiję su įmonės restruktūrizavimo planais.

Nesusipratimų vengimas – didelėse organizacijose, kuriose dirba daug žmonių, sunku palaikyti bendravimą su kiekvienu žmogumi. Tai gali žmonei brangiai kainuoti tiek socialiai, psichologiškai, tiek finansiškai. Todėl turi būti užtikrintas drausmingas požiūris į bendravimą.

Dėmesio darbuotojams rodymas – vadovas, motyvuodamas, jog yra apkrautas darbais, susitikimais, retai lankosi darbe. Tačiau darbuotojams neužtenka vien gero atlyginimo, darbe jie nori jaustis įvertinti ir pastebėti (King, 1992).

1.5. Gyvenimo kokybės darbe ir šeimoje pusiausvyros problematika

XX a. pabaigoje pasikeitė šeimos pajamų gavėjo vaidmuo – tradicinę šeimą, kurioje pinigus uždirbdavo vyras, o žmona buvo namų židinio puoselėtoja, pakeitė šeima, kurioje pinigus uždirba ir vyras ir moteris (angl. *Dual – earner family*). Žymiai išaugusi moterų darbo jėga pasaulyje, apėmė net tokias darbo sritis, kur tradiciškai dominavo vyrai. To pasekoje keičiasi tradicinis darbo pasidalinimas pagal lytį: namų ūkis, vaikų priežiūra, senų žmonių slauga, nebėra vien tik moterų darbas (Krishnan, 2012). Nepaisant to, jog pasikeitė požiūris į dirbančius abu šeimos asmenis, šių dienų visuomenėje dar ir dažno žmogaus darbo pobūdis jį įpareigoja dirbti pilną darbo dieną, o asmeniniam gyvenimui skiriama vis mažiau laiko. Todėl neretai susiduriama su konfliktu darbas - šeima (Bruck ir kt, 2002).

Pats terminas darbo - šeimos konfliktas (angl. *Work - family conflict - WFC*) naudojamas charakterizuoti konfliktą tarp darbo ir šeimos sričių. Įvairūs mokslininkai, tarp jų Greenhaus ir Beutell 1985 metais terminą apibūdino kaip asmens vaidmenų konfliktą, kuris atsiranda, dėl tarpusavyje nesuderintų darbo ir šeimos sričių.

Remiantis atlikta literatūros apžvalga autorė išskyrė tris darbo - šeimos konflikto tipus:

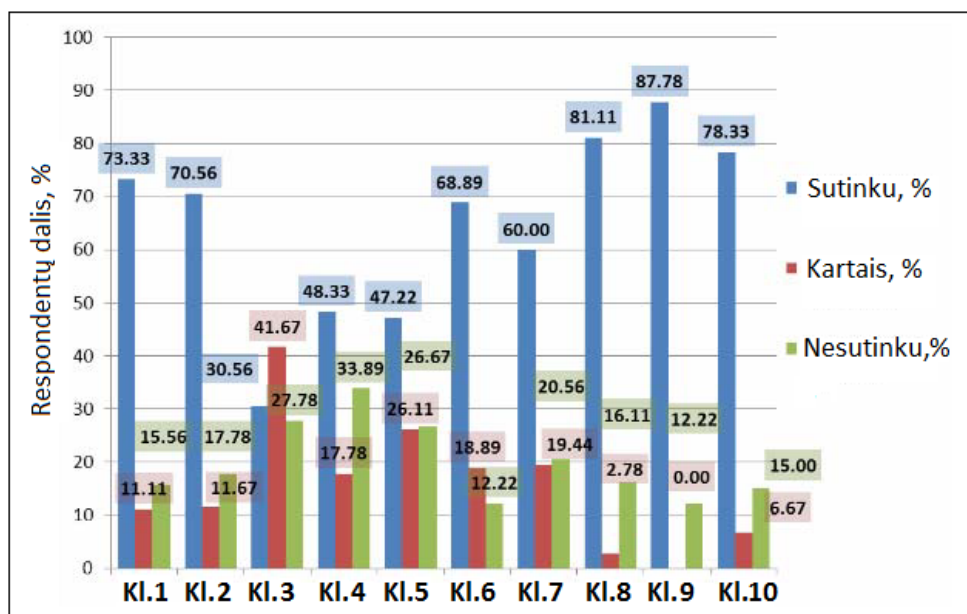
- **Laiko konfliktas** (angl. *Time – based conflict*) – tai tipas, kai laikas praleistas darbe arba šeimoje, trukdo įvykdyti pareigas kitoje srityje. Pavyzdžiui, dirbdamas viršvalandžius žmogus neatlieka pareigų šeimoje.
- **Elgesio konfliktas** (angl. *Behavior –based conflict*) – kai nėra suderintas elgesys darbe ir šeimoje. Pavyzdžiui, kariuomenėje tarnaujantis žmogus, šeimoje irgi laikosi griežtos drausmės, tvarkos taip, kaip tai būdinga jo darbo specifikai.
- **Padermės konfliktas** (angl. *Strain –based conflict*) – atsiranda tada, kai spaudimas įvykdyti vieno vaidmens (šeimos ar darbuotojo) trukdo kito vaidmens atlikimui. Pavyzdžiui, mažą miestelį ištiko gamtinė katastrofa – didelis upės potvynis, daug sužeistų, sugriauti pastatai. Tokiu atveju miestelio vyriausiasis pareigūnas turėtų kontroliuoti padėti mieste, tačiau kaip šeimos žmogus jis turėtų būti su žmona, vaikais, raminti juos. Kyla konfliktas, kurį vaidmenį jam atlikti (Bruck ir kt, 2002).

2013 metais Pondicherry mieste, Indijoje, buvo atliktas tyrimas, kurio metu buvo apklausta 180 dirbančių moterų iš informacinių technologijų (IT), akademinės bei sveikatos sričių.

Šio tyrimo klausimyną sudarė 10 teiginių su trimis pasirinkimo variantais (sutinku, kartais, nesutinku):

1. Darbe turiu dirbti viršvalandžius;
2. Neturiu pakankamai laiko socialiniams ryšiams ar poilsiui su savo šeima;
3. Nebaigtus darbinius reikalus tvarkau namuose;
4. Aš dažnai dirbu vakarais ir savaitgaliais;
5. Poilsio metu man dažnai būna sunku pamiršti su darbu susijusius reikalus;
6. Nerimauju dėl darbo metu patiriamo streso poveikio mano sveikatai;
7. Santykiai su šeimos nariais pablogėjo dėl mano darbo;
8. Šeimai trūksta mano dėmesio, nes esu per daug pavargusi / retai juos matau;
9. Sunku rasti laiko hobiams, laisvalaikio užsiėmimams;
10. Norėčiau sutrumpinti darbo valandas ir sumažinti patiriamą stresą, tačiau tai priklauso ne nuo manęs.

Didžioji respondenčių dalis sutiko su teiginiais, 2 pav. Aiškus varianto „sutinku“ pasirinkimas rodo, jog tyrime dalyvavusios moterys susiduria su darbo ir gyvenimo pusiausvyros nesuderinamumu.

2 pav. Pasirinktų atsakymo variantų pasiskirstymas pagal tyrimo teiginius (sudaryta autorės, remiantis Delina ir kt., 2013)

Tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti dirbančių moterų asmeninio ir darbinio gyvenimo pusiausvyrą bei įvertinti šių moterų gyvenimo kokybę. Įdomu, jog tyrimo metu buvo padaryta išvada, kad vedusioms moterims labai sunku suderinti asmeninį gyvenimą bei darbą,

priklausomai nuo to kokiame sektoriuje dirba moteris, kiek vaikų turi, koks moters amžius bei nuo to kokia sutuoktinio profesija. Moterys dirbančios IT sektoriuje sunkiau suderina savo asmeninį gyvenimą ir darbą, nei tos moterys, kurios dirba akademiniame ar sveikatos sektoriuje (9 lentelė). Problemas susijusias su per ilgomis darbo valandomis ir viršvalandžiais daugiau patiria IT srityje dirbančios moterys, o laiko socialinių santykių palaikymui ir atsipalaidavimui pritrūksta sveikatos srityje dirbančioms moterims. Didžioji dalis respondentų, kurios yra ištekęsios teigia, kad joms labai sunku rasti laiko savo pomėgiams ir hobiams, poilsiui, išlaikyti ilgalaikes draugystes ar susirasti naujų pažinčių. Ištekęsios moterys iki 30 metų jaučia didesnį pusiausvyros tarp darbo ir šeimyninio gyvenimo nebuvimą, palyginus su moterimis priklausančioms 30-40 metų amžiaus grupei. Grupėje virš 40 metų moterų darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyra yra geresnė. Sutuoktinio profesija taip pat turi poveikį moters darbo ir gyvenimo pusiausvyrai. Nustatyta, jog didžiausią neigiamą įtaką daro sutuoktinio verslininko ypač rinkodaros srities specialybė. (Delina ir kt, 2013). Taigi tyrimas atskleidė darbo ir gyvenimo pusiausvyros svarbą gyvenimo kokybei.

9 lentelė. Respondentų atsakymų į teiginį „Aš galiu kontroliuoti savo darbo bei asmeninio gyvenimo pusiausvyrą“ pasiskirstymas pagal darbo sektorius. N=180

(sudaryta autorės, remiantis Delina ir kt, 2013)

			Respondentai		
			Ne	Taip	Iš viso
Sektorius	Akademiniis	Respondentų sk.	48	12	60
		Respondentų dalis, %	80.0	20.0	100.0
	Sveikatos	Respondentų sk.	46	14	60
		Respondentų dalis, %	76.7	23.3	100.0
	IT	Respondentų sk.	54	6	60
		Respondentų dalis, %	90.0	10.0	100.0
	Iš viso	Respondentų sk.	148	32	180
		Respondentų dalis, %	82.2	17.8	100.0

Nepaisant to, jog didelė dalis Lietuvos moterų dirba, o vis mažiau lieka namuose prižiūrėti vaikus ir tvarkyti šeimos buitį, kyla klausimas, kurio moterų tipo gyvenimo kokybė yra geresnė. 2009 metais buvo atliktas tyrimas, kurio metu buvo apklausti 13425 respondentai (57,3 proc. vyrų ir 42,7 proc. moterų) iš 25 Europos šalių. Buvo naudotasi Pasaulio Sveikatos Organizacijos (PSO) Penki gerovės rodikliai, kuris sudarytas taip, kad išmatuotų teigiamą psichologinę savijautą, nuotaiką, fizinę sveikatą ir bendrus respondento interesus. Apibendrinant atliktą tyrimą Europos vyrų gyvenimo kokybei nenustatytas poveikis

priklausantis nuo valandų praleistų darbe ar užsiimant namų ruoša. Geresnė gyvenimo kokybė nustatyta tų moterų, kurios daugiau laiko skiria apmokamam darbui ir mažiau laiko užsiima namų ruoša (Boye, 2009).

Tačiau, kitų autorių atliktų tyrimu metu paaiškėjo, jog nėra bendros išvados, kuri moterų grupė yra laimingesnė ir kurių gyvenimo kokybė vertinama geriau. Tai atspindi 2012 metais profesoriaus L. Edsel apibendrintai aprašytas kitų mokslininkų vertinimas apie žmonių dirbančių apmokamą ir neapmokamą darbą GDK ir pastebėjimas, jog vieningos nuomonės nėra. Treas ir kt. (2011) teigia, jog šeimininkės yra šiek tiek laimingesnės, palyginti su pilną darbo dieną dirbančiomis moterimis, nors Haller ir Hadler (2005) nustatė, jog darbo pobūdis nenusako gyvenimo kokybės ir pasitenkinimo gyvenimu. Kita mokslininkų grupė mano priešingai, nustatyta, kad moteris, kuri dirba ne visą darbo dieną yra laimingesnė nei ta, kuri dirba pilną darbo dieną ar moteris, kuri nusprendė būti namų šeimininke. Yra ir kita grupė, tai moterys dirbančios savarankiškai. Blanchflower ir Oswald 1998 metais nustatė, jog ši moterų grupė yra laimingesnė nei namų šeimininkės, neatsižvelgiant į tai, jog jos patiria daug streso ir dirba ilgas darbo valandas (Edsel, 2014).

Apibendrinus, galima teigti, jog nėra vieningos nuomonės, kurių moterų gyvenimo kokybė yra geresnė, ar tų kurios dirbą apmokamą darbą ir turi spręsti konfliktus darbas - šeima, ar tų, kurios yra namų šeimininkės ir dirbą neapmokamą darbą. Taip pat reikėtų paminėti, jog toks tyrimas, kurio metu būtų įvertinta tokių moterų gyvenimo kokybė Lietuvoje nėra atliktas.

2. GYVENIMO KOKYBĖS DARBE IR ŠEIMOJE PUSIAUSVYROS TYRIMAS

2.1. Tyrimo metodologija

Panašūs tyrimai, kuriais vertinama moterų gyvenimo kokybė, pabrėžia ekonominę individo padėtį bei jo santykius su šeima. Tyrėjai stebi skirtumus tarp moterų poreikių ir gebėjimo ekonominius resursus paversti į veiklą (Austen, 2008).

Pagrindinė autorinio **darbo hipotezė**: subjektyvus gyvenimo kokybės suvokimas skiriasi dirbančių moterų ir namų šeimininkių tarpe.

Tyrimo tikslas – atskleisti dirbančių moterų ir namų šeimininkių subjektyvią gyvenimo kokybę.

Tyrimo uždaviniai:

1. Remiantis moksline literatūra, sudaryti apklausos klausimyną.
2. Atlikti apklausą.
3. Palyginti dirbančių moterų ir namų šeimininkių gyvenimo kokybę matuojančias 7 sritis (fizinę būklę, materialinę būklę, psichologinę būseną, išsilavinimą ir savęs tobulinimą, socialinius santykius, saviraišką ir laisvalaikį, saugumą ir aplinką).

Tyrimas buvo atliktas 2015 metų balandį ir gegužę. Apklausos metu gauti respondentų atsakymų duomenys buvo apdoroti su SPSS programiniu paketu (angl. *Statistical Package for the Social Sciences*) taikant įvairias funkcijas. Programoje buvo skaičiuoti rodikliai:

1. Chi kvadrato (angl. *Chi Square*), kuris parodo, ar empirinio ir teorinio skirstinių skirtumas yra reikšmingas, t.y. tikrinama, ar turimas empirinis skirstinys yra suderintas su teoriniu modeliu.
2. Neparametrinis Mann-Whitney testas, kuris yra naudojamas ranginės skalės kintamųjų vertinimui, palyginant dviejų populiacijų skirtumus, kai turime dvi nesusijusias imtis. Mann-Whitney testas atitinka t testą, kai turime dvi nesusijusias imtis ir naudojama intervalinė skalė kintamųjų vertinimui.
3. Shapiro-Wilk testas naudojamas nustatyti ar standartizuotos paklaidos atitinka normaliojo pasiskirstymo kreivę (Čekanavičius ir Murauskas, 2000).

Duomenis reprezentuojantys paveikslai parengti naudojant Microsoft Office Excel programą. Autorė norėdama nustatyti kuo reprezentatyvesnius tyrimo duomenis, apklausą atliko internete (tinklapyje manoapklausa.lt), nes tokiu atveju galimybę dalyvauti apklausoje turi daugiau moterų bei anketa bus visiškai anoniminė, ją bus galima pildyti respondentui patogiu laiku, todėl atsakymai bus nuoširdesni. Taip pat skirsis ir moterų gyvenamoji vietovė,

nebus apsiribojama tik viena gyvenamąja vietoje. Tiksliai nuoroda į apklausą:
<http://www.manoapklausa.lt/apklausa/682191834/>

Subjektyviam Lietuvos moterų gyvenimo kokybės įvertinimui buvo pasirinktas sudėtinis klausimynas (1 priedas) sudarytas remiantis naujausiu Trečiuoju Europos gyvenimo kokybės klausimynu 2011-2012 m. bei JAV Nacionalinio darbuotojų saugos ir sveikatos instituto (angl. *The National Institute for Occupational Safety and Health* - NIOSH) gyvenimo darbe kokybės vertinimo klausimynu. NIOSH pasirinko 41 klausimą susijusį su darbo organizavimo klausimais, kurie apima darbo valandų skaičių, darbo krūvį, pasitenkinimą darbu, saugumą darbe ir kt. Pusė visų naudojamų klausimų buvo paimti iš 1977 metų iš gyventojų užimtumo kokybės apklausos (Workplace ..., 2013).

Autorinio tyrimo anketą sudaro 41 klausimas. Pirmi 4 klausimai buvo skirti demografiniams duomenims surinkti. Respondentų buvo prašoma nurodyti jų dabartines pareigas, mėnesio disponuojamas pajamas, amžių, išsilavinimą. Likę anketos klausimai matuoja 7 gyvenimo kokybės sritis (Akranavičiūtė, 2007):

- Fizinė būklė (7 klausimai);
- Materialinė būklė (2 klausimai);
- Psichologinė būseną (15 klausimų);
- Išsilavinimas ir savęs tobulinimas (4 klausimai);
- Socialiniai santykiai (3 klausimai);
- Saviraiška ir laisvalaikis (3 klausimai);
- Saugumas ir aplinka (2 klausimai).

Taip pat respondentų buvo prašoma įvertinti, kaip jie vertina savo gyvenimo kokybę (41- asis anketos klausimas).

Autorė atlikusi gyvenimo kokybės literatūros analizę, pastebėjo, jog šios 7 sritys apima žmogui reikalingus poreikius, o jų buvimas užtikrina gerą gyvenimo kokybę. Šioms sritims įvardinti buvo atrinkti klausimai iš JAV ir ES naudotų gyvenimo kokybės tyrimų klausimynų.

30 klausimų buvo panaudoti iš Trečiojo Europos darbo kokybės tyrimo. Juos nuspręsta naudoti, dėl to, jog jie buvo pritaikyti ir naudojami europiečių gyvenimo kokybei nustatyti. Sudarytose Europos darbo kokybės tyrimų ataskaitose nagrinėjama šeimos gyvenimo bei darbo visoje Europoje temos ir apžvelgiami būdai, kaip galima būtų sukurti geresnę pusiausvyrą tarp darbo poreikių ir pareigų šeimoje. Skatinimas kurti lankstesnį užimtumo statusą (mažiau nuolatinio ir visos darbo dienos darbo). Darbo valandos (neįprastos darbo valandos, labiau įtemptas darbas) ir mobilumas, taip pat didėjanti nežinomybė dėl darbo ir profesinės karjeros turi poveikio, visų pirma, moterims ir kuria įtampą tarp darbo ir šeimos

gyvenimo. Ataskaitos autoriai analizuoja šią įtampą ir nagrinėja įvairios institucinės aplinkos prielaidas, darbo rinkos struktūras ir kultūros veiksnius, nes visa tai svarbu šiandienos visuomenėje derinant darbą ir šeimos gyvenimą (Antrasis Europos..., 2010). Taigi atrinkti klausimai yra reprezentatyvūs ir aktualūs šiandienos visuomenės gyvenimo kokybės gerinime.

Taip pat 7 klausimai, susiję su gyvenimo darbe kokybe, buvo panaudoti iš JAV Nacionalinio darbuotojų saugos ir sveikatos instituto (NIOSH) gyvenimo darbe kokybės vertinimo klausimyno, nes autorės nuomone, jie papildo ir suteikia daugiau informacijos autorės sudarytam klausimynui. Pavyzdžiui, klausimas: „Kaip dažnai Jūsų šeimyninis gyvenimas trukdo atlikti darbuotojo pareigas?“ suteikia daugiau galimybių įvertinti respondento gyvenimo kokybę, nes jeigu jis nepajėgia derinti darbo ir šeimos pareigų, tai tikriausiai turės įtakos ir kitoms problemoms – ne tik per mažai skiriamo laiko šeimai, bet ir savęs tobulinimui, laisvalaikiui, fizinei būklei ir kt. Taigi atrinkti gyvenimo darbe kokybės apklausos klausimai suteiks daugiau informatyvumo.

Imties dydis. Remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, Lietuvoje, 2015 metų pradžioje, gyveno 1575005 moterys. Autorė savo tyrime apklausė 15-64 metų amžiaus grupės moteris, jos remiantis tais pačiais statistikos departamento duomenimis sudarė 63,8 proc. (1004853) visų Lietuvos moterų. Taigi generalinė visuma yra Lietuvos moterys, kurios patenka į 15-64 imtinai amžiaus grupę (Moterys ir vyrai, 2015).

Imties dydis svarbus veiksnys, apsprendžiantis tyrimo tikslumą. Praktiniam apklausų planavimui Pukėnas (2009) pateikia žemiau esančią imties dydžių lentelę, priklausomai nuo populiacijos dydžio ir imties paklaidos (10 lentelė).

10 lentelė. **Rekomenduojamas imties dydis** (Pukėnas, 2009)

Populiacijos dydis	Imties paklaida	Imties paklaida	Imties paklaida
	±3 %	± 5 %	±10 %
100	92	80	49
250	203	152	70
500	341	217	81
750	441	254	85
1000	516	278	88
2500	748	333	93
5000	880	357	94
10000	964	370	95
25000	1023	378	96
50000	1045	381	96
100000	1056	383	96
1000000	1066	384	96
100000000	1067	384	96

Taigi, norint ištirti dviejų pasirinktų moterų grupių – dirbančių ir namų šeimininkių, gyvenimo kokybę su $\pm 5\%$ imties paklaida reikėtų apklausti 384 moteris.

Kitas būdas apskaičiuoti reikiamą imtį yra naudotis formule: $n = \frac{1}{\Delta^2 + 1/N}$ (1), kur:

n - imties dydis

Δ – paklaidos dydis (0,05)

N – generalinės visumos dydis (1 004 853)

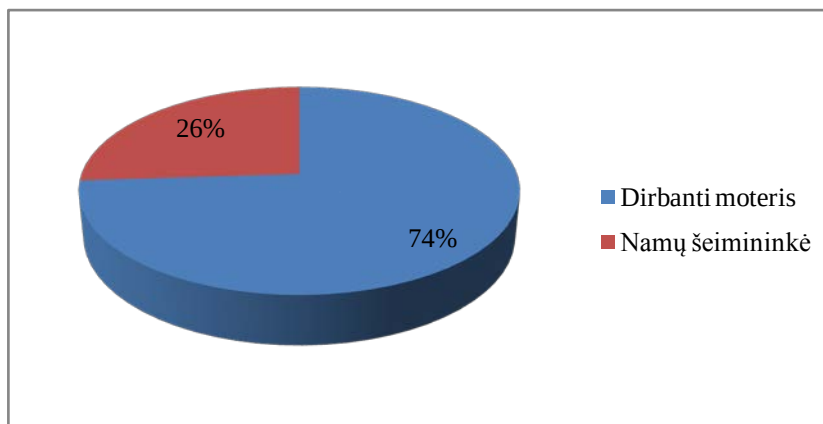
Pasinaudojus formule buvo apskaičiuota, jog minimalus respondentų skaičius turėtų būti 400.

Prieš atliekant pagrindinį šio mokslinio darbo tyrimą buvo atliktas žvalgomasis tyrimas. Duomenys buvo renkami 2015 m sausio mėnesį. Buvo nuspręsta apklausti nemažiau nei 10 proc. reikalingos imties tai yra 40 žmonių. Anketa buvo patalpinta internete, tinklapyje manoapklausa.lt. Apklaustos anketas užpildė 41 moteris – 13 anketų užpildė „namų šeimininkių“ grupės moterys ir 28 anketas užpildė „dirbančių“ moterų atstovės. Žvalgybiniame tyrime nepastebėta klaidų ar respondentėms iškilusių neaiškumų, todėl žvalgybinio tyrimo rezultatai yra gana reprezentatyvūs.

Visų pirma, pagal demografinius duomenis moterų dalyvavusių apklausoje amžius svyravo nuo 19 – 34 metų „namų šeimininkių“ grupėje ir 19-56 „dirbančių“ moterų grupėje. Žvalgybinio tyrimo svarbiausi rezultatai parodė, jog didžioji dalis apklaustųjų turi aukštuosius išsilavinimus, tam įtakos turi apklaustųjų amžius vidutiniškai 26 metai. Lietuva yra viena iš lyderių Europoje pagal aukštojo mokslo diplomus turinčių gyventojų skaičių. Dirbančios moterys gali pasigirti geresne finansine padėtimi, psichologine būkle, socialiniais santykiais. Namų šeimininkės gali skirti daugiau laiko saviraiškai ir savo laisvalaikiui.

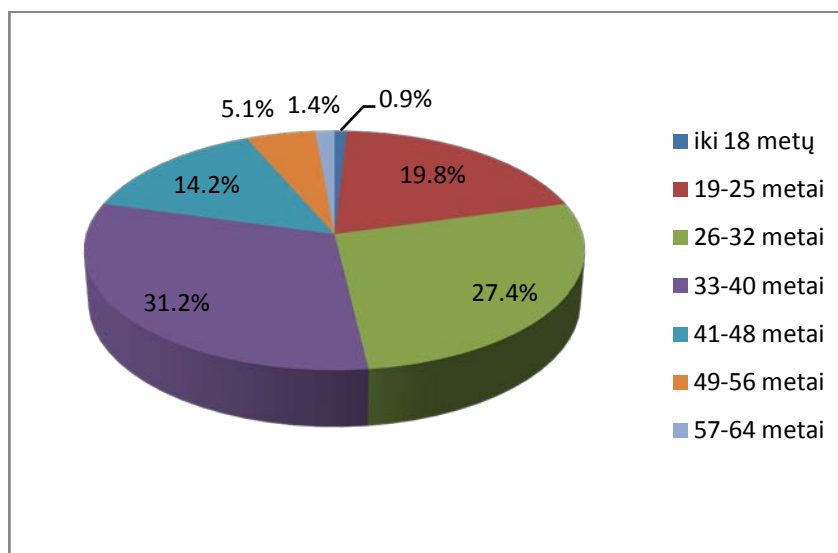
2.2. Tyrimo rezultatai

Atliekant pagrindinį autorinį tyrimą apklausos anketą užpildė 430 moterų kaip matyti iš 3 pav., tyrime dalyvavo 74 proc. dirbančių moterų ir 26 proc. namų šeimininkių.

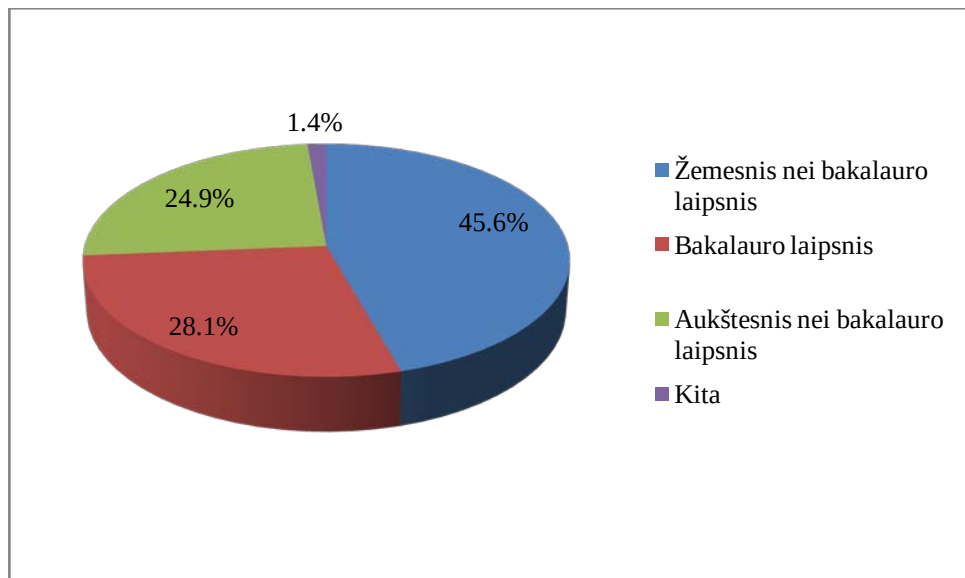
3 pav. Respondenčių pasiskirstymas pagal užimamas pareigas (sudaryta autorės)

Tyrime dalyvavo įvairaus amžiaus respondentės (žr. 4 pav.). 31,2 proc. tyrimo dalyvių sudarė 33 – 40 metų amžiaus moterys, 27,4 proc. 26 – 32 metų amžiaus, 19,8 proc. nurodė, kad jų amžius yra tarp 19 – 25 metų, 14,2 proc. teigė, kad jų amžius yra tarp 41 – 48 metų amžiaus. 5,1 proc. tyrimo dalyvių buvo 49 – 56 metų amžiaus. 1,4 proc. 57-64 metų ir tik 0,9 proc. buvo 15-18 metų amžiaus.

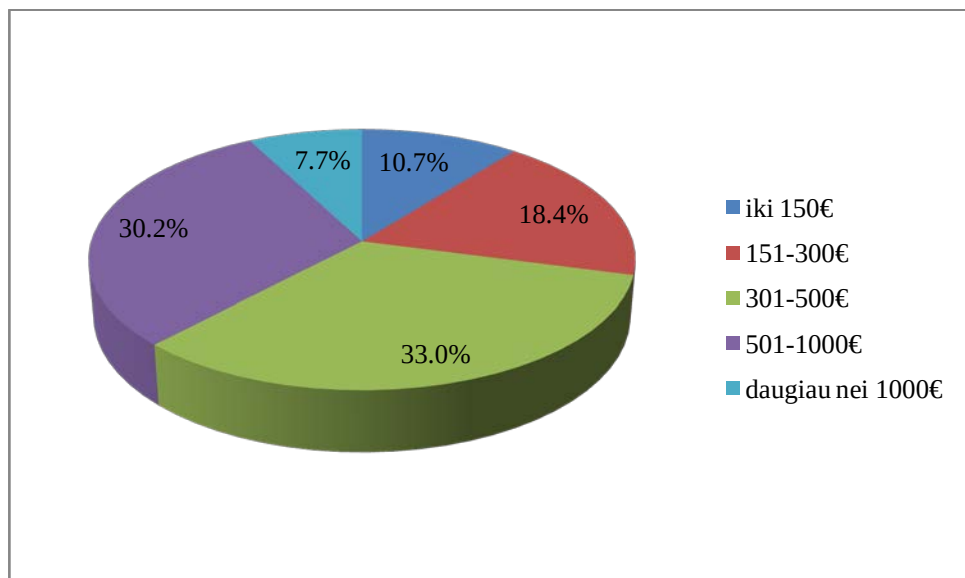
4 pav. Respondenčių pasiskirstymas pagal amžių (sudaryta autorės)

Nustatyta, kad 45,6 proc. moterų, dalyvavusių šiame tyrime, nurodė turinčios žemesnį nei bakalauro laipsnis, išsilavinimą. 28,1 proc. nurodė turinčios bakalauro laipsnį atitinkantį išsilavinimą. 24,9 proc. teigė turinčios aukštesnį nei bakalauro laipsnis išsilavinimą (žr. 5 pav.).

5 pav. Respondenčių pasiskirstymas pagal išsilavinimą (sudaryta autorės)

Kaip matyti iš 6 pav., trečdalis moterų disponuojamos mėnesio pajamos siekia 301 – 500 eurų, 30,2 proc. – 501 – 1000 eurų. 18,4 proc. nurodė, kad jos disponuoja 151 – 300 eurų per mėnesį, 10,7 proc. – iki 150 eurų, 7,7 proc. – daugiau negu 1000 eurų per mėnesį pajamomis.

6 pav. Respondenčių pasiskirstymas pagal disponuojamas mėnesio pajamas (sudaryta autorės)

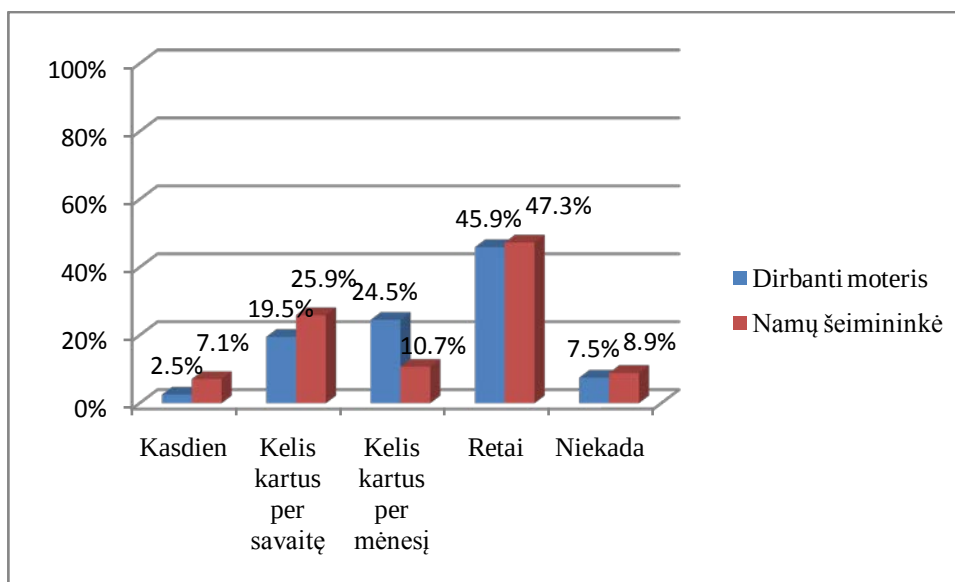
2.2.1 Fizinės gyvenimo kokybės srities vertinimas

Siekiant palyginti respondentų atsakymus pagal jų šiuo metu užimamas pareigas, SPSS programoje buvo taikyta Analize → Descriptive Statistics → Crosstabs funkcija ir

apskaičiuotas Chi kvadrato testas (angl. *Chi square test*). Šiam testui esant mažesniai nei 0,05 ($p < 0,05$) laikoma, jog stebėti dydžiai yra statistiškai reikšmingai priklausomi.

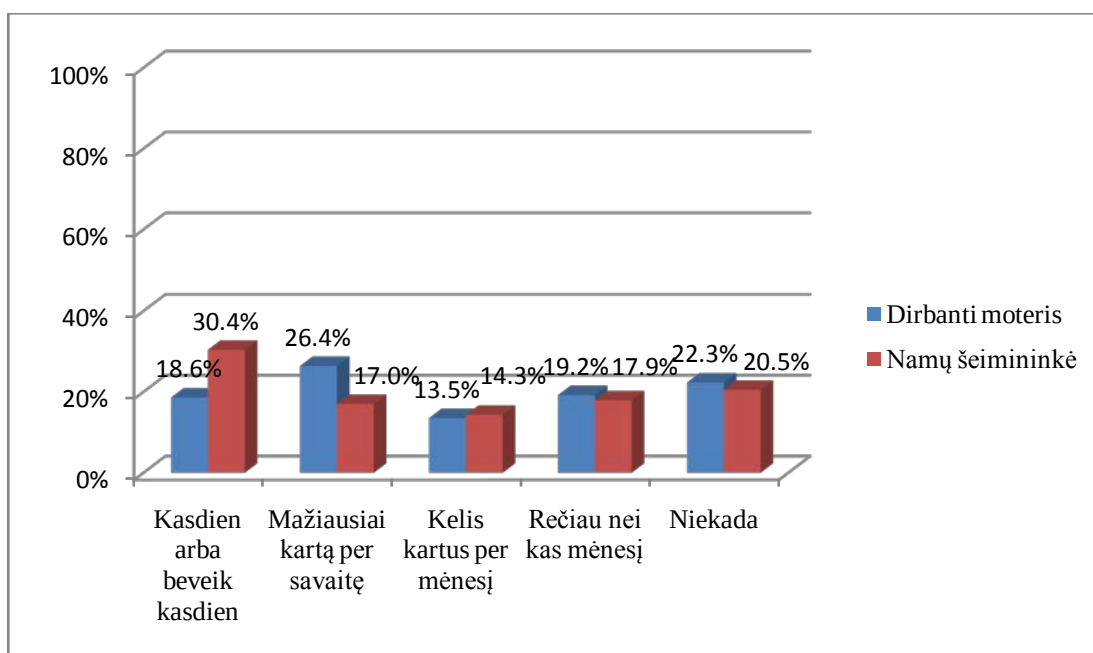
Analizuojant fizinę sritį, respondenčių buvo klausiama, kaip dažnai jos yra pavargusios kad negali tinkamai atlikti savo pagrindinio darbo. Gauti statistiškai reikšmingi vertinimai tarp dirbančių moterų ir namų šeimininkių ($p < 0,05$) (žr. 7 pav.). Kaip matyti iš 7 pav., dauguma moterų nurodė, kad jos retai yra pavargusios, kad negali tinkamai atlikti savo pagrindinio darbo, nors taip teigiančių namų šeimininkių buvo didesnė dalis (47,3 proc.) negu dirbančių moterų (45,9 proc.).

Taip pat gauta, kad didesnė dalis namų šeimininkių (7,1 proc.) negu dirbančių moterų (2,5 proc.) jaučia nuovargį kasdien arba kelis kartus per savaitę (25,9 proc. ir 19,5 proc. atitinkamai), todėl negali tinkamai atlikti savo pagrindinio darbo. Tuo tarpu daugiau dirbančių moterų (24,5 proc.) negu namų šeimininkių (10,7 proc.), nurodė, kad jos nuovargį, dėl kurio negali tinkamai atlikti savo pagrindinio darbo, jaučia kelis kartus per mėnesį.

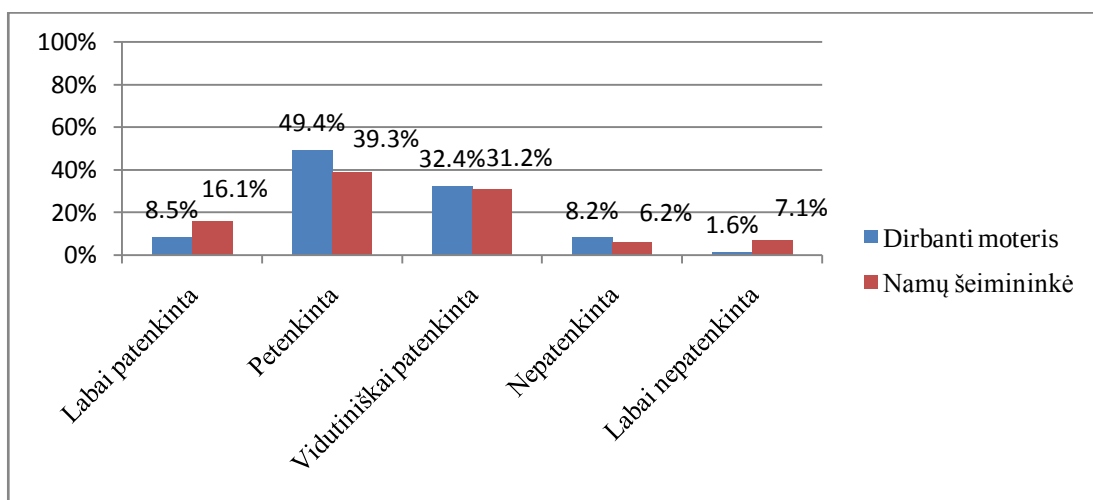
7 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal, kaip dažnai jos yra pavargusios kad negali tinkamai atlikti savo pagrindinio darbo ($\chi^2 = 14,154$, $df = 4$, $p = 0,007$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 2 priede)

Analizuojant užsiėmimą sportu ar mankštinimosi dažnumą, nebuvo gauti statistiškai reikšmingi skirtumai tarp dirbančių moterų ir namų šeimininkių ($p > 0,05$). Galime teigti, kad dirbančios moterys ir namų šeimininkės užsiima sportu / mankštinasi vienodai dažnai. Kaip matyti iš 8 pav., respondenčių skaičius pagal sportavimo dažnumą pasiskirstė gana tolygiai, t.y. dalis moterų nurodė, kad jos sportuoja/mankštinasi kasdien arba beveik kasdien, kita dalis teigė, jog išvis neskiria laiko sportui/mankštinimuisi.

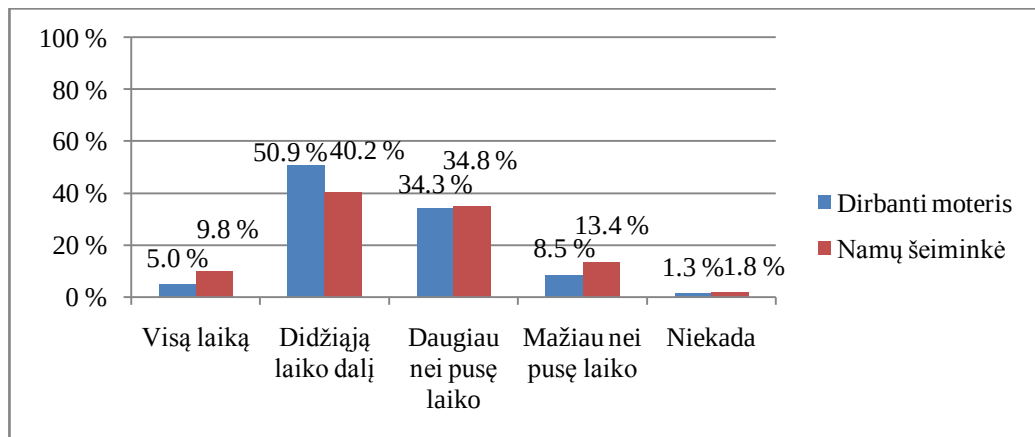
8 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal, kaip dažnai jos sportuoja ar mankština ($\chi^2 = 8,658$, $df = 4$, $p = 0,07$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 3 priede)

Nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai vertinant namų šeimininkių ir dirbančių moterų pasitenkinimą savo sveikata ($p < 0,05$). Gauta, kad dalis moterų yra patenkintos savo sveikata (46,7 proc.), dalis nurodė, kad patenkintos vidutiniškai (32,1 proc.), tačiau tiek patenkintų, tiek vidutiniškai patenkintų savo sveikata buvo didesnė dalis tarp dirbančių moterų (49,4 proc. ir 32,4 proc.) negu tarp namų šeimininkių (39,3 proc. ir 31,2 proc.). Tuo tarpu labai patenkintų savo sveikata didesnė dalis buvo namų šeimininkių (16,1 proc.) negu dirbančių moterų (8,5 proc.) (žr. 9 pav.).

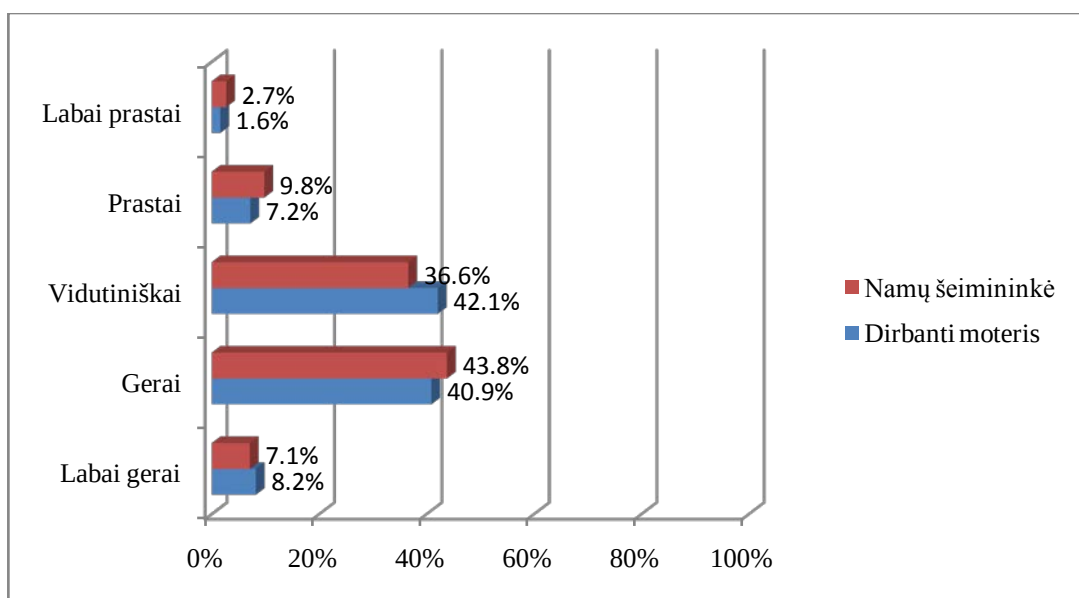
9 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, ar jos yra patenkintos savo sveikata ($\chi^2 = 15,286$, $df = 4$, $p = 0,004$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 4 priede)

Pasiteiravus respondenčių apie tai, ar pastaruoju metu jos jaučiasi žvalios ir energingos, nebuvo gauti statistiškai reikšmingi skirtumai ($p > 0,05$) (žr. 10 pav.). Teigiame, kad dirbančios moterys ir namų šeimininkės panašią laiko dalį pastaruoju metu jaučiasi žvalios ir energingos. Kaip matyti iš 10 pav., didžioji dalis moterų nurodė, kad jos pastaruoju metu didžiąją laiko dalį jaučiasi žvalios ir energingos.

10 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, ar pastaruoju metu jos jaučiasi žvalios ir energingos ($\chi^2 = 7,231$, $df = 4$, $p = 0,124$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 5 priede)

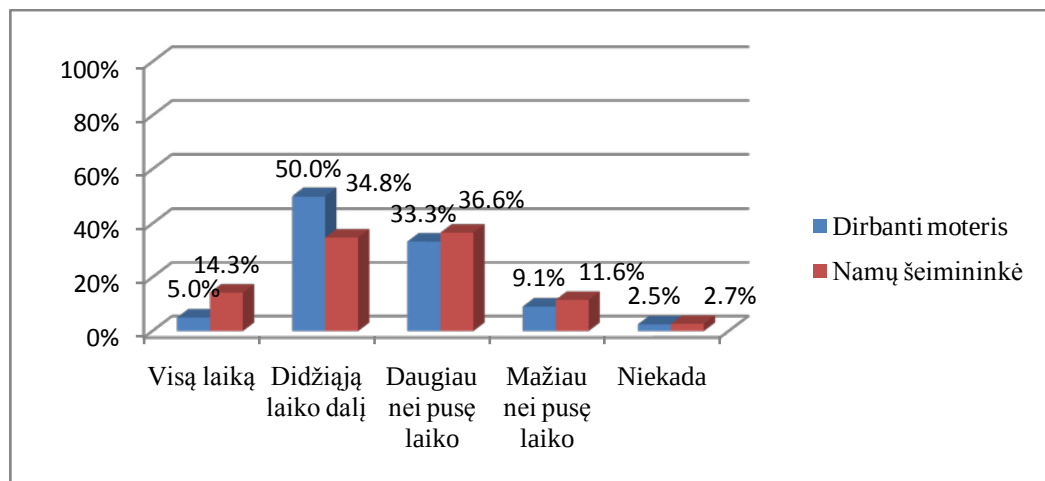
Nustatyta, kad dirbančios moterys ir namų šeimininkės panašiai vertina savo mitybą, nes nebuvo gauti statistiškai reikšmingi skirtumai ($p > 0,05$). Kaip matyti iš 11 pav., dalis moterų savo mitybą vertina gerai (41,6 proc.), kita dalis vertina vidutiniškai (40,70 proc.). Mažoji dalis moterų savo mitybą įvertino labai gerai (7,9 proc.) arba prastai (7,9 proc.) bei labai prastai (1,9 proc.) (žr. 11 pav.).

11 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, kaip jos vertina savo mitybą ($\chi^2 = 2,145$, $df = 4$, $p = 0,709$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 6 priede)

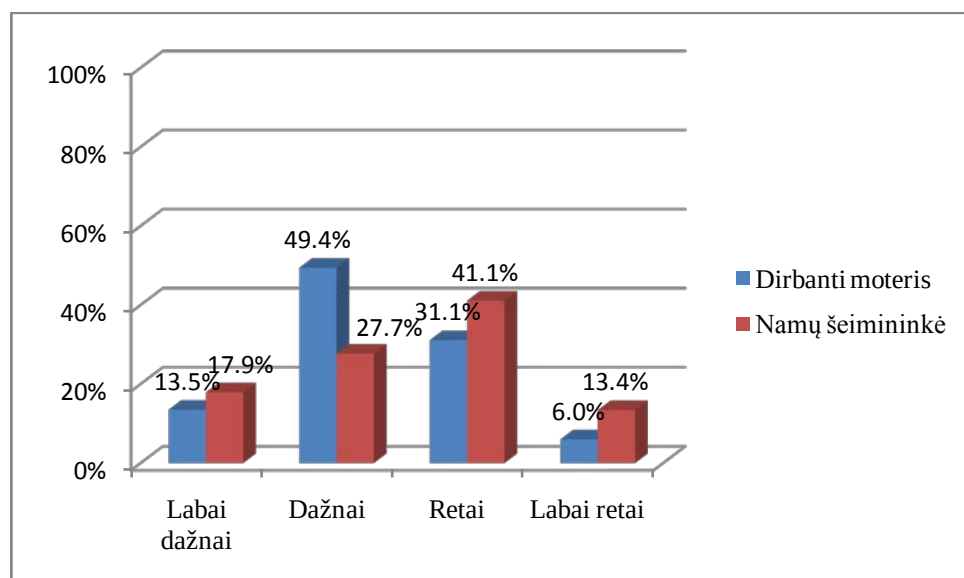
Respondenčių buvo klausama, ar pamiegojusios keliasi žvalios ir pailsėjusios. Buvo gauti statistiškai reikšmingi skirtumai ($p < 0,05$). Kaip matyti iš 12 pav., dauguma moterų

nurodė, kad jos pamiegojusios keliai žvalios ir pailsėjusios didžiąją laiko dalį arba daugiau negu pusę laiko. Tačiau didesnė dalis namų šeimininkių nurodė, kad jos visada pamiegojusios keliai žvalios ir pailsėjusios (14,3 proc.). Didesnė dalis dirbančių moterų nurodė, kad jos didžiąją laiko dalį pamiegojusios keliai žvalios ir pailsėjusios (50 proc.).

12 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, ar pamiegojusios jos keliai žvalios ir pailsėjusios ($\chi^2 = 14,469$, $df = 4$, $p = 0,006$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 7 priede)

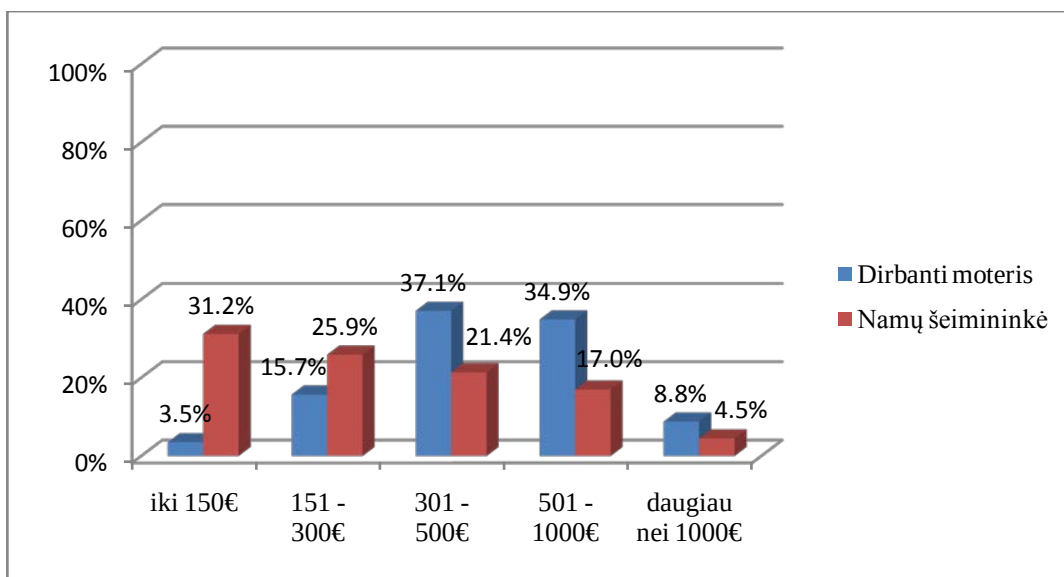
Pasiteiravus moterų apie tai, kaip dažnai jos patiria stresą, gauti statistiškai reikšmingi skirtumai ($p < 0,05$). Gauta, kad ženkliai daugiau dirbančių moterų (49,4 proc.) negu namų šeimininkių (27,7 proc.) stresą patiria dažnai. Didesnis procentas namų šeimininkių negu dirbančių moterų nurodė, kad jos stresą jaučia retai (41,1 proc. ir 31,1 proc.) arba labai retai (13,4 proc. ir 6 proc.) (žr. 13 pav.).

13 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal, kaip jos dažnai patiria stresą ($\chi^2 = 18,168$, $df = 3$, $p = 0,000$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 8 priede)

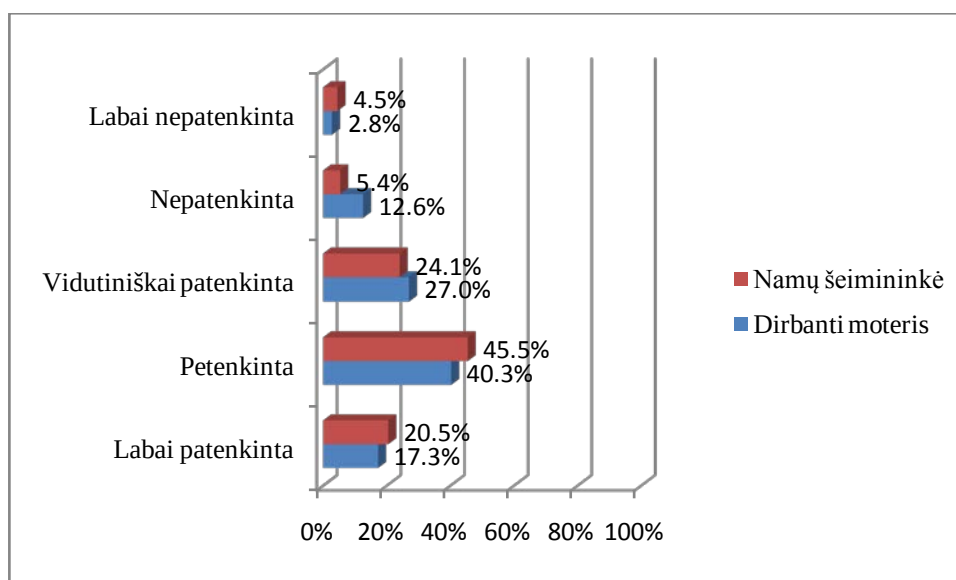
2.2.2 Materialinės gyvenimo kokybės srities vertinimas

Gauti statistiškai reikšmingi skirtumai tarp dirbančių moterų ir namų šeimininkių disponuojamų mėnesio pajamų ($p < 0,05$). Kaip matyti iš 14 pav., didesnė dalis namų šeimininkių disponuoja mažesnėmis pajamomis (iki 150 € 31,2 proc.; 151 – 300 € 25,9 proc.) negu dirbančios moterys (iki 150 € 3,5 proc.; 151 – 300 € 15,7 proc.). Ženkliai didesnė dalis dirbančių moterų disponuoja didesnėmis pajamomis (301 – 500 € 37,1 proc.; 501 – 1000 € 34,9 proc.) negu namų šeimininkės (301 – 500 € 21,4 proc.; 501 – 1000 € 17,0 proc.).

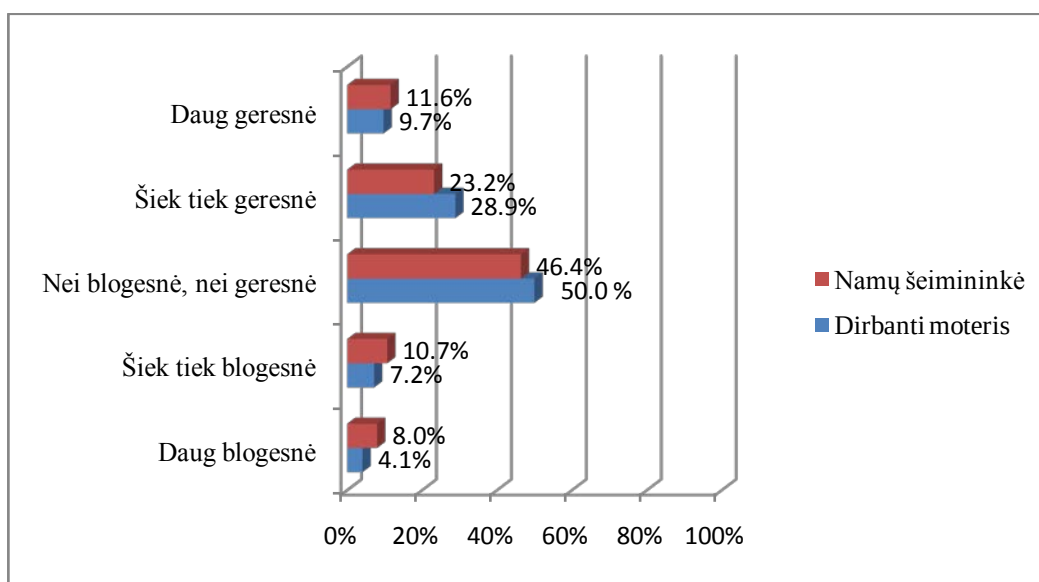
14 pav. Respondenčių pasiskirstymas pagal mėnesio disponuojamas pajamas priklausomai nuo užimamų pareigų ($\chi^2 = 81,479$, $df = 4$, $p = 0,000$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 9 priede)

Nustatyta, kad namų šeimininkės ir dirbančios moterys yra vienodai patenkintos savo būstu, nes tarp moterų vertinimų nebuvo gauti statistiškai reikšmingi skirtumai ($p > 0,05$). Iš 15 pav. matyti, kad dauguma moterų yra patenkintos savo būstu (41,6 proc.).

15 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, ar jos yra patenkintos savo būstu ($\chi^2 = 6,024$, $df = 4$, $p = 0,197$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 10 priede)

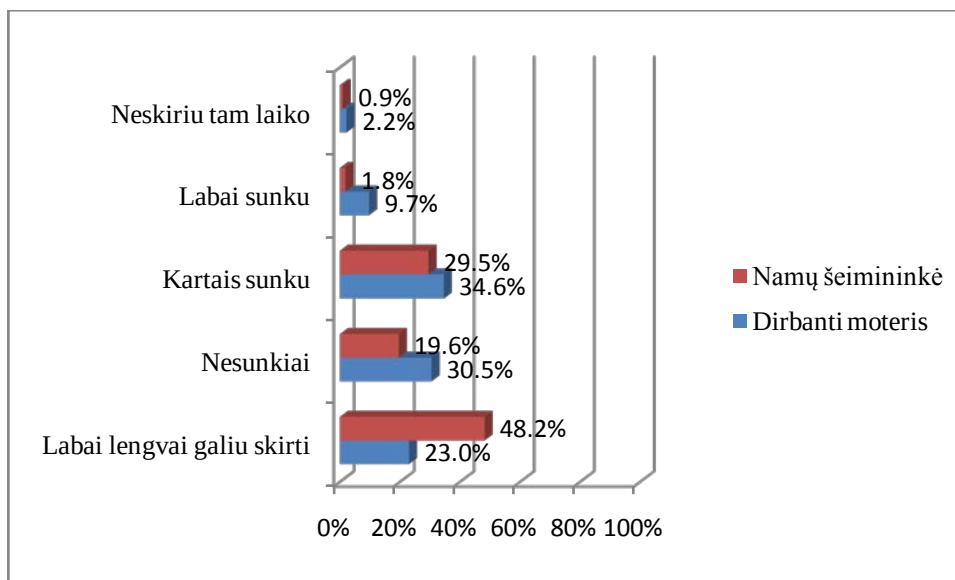
Tyrimo rezultatai parodė, kad namų šeimininkės ir dirbančios moterys panašiai vertina savo finansinę padėtį lyginant su daugumos žmonių padėtimi Lietuvoje, nes tarp moterų vertinimų nebuvo gauti statistiškai reikšmingi skirtumai ($p > 0,05$). Iš 16 pav. matyti, kad dauguma moterų savo finansinę padėtį vertina nei kaip geresnę, nei kaip blogesnę lyginant su daugumos žmonių padėtimi Lietuvoje (49,1 proc.).

16 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, kaip jos vertina savo finansinę padėtį lyginant su daugumos žmonių padėtimi Lietuvoje ($\chi^2 = 5,238$, $df = 4$, $p = 0,264$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 11 priede)

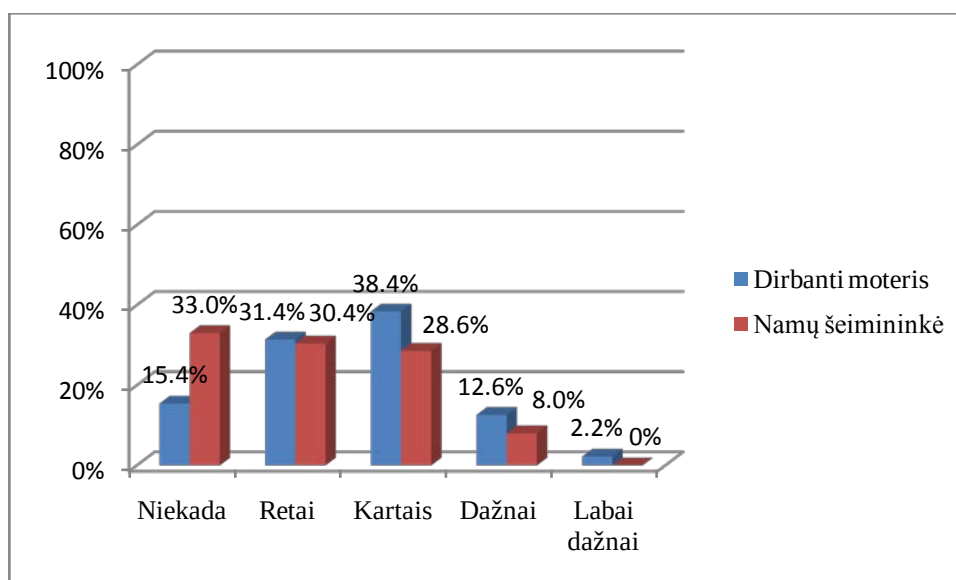
2.2.3 Psichologinės sritys vertinimas

Analizuojant psichologinę gyvenimo kokybės sritį, respondenčių buvo klausiama, ar jos gali darbo/namų ruošos metu skirti laiko savo asmeninėms reikmėms ar šeimos rūpesčiams spręsti. Gauti statistiškai reikšmingi skirtumai tarp skirtingas pareigas užimančių moterų vertinimų ($p < 0,05$). Kaip matyti iš 17 pav., ženkliai daugiau namų šeimininkių nurodė, kad jos gali labai lengvai darbo/namų ruošos metu skirti laiko savo asmeninėms reikmėms ar šeimos rūpesčiams spręsti (48,2 proc.) negu dirbančių moterų (23,0 proc.). Didesnė dalis dirbančių moterų (30,5 proc.) negu namų šeimininkių (19,6 proc.) nurodė, kad jos nesunkiai gali darbo/namų ruošos metu skirti laiko savo asmeninėms reikmėms ar šeimos rūpesčiams spręsti. Taip pat didesnė dalis dirbančių moterų (34,6 proc.) negu namų šeimininkių (29,5 proc.) nurodė, kad joms kartais sunku darbo/namų ruošos metu skirti laiko savo asmeninėms reikmėms ar šeimos rūpesčiams spręsti arba labai sunku (9,7 proc. ir 1,8 proc.).

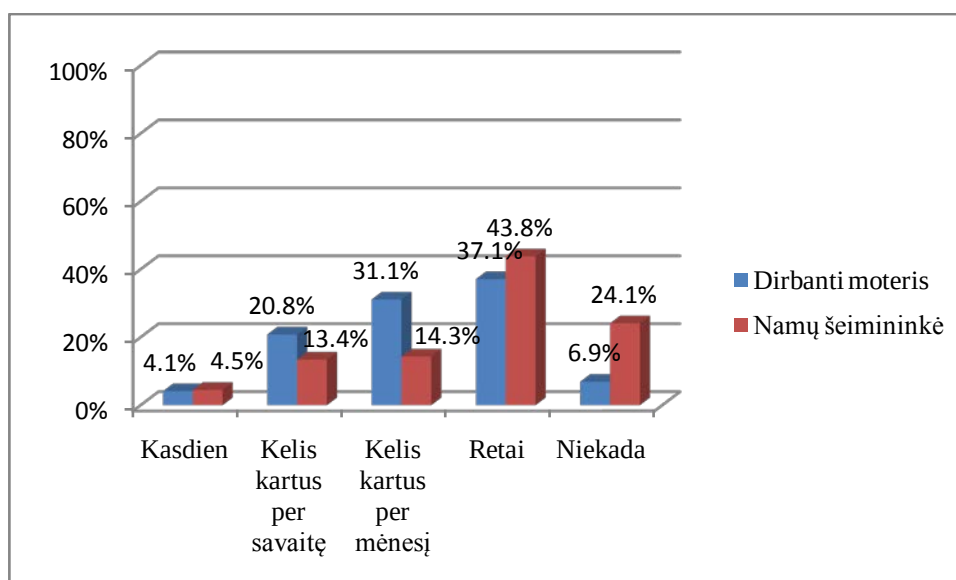
17 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal, ar jos gali darbo/namų ruošos metu skirti laiko savo asmeninėms reikmėms ar šeimos rūpesčiams spręsti ($\chi^2 = 29,682$, $df = 4$, $p = 0,000$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 12 priede)

Analizuojant, kaip dažnai moterų atliekamos pagrindinės pareigos trukdo šeimyniniam gyvenimui, gauti statistiškai reikšmingi skirtumai tarp namų šeimininkių ir dirbančių moterų vertinimų ($p < 0,05$). Kaip matyti iš 18 pav., ženkliai daugiau namų šeimininkių (33 proc.) negu dirbančių moterų (15,4 proc.) nurodė, kad jų atliekamos pagrindinės pareigos niekada netrukdo šeimyniniam gyvenimui. Didesnė dalis dirbančių moterų jų atliekamos pagrindinės pareigos retai (31,4 proc.), kartais (38,4 proc.) arba dažnai (12,6 proc.) trukdo jų šeimyniniam gyvenimui.

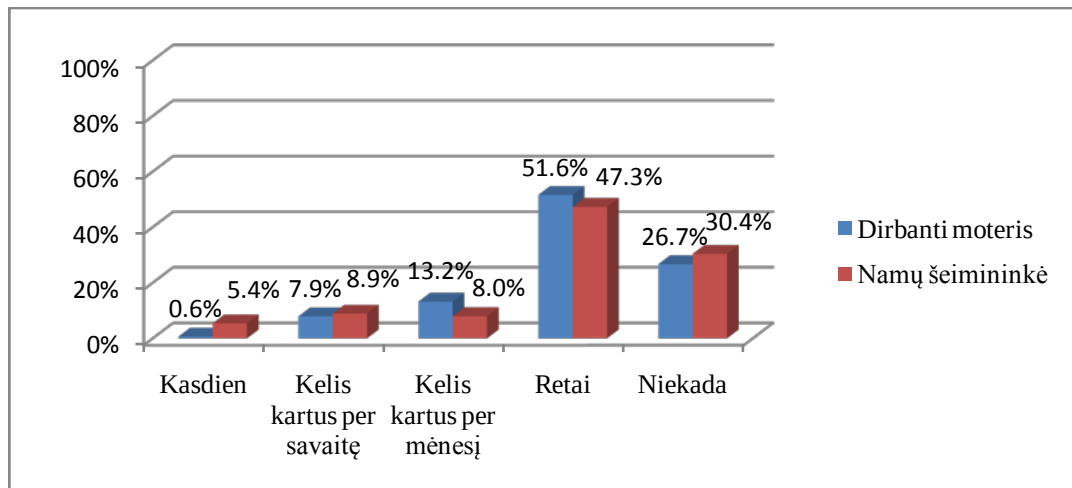
18 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal, kaip dažnai jų atliekamos pagrindinės pareigos trukdo šeimyniniam gyvenimui ($\chi^2 = 19,083$, $df = 4$, $p = 0,013$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 13 priede)

Analizuojant, kaip dažnai moterims sunku įvykdyti savo pareigas šeimai dėl to, kad ilgai dirbo, gauti statistiškai reikšmingi skirtumai tarp namų šeimininkių ir dirbančių moterų vertinimų ($p < 0,05$). Kaip matyti iš 19 pav., didesnei daliai dirbančių moterų įvykdyti savo pareigas šeimai dėl to, kad ilgai dirbo yra sunku kelis kartus per savaitę (20,8 proc.) arba kelis kartus per mėnesį (31,1 proc.). Didesnis procentas namų šeimininkių nurodė, kad jos retai turi sunkumų įvykdyti savo pareigas šeimai dėl to, kad ilgai dirbo (43,8 proc.) arba niekada jų nepatiria (24,1 proc.).

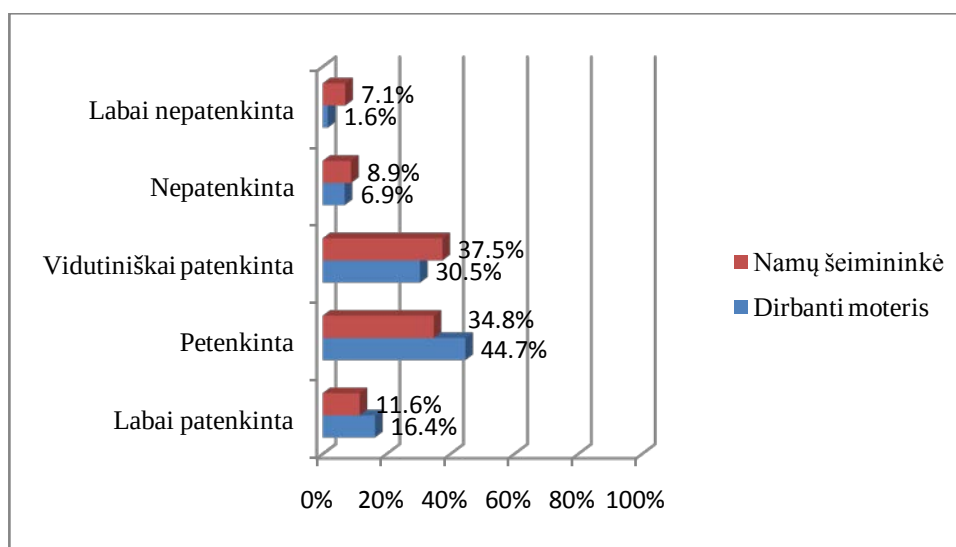
19 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal, kaip dažnai joms sunku įvykdyti savo pareigas šeimai dėl to, kad ilgai dirbo ($\chi^2 = 33,617$, $df = 4$, $p = 0,000$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 14 priede)

Nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai tarp to, kaip dažnai šeimyninis gyvenimas skirtingas pareigas užimančioms moterims trukdo atlikti pagrindines pareigas ($p < 0,05$). Kaip matyti iš 20 pav., didesnei daliai namų šeimininkių jų šeimyninis gyvenimas kasdien (5,4 proc.) arba kelis kartus per savaitę (8,9 proc.) trukdo atlikti pagrindines pareigas. Tuo tarpu didesnei daliai dirbančių moterų nurodė, kad jų šeimyninis gyvenimas joms trukdo atlikti pagrindines pareigas kelis kartus per mėnesį (13,2 proc.) arba retai (51,6 proc.). Taip pat nustatyta, kad didesnis procentas namų šeimininkių (30,4 proc.) nurodė, kad joms šeimyninis gyvenimas išvis netrukdo atlikti pagrindinių pareigų.

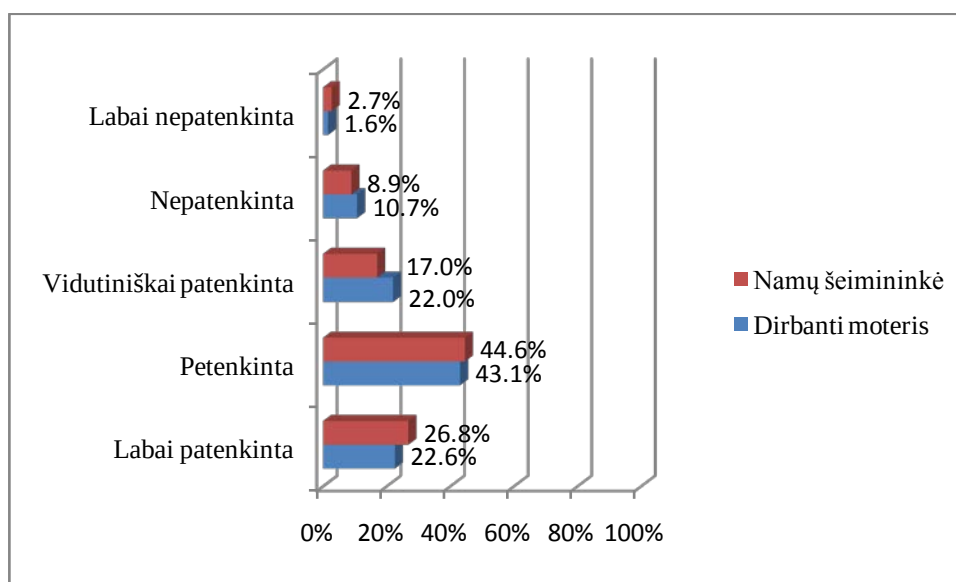
20 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal, kaip dažnai jų šeimyninis gyvenimas joms trukdo atlikti pagrindines pareigas ($\chi^2 = 12,627$, $df = 4$, $p = 0,013$)
(sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 15 priede)

Nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai tarp dirbančių moterų ir namų šeimininkių pasitenkinimo savo dabartine veikla ($p < 0,05$). Kaip matyti iš 21 pav., didesnė dalis dirbančių moterų negu namų šeimininkių yra labai patenkintos (16,4 proc. ir 11,6 proc.) arba patenkintos (44,7 proc. ir 34,8 proc.) savo dabartine veikla. Didesnė dalis namų šeimininkių yra vidutiniškai patenkintos (37,5 proc.), nepatenkintos (8,9 proc.) arba labai nepatenkintos (7,1 proc.) savo dabartine veikla.

21 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal, ar jos yra patenkintos savo dabartine veikla ($\chi^2 = 13,342$, $df = 4$, $p = 0,010$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 16 priede)

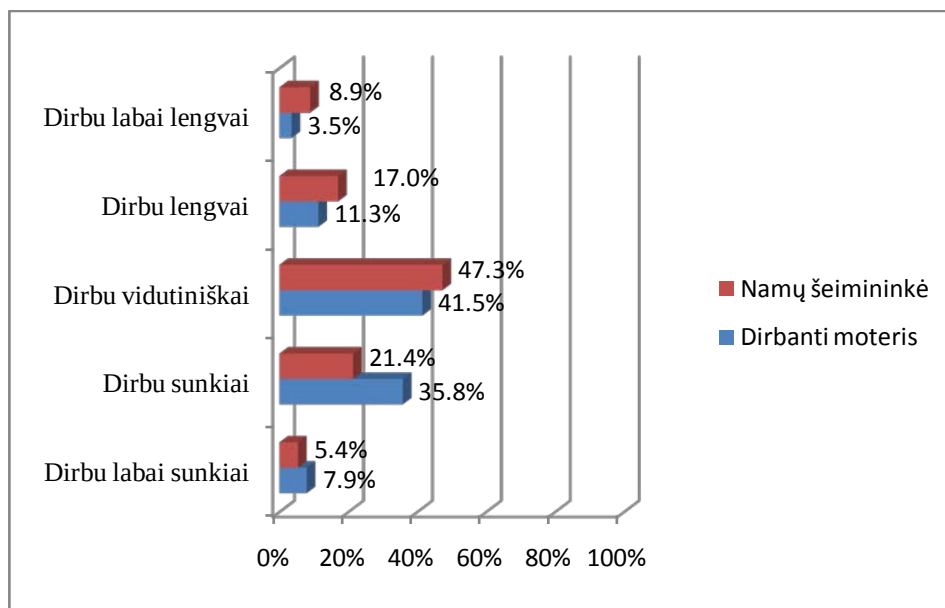
Analizuojant moterų pasitenkinimą savo šeimyniniu gyvenimu, nebuvo gauti statistiškai reikšmingi skirtumai tarp dirbančių moterų ir namų šeimininkių vertinimų ($p > 0,05$) (žr. 22 pav.). Galime teigti, kad dirbančios moterys ir namų šeimininkės yra vienodai patenkintos savo šeimyniniu gyvenimu.

22 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, ar jos yra patenkintos savo šeimyniniu gyvenimu ($\chi^2 = 2,462$, $df = 4$, $p = 0,651$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 17 priede)

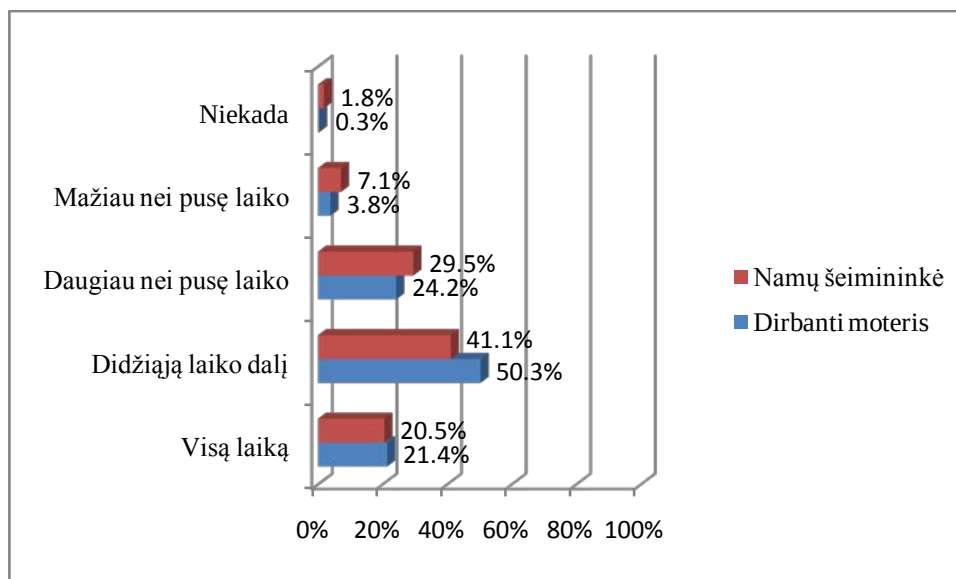
Vertinant darbo krūvio vertinimus, gauti statistiškai reikšmingi skirtumai tarp dirbančių moterų ir namų šeimininkių vertinimų ($p < 0,05$) (žr. 23 pav.). Nustatyta, kad didesnė dalis dirbančių moterų negu namų šeimininkių dirba labai sunkiai (7,9 proc. ir 5,4 proc.) arba

sunkiai (35,8 proc. ir 21,4 proc.). Didesnė dalis namų šeimininkių nurodė, kad jos dirba arba vidutiniškai (47,3 proc.), arba lengvai (17 proc.) arba labai lengvai (8,9 proc.).

23 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal, kaip jos vertina savo darbo krūvį ($\chi^2 = 13,874$, $df = 4$, $p = 0,008$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 18 priede)

Nebuvo gauti statistiškai reikšmingi skirtumai tarp respondenčių vertinimų apie tai, ar jų kasdieniniame gyvenime yra dalykų, kurie jas domina ($p > 0,05$) (žr. 24 pav.). Galima teigti, kad panašų laiko tarpą dirbančių moterų ir namų šeimininkių gyvenime yra dalykai, kurie jas domina. Dauguma abiejų grupių moterų nurodė, kad didžiąją laiko dalį jų kasdieniniame gyvenime yra dalykų, kurie jas domina.

24 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal, ar jų kasdieniniame gyvenime yra dalykų, kurie jas domina ($\chi^2 = 6,989$, $df = 4$, $p = 0,136$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 19 priede)

Siekiant palyginti teiginius, matuojančius psichologinę gyvenimo kokybės sritį, vertintus 5 balų Likerto skalėje, pirmiausia buvo įvertintas šių teiginių vertinimo pasiskirstymas pagal normalųjį skirstinį, taikant Shapiro-Wilk kriterijų (žr. 20 priedą). Gauta, kad šie kintamieji yra pasiskirstę ne pagal normalųjį skirstinį, todėl siekiant palyginti šių teiginių vertinimus pagal respondenčių šiuo metu užimamas pareigas, buvo taikytas neparametrinis Mann-Whitney kriterijus. SPSS programoje buvo taikyta *Analyze → Nonparametric Tests → Legacy Dialogs → 2 Independent Samples*. Nustatyti rezultatai pateikti 20 priedo 1 lentelėje.

Nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai vertinant šiuos teiginius, matuojančius psichologinę gyvenimo kokybės sritį ($p < 0,05$): „Aš jaučiuosi išstumta iš visuomenės“, „Šiandien gyvenimas tapo toks sudėtingas, kad man sunku prisitaikyti“, „Jaučiu, kad mano darbo vertės nepripažįsta kiti“. Iš 11 lentelės matyti, kad namų šeimininkės yra labiau linkusios pritarti šiems teiginiams negu dirbančios moterys.

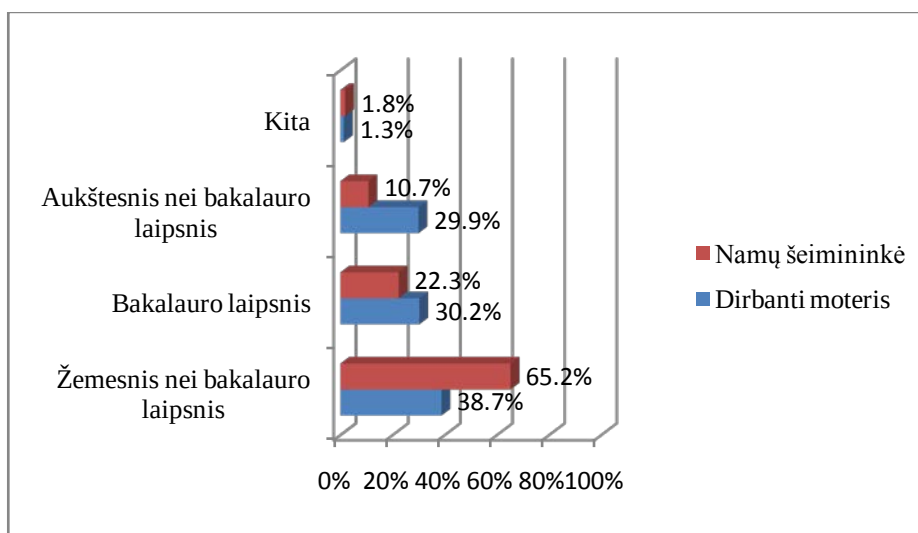
Analizuojant likusius teiginius nebuvo nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai ($p > 0,05$), todėl galime teigti, kad namų šeimininkės ir dirbančios moterys vienodai optimistiškai žiūri į ateitį, jos turi panašų pojūtį apie tai, kad jų veikla gyvenime yra prasminga, jos vienodai dažnai jaučia nusivylimą gyvenimu, jų nuomonė apie tai, kad kai kurie žmonės į jas žiūri "iš aukšto" dėl jų padėties ar pajamų sutampa.

11 lentelė. Teiginių, matuojančių psichologinę gyvenimo kokybės sritį, vertinimas priklausomai nuo respondenčių užimamų pareigų (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 20 priede)

Teiginiai	Vidutinis rangas		Reikšmingumo lygmuo (p)
	Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Aš optimistiškai žiūriu į ateitį	213,49	221,21	0,550
Iš esmės jaučiu, jog tai, ką veikiu gyvenime, yra prasminga	215,57	215,31	0,984
Aš jaučiuosi išstumta iš visuomenės	232,38	167,56	0,000
Šiandien gyvenimas tapo toks sudėtingas, kad man sunku prisitaikyti	224,34	190,41	0,009
Aš dažnai jaučiu nusivylimą gyvenimu	219,44	204,30	0,250
Jaučiu, kad mano darbo vertės nepripažįsta kiti	227,86	180,41	0,000
Kai kurie žmonės žiūri į mane "iš aukšto" dėl mano padėties ar pajamų	220,13	202,35	0,178

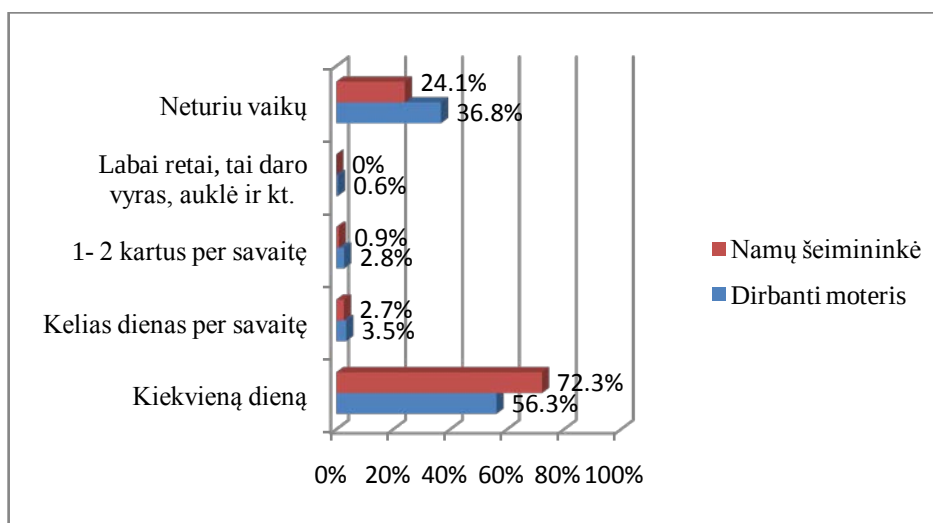
2.2.4 Išsilavinimo ir savęs tobulinimo sričių vertinimas

Analizuojant išsilavinimo ir savęs tobulinimo gyvenimo kokybės sritis, pirmiausia buvo palygintas respondenčių pasiskirstymas pagal išsilavinimą. Gauti statistiškai reikšmingi skirtumai ($p < 0,05$). Kaip matyti iš 25 pav., ženkliai daugiau namų šeimininkių įgytas išsilavinimo laipsnis yra žemesnis nei bakalauro (65,2 proc.). Daugiau dirbančių moterų turi įgijusios bakalauro (30,2 proc.) arba aukštesnio nei bakalauro laipsnį (29,9 proc.).

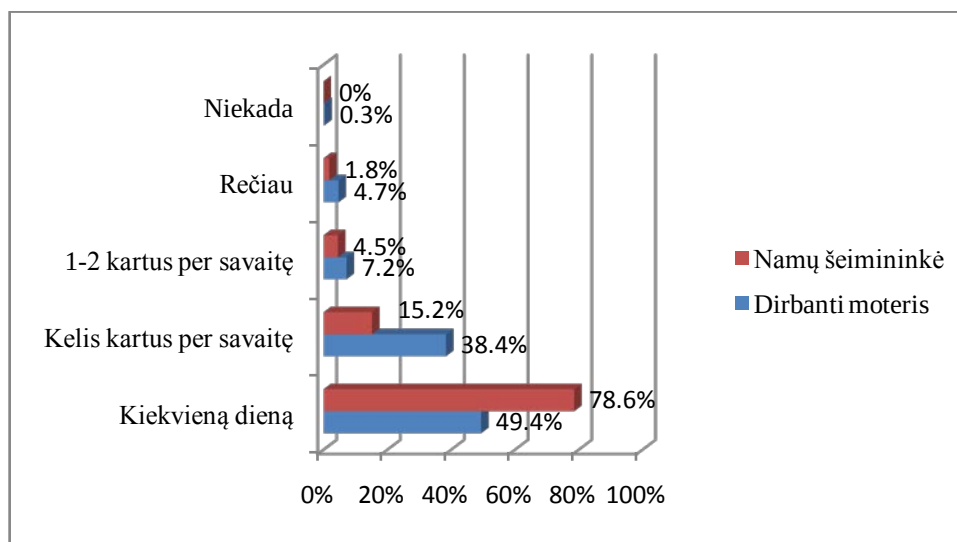
25 pav. Respondenčių pasiskirstymas pagal išsilavinimą priklausomai nuo užimamų pareigų ($\chi^2 = 32,796$, $df = 8$, $p = 0,000$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 21 priede)

Nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai tarp skirtingas pareigas užimančių moterų rūpinimosi vaikais dažnumo ($p < 0,05$) (žr. 26 pav.). Gauta, kad didesnis procentas namų šeimininkių nurodė, kad jos vaikais rūpinasi kiekvieną dieną. Didesnis procentas dirbančių moterų nurodė, kad jos vaikų išvis neturi.

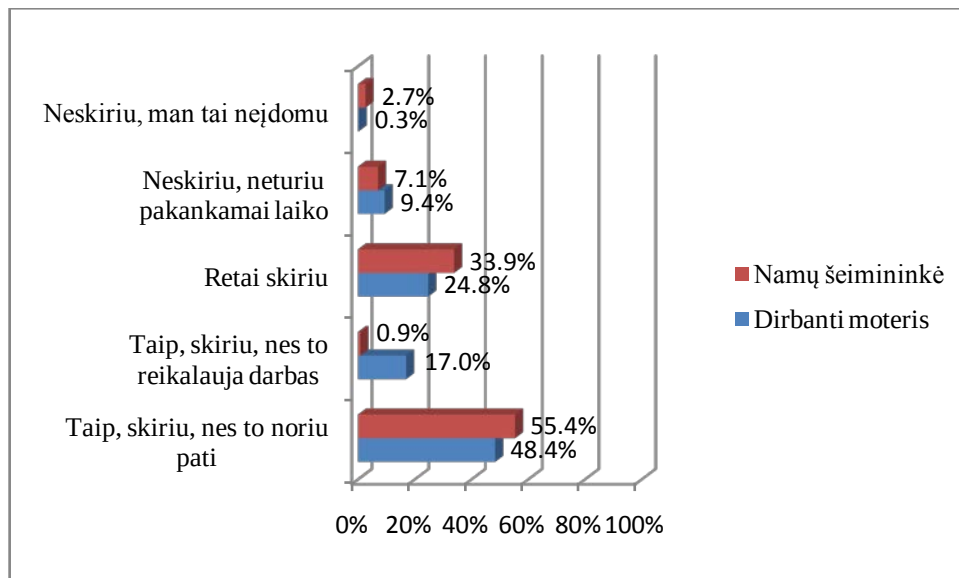
26 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai jos rūpinasi savo vaikais ($\chi^2 = 9,697$, $df = 4$, $p = 0,046$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 22 priede)

Analizuojant maisto gaminimo ir/arba namų tvarkymo dažnumą tarp dirbančių moterų ir namų šeimininkių gauti statistiškai reikšmingi skirtumai ($p < 0,05$) (žr. 27 pav.). Nustatyta, kad didesnė dalis namų šeimininkių (78,6 proc.) negu dirbančių moterų (49,4 proc.) maisto gaminimu ir/arba namų tvarkymu užsiima kiekvieną dieną. Didesnė dalis dirbančių moterų (38,4 proc.) negu namų šeimininkių (15,2 proc.) nurodė, kad jos maisto gaminimu ir/arba namų tvarkymu užsiima kelis kartus per savaitę.

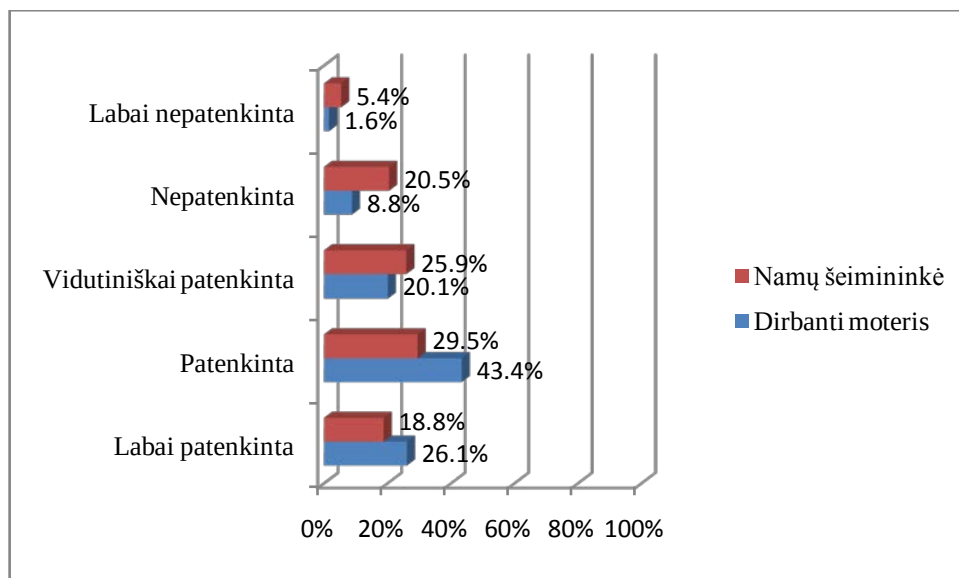
27 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai jos užsiima maisto gaminimu ir/arba namų tvarkymu ($\chi^2 = 29,297$, $df = 4$, $p = 0,000$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 23 priede)

Nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai tarp dirbančių moterų ir namų šeimininkių skiriamo laiko savęs tobulinimui/savišvietai ($p < 0,05$) (žr. 28 pav.). Gauta, kad šiek tiek daugiau namų šeimininkių (55,4 proc.) negu dirbančių moterų (48,4 proc.) nurodė, kad jos skiria laiko savęs tobulinimui/savišvietai, nes to nori pačios. Tačiau ženkliai didesnė dalis dirbančių moterų (17 proc.) nurodė, kad jos skiria tam laiko, nes to reikalauja jų darbas. Taip pat gauta, kad daugiau namų šeimininkių (33,9 proc.) nurodė, kad jos retai skiria laiko savęs tobulinimui/savišvietai.

28 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, ar skiria laiko savęs tobulinimui/savišvietai ($\chi^2 = 25,534$, $df = 4$, $p = 0,000$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 24 priede)

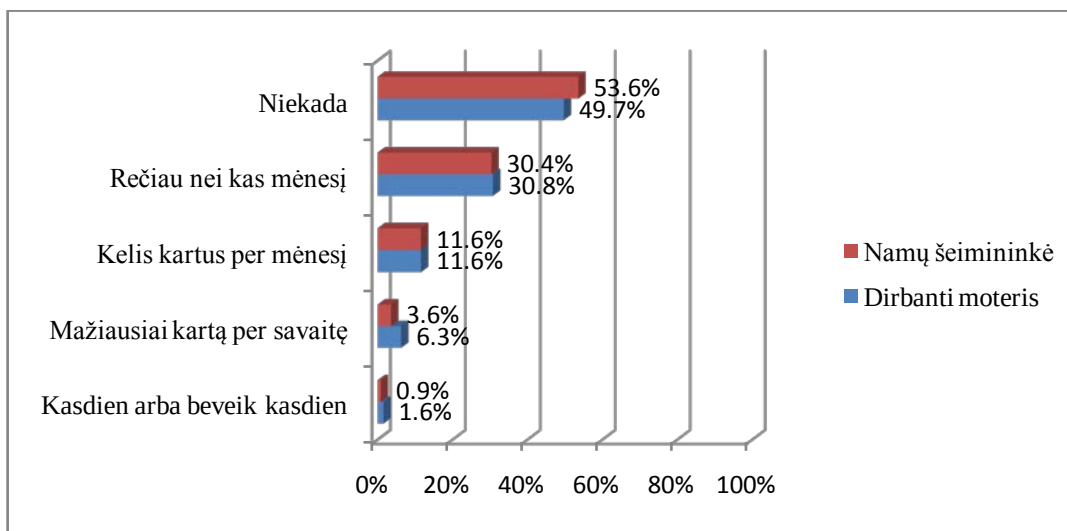
Analizuojant moterų pasitenkinimą savo išsilavinimu, gauti statistiškai reikšmingi skirtumai tarp dirbančių moterų ir namų šeimininkių ($p < 0,05$) (žr. 29 pav.). Gauta, kad didesnė dalis dirbančių moterų yra labai patenkintos (26,1 proc.) arba patenkintos (43,4 proc.) savo išsilavinimu. Didesnė dalis namų šeimininkių nurodė, kad jos savo išsilavinimu yra arba patenkintos vidutiniškai, arba nepatenkintos.

29 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, ar jos yra patenkintos savo išsilavinimu ($\chi^2 = 21,415$, $df = 4$, $p = 0,000$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 25 priede)

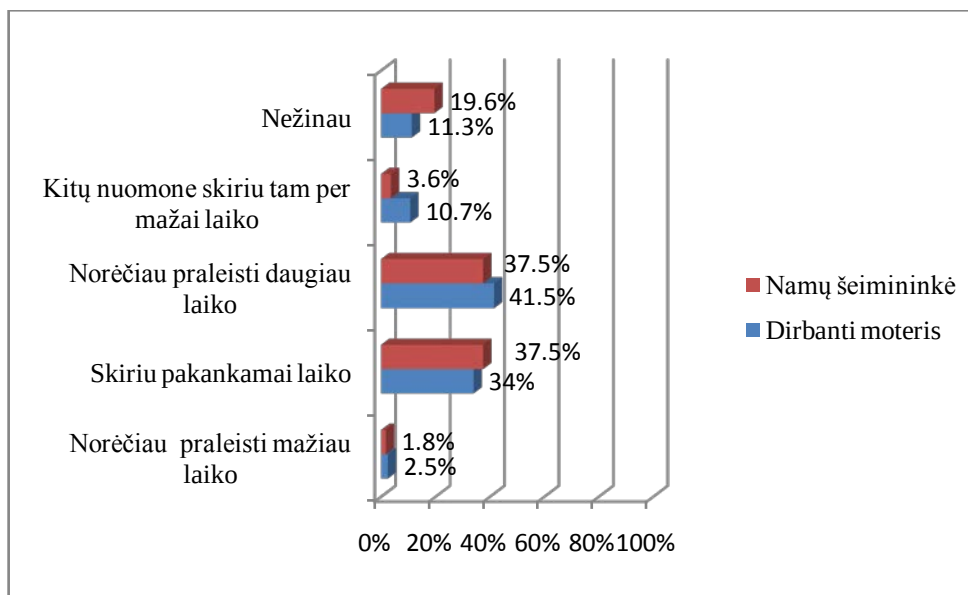
2.2.5 Socialinių santykių gyvenimo kokybės srities vertinimas

Lyginant skirtingas pareigas užimančių respondenčių dalyvavimo visuomeninėje veikloje dažnumą, nebuvo gauti statistiškai reikšmingi skirtumai ($p > 0,05$). Galime teigti, kad dirbančios moterys ir namų šeimininkės vienodai retai dalyvauja visuomeninėje veikloje. Kaip matyti iš 30 pav., dauguma moterų nedalyvauja išvis jokioje visuomeninėje veikloje (50,7 proc.), trečdalis nurodė, kad dalyvauja rečiau nei kartą per mėnesį (30,7 proc.).

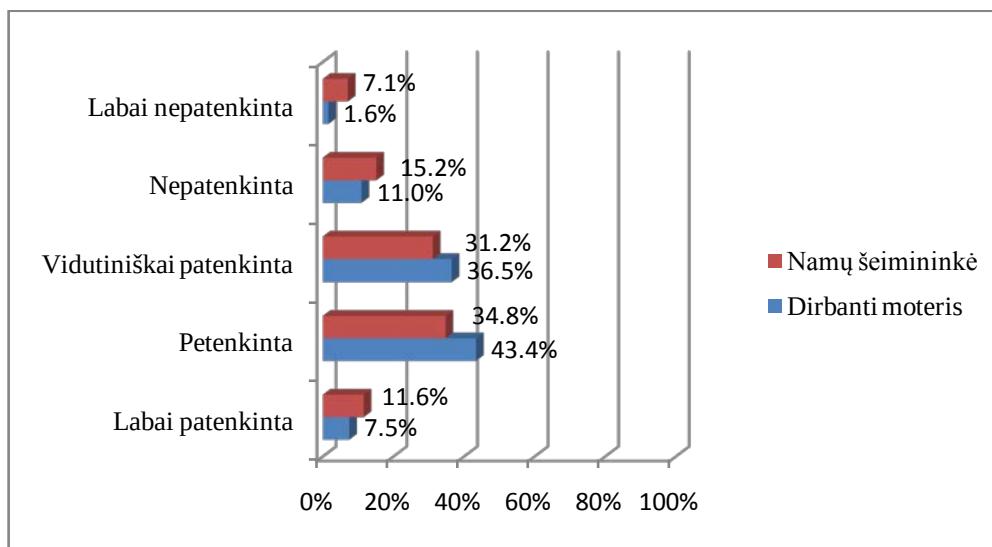
30 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai jos dalyvauja visuomeninėje veikloje, pavyzdžiui klubo, draugijos ar asociacijos ($\chi^2 = 1,623$, $df = 4$, $p = 0,805$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 26 priede)

Gauti statistiškai reikšmingi skirtumai tarp respondenčių nuomonės apie tai, ar jos pakankamai laiko gali skirti socialiniams kontaktams (ne šeimai) ($p < 0,05$). Iš 31 pav. matyti, kad šiek tiek didesnė dalis namų šeimininkių nurodė, kad jos skiria pakankamai laiko socialiniams kontaktams (ne šeimai) (37,5 proc.). Didesnė dalis dirbančių moterų nurodė, kad jos norėtų skirti daugiau laiko socialiniams kontaktams (ne šeimai) (41,5 proc.). Daugiau dirbančių moterų taip pat nurodė, kad jos, kitų nuomone, skiria tam per mažai laiko (10,7 proc.).

31 pav. **Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, ar pakankamai laiko gali skirti socialiniams kontaktams (ne šeimai)** ($\chi^2 = 9,821$, $df = 4$, $p = 0,044$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 27 priede)

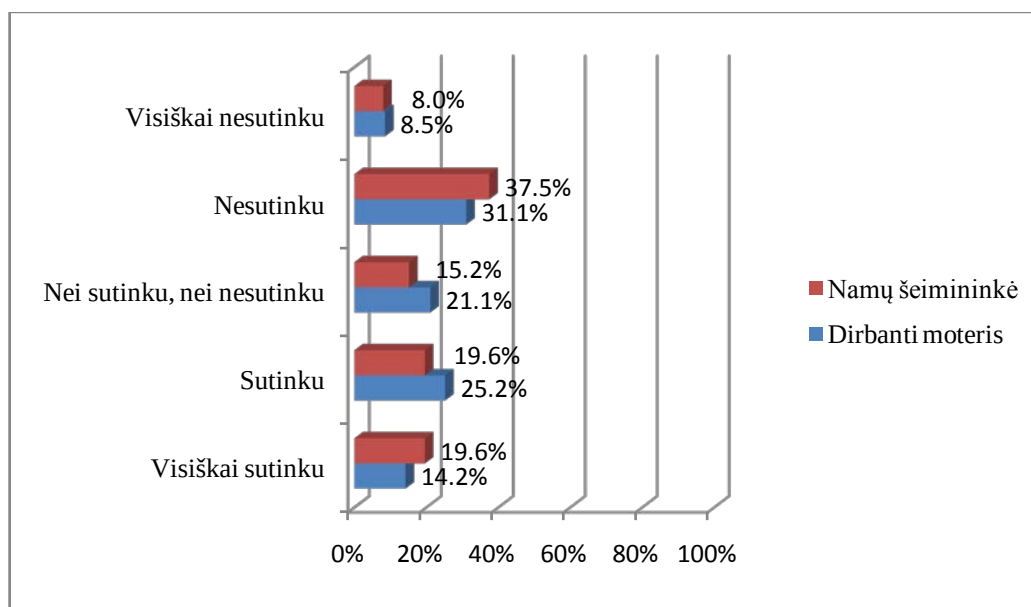
Lyginant skirtingas pareigas užimančių respondenčių pasitenkinimą savo socialiniu gyvenimu, buvo gauti statistiškai reikšmingi skirtumai ($p < 0,05$) (žr. 32 pav.). Gauta, kad didesnė dalis namų šeimininkių yra labai patenkintos savo socialiniu gyvenimu (11,6 proc.). Didesnė dalis dirbančių moterų yra arba patenkintos (43,4 proc.) arba vidutiniškai patenkintos (36,5 proc.) savo socialiniu gyvenimu. Didesnė dalis namų šeimininkių nurodė, kad jos yra nepatenkintos (15,2 proc.) arba labai nepatenkintos (7,1 proc.) savo socialiniu gyvenimu.

32 pav. **Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, ar jos yra patenkintos savo socialiniu gyvenimu** ($\chi^2 = 13,405$, $df = 4$, $p = 0,009$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 28 priede)

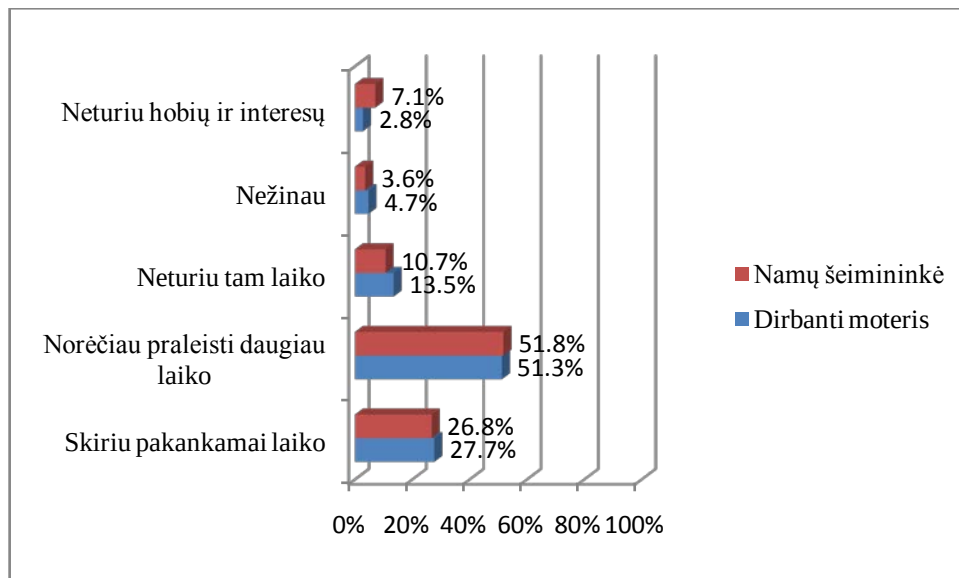
2.2.6 Saviraiškos ir laisvalaikio srities vertinimas

Nustatyta, kad dirbančių moterų ir namų šeimininkių nuomonė, kad jos retai turi laiko veikti tai, kas joms iš tiesų patinka, yra panaši, nes nebuvo gauti statistiškai reikšmingi skirtumai ($p > 0,05$). Kaip matyti iš 33 pav., didesnė dalis dirbančių moterų ir namų šeimininkių linkusios nesutikti su šiuo teiginiu, atitinkamai 31,1 proc. ir 37,5 proc. su teiginiu linkusios sutikti 14,2 proc. dirbančių moterų ir 19,6 proc. namų šeimininkių.

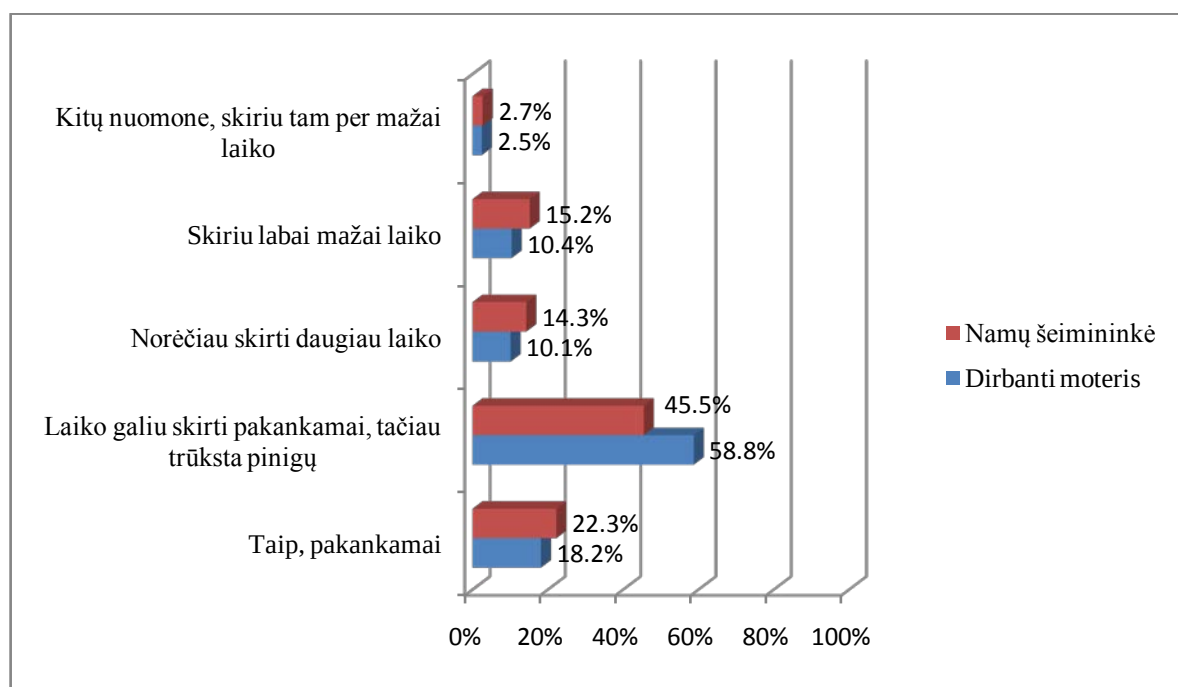
33 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, ar kasdieniame gyvenime jos retai turi laiko veikti tai, kas joms iš tiesų patinka ($\chi^2 = 5,181$, $df = 4$, $p = 0,269$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 29 priede)

Nustatyta, kad dirbančios moterys ir namų šeimininkės skiria panašų laiko kiekį hobiams ir interesams, nes nebuvo gauti statistiškai reikšmingi skirtumai tarp šio teiginio vertinimų ($p > 0,05$). Kaip matyti iš 34 pav., dauguma dirbančių moterų ir namų šeimininkių norėtų skirti daugiau laiko hobiams ir interesams (51,4 proc.). 27,4 proc. moterų nurodė, kad jos hobiams ir interesams skiria pakankamai laiko.

34 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, ar pakankamai laiko gali skirti hobiams ir interesams ($\chi^2 = 4,681$, $df = 4$, $p = 0,322$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 30 priede)

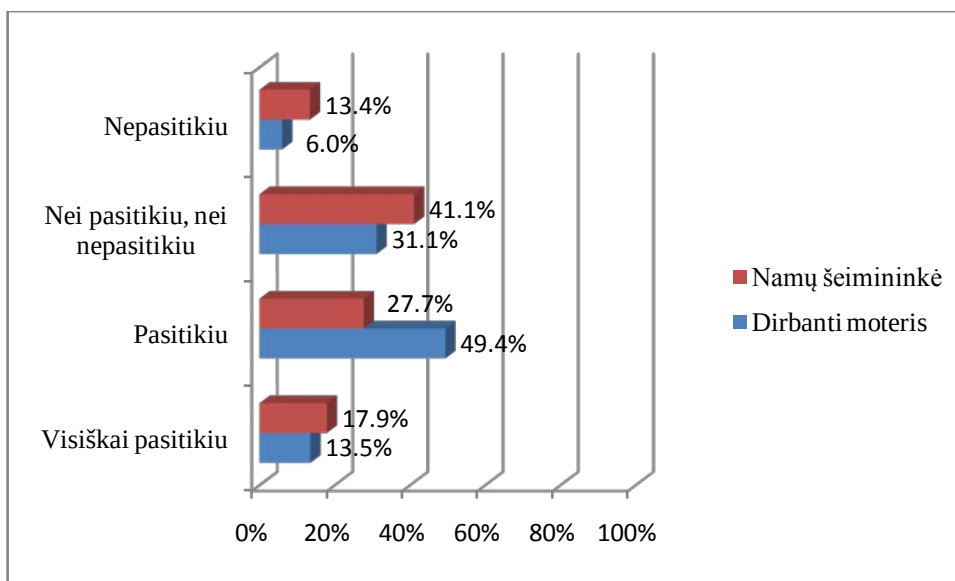
Nustatyta, kad dirbančios moterys ir namų šeimininkės skiria panašų laiko kiekį pramogoms, nes nebuvo gauti statistiškai reikšmingi skirtumai tarp šio teiginio vertinimų ($p > 0,05$). Kaip matyti iš 35 pav., dauguma dirbančių moterų ir namų šeimininkių nurodė, kad jos gali skirti pakankamai laiko pramogoms, tačiau tam trūksta pinigų (55,3 proc.). Penktadalis moterų nurodė, kad jos pramogoms skiria pakankamai laiko (19,3 proc.).

35 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal, ar jos pakankamai laiko skiria pramogoms ($\chi^2 = 6,324$, $df = 4$, $p = 0,176$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 31 priede)

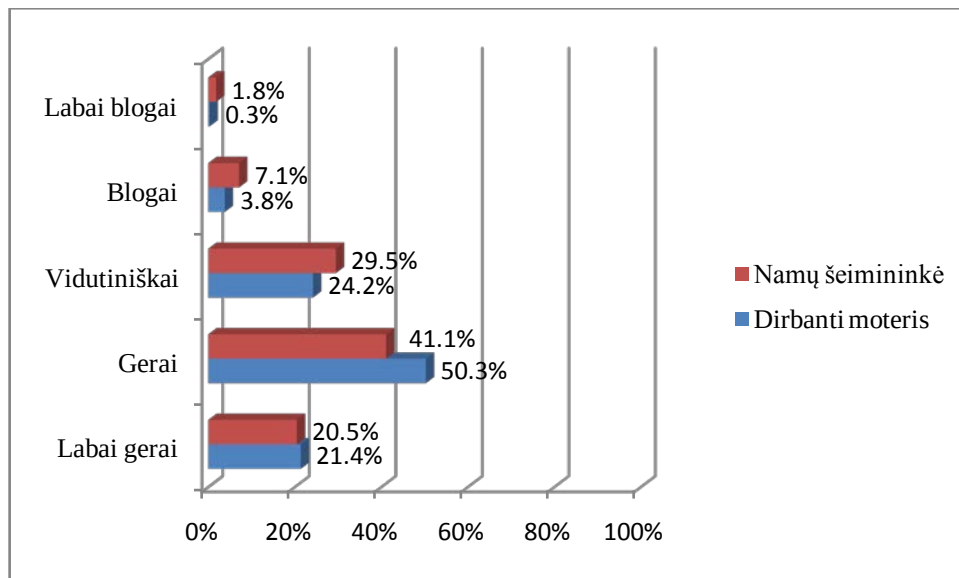
2.2.7 Saugumo ir aplinkos vertinimas

Respondenčių buvo klausiama, ar jos pasitiki Lietuvos teisine sistema. Gauti statistiškai reikšmingi skirtumai tarp namų šeimininkių ir dirbančių moterų atsakymų ($p < 0,05$). Kaip matyti iš 36 pav., didesnė dalis namų šeimininkių nurodė, kad jos visiškai pasitiki Lietuvos teisine sistema (17,9 proc.). Daugiau dirbančių moterų nurodė, kad jos pasitiki Lietuvos teisine sistema (49,4 proc.). Didesnė dalis namų šeimininkių nurodė, kad jos nei pasitiki, nei nepasitiki (41,1 proc.) arba nepasitiki (13,4 proc.) Lietuvos teisine sistema.

36 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal, ar jos pasitiki Lietuvos teisine sistema ($\chi^2 = 18,168$, $df = 3$, $p = 0,000$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 32 priede)

Nustatyta, kad dirbančios moterys ir namų šeimininkės panašiai vertina Lietuvos gyventojų fizinį saugumą, nes nebuvo gauti statistiškai reikšmingi skirtumai ($p > 0,05$). Kaip matyti iš 37 pav., dauguma moterų Lietuvos gyventojų fizinį saugumą vertina arba labai gerai (21,2 proc.), arba gerai (47,9 proc.), arba vidutiniškai (25,6 proc.).

37 pav. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal, kaip jos vertina Lietuvos gyventojų fizinį saugumą ($\chi^2 = 6,989$, $df = 4$, $p = 0,136$) (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 33 priede)

2.2.8 Pasitenkinimas gyvenimo kokybe

Siekiant palyginti pasitenkinimo gyvenimo kokybe vertinimus, buvo patikrintas šių vertinimų pasiskirstymas pagal normalųjį skirstinį. Nustatyta, kad jie nėra pasiskirstę pagal normalųjį skirstinį (žr. 34 priedo lentelę), todėl lyginant pasitenkinimo gyvenimo kokybe vertinimus pagal respondenčių užimamas pareigas bus taikytas neparametrinis Mann-Whitney kriterijus. SPSS programoje buvo taikyta *Analyze* → *Nonparametric Tests* → *Legacy Dialogs* → *2 Independent Samples*.

Kaip matyti iš 12 lentelės, dirbančios moterys ir namų šeimininkės yra vienodai patenkintos savo gyvenimo kokybe, nes tarp grupių vertinimų nebuvo gauti statistiškai reikšmingi skirtumai ($p > 0,05$).

12 lentelė. Respondenčių pasitenkinimo savo gyvenimo kokybe vertinimai (sudaryta autorės, remiantis SPSS lentelėmis 34 priede)

Teiginys	Dabartinės pareigos	Vidutinis rangas	Reikšmingumo lygmuo (p)
Aš esu patenkinta dabartine savo gyvenimo kokybe.	Dirbanti moteris	213,89	0,620
	Namų šeimininkė	220,07	

2.3. Tyrimo rezultatų interpretavimas

Analizuojant fizinę gyvenimo kokybės sritį, šio tyrimo rezultatai atskleidė, kad didesnė dalis namų šeimininkių negu dirbančių moterų yra labiau patenkintos savo sveikata. Tikėtina, kad dirbančios moterys yra labiau išsekusios dėl patiriamo darbo krūvio, nes kaip atskleidė šio tyrimo rezultatai, didesnė dalis dirbančių moterų negu namų šeimininkių nurodė jų darbo krūvis yra didesnis (t.y. jos dirba sunkiau negu namų šeimininkės).

Šiuos rezultatus galima būtų aiškinti ir tuo, kad namų šeimininkės didžiąją savo dienos dalį praleidžia namie, todėl gali reguliariai ir neskubant maitintis, skirti laiko fiziniam aktyvumui. Tuo tarpu dirbančios moterys turi ribotas galimybes valgyti tuomet, kai išalksta, nes turi laukti numatytos pietų pertraukos. Nors šio tyrimo rezultatai taip pat atskleidė, kad dirbančios moterys ir namų šeimininkės užsiima sportu / mankština viena kitai dažnai, panašią laiko dalį pastaruoju metu jaučiasi žvalios ir energingos, panašiai vertina, t.y. viena kitai gerai, savo mitybą. Šiuos rezultatus galima būtų aiškinti tuo, kad tikėtina, dirbančios moterys neskiria tiek daug dėmesio savo mitybai, nes paprasčiausiai tam neturi laiko, todėl tikėtina, kad jos yra pripratusios maitintis nustatytu laiku ir viešojo maitinimo įstaigose. Tai, kad dirbančios moterys ir namų šeimininkės užsiima sportu / mankština viena kitai dažnai, galima būtų teigti, kad ne visoms moterims reguliarius fizinis aktyvumas yra aktualus ir svarbus veiksnys.

Šio tyrimo metu buvo nustatyta, kad didesnė dalis dirbančių moterų negu namų šeimininkių nurodė, kad, kad pamiegojusios keliai žvalios ir pailsėjusios, tačiau dažniau jaučia nuovargį, dėl kurio negali tinkamai atlikti savo pagrindinio darbo, ir dažniau patiria stresą. Šiuos rezultatus galima būtų interpretuoti taip, kadangi dirbančios moterys tikėtina turi laikytis griežtesnio režimo, panašiu metu eiti miegoti ir keltis, todėl tikėtina, jos pamiegojusios keliai žvalios ir pailsėjusios. Tuo tarpu namų šeimininkės turi ženkliai daugiau pareigų namuose, nes jos dažniausiai rūpinasi namų ūkiu, vaikais, todėl tikėtina, kad jos nesilaiko griežtesnio dienos režimo, todėl ir nustatyta, kad mažesnis procentas namų šeimininkių pamiegojusios keliai žvalios ir pailsėjusios. Tai, kad didesnė dalis dirbančių moterų dažniau jaučia nuovargį, dėl kurio negali tinkamai atlikti savo pagrindinio darbo, ir dažniau patiria stresą, yra suprantama, nes darbo aplinkoje dažniausiai stresas yra neatsiejama darbo dalis, tiesiog vienos moters geba efektyviau tvarkytis su patiriamu stresu, kitos prasčiau.

Analizuojant materialinę gyvenimo kokybės sritį, nustatyta, kad didesnė dalis namų šeimininkių negu dirbančių moterų disponuoja mažesnėmis pajamomis. Šie rezultatai

glaudžiai susiję su gautais rezultatais apie namų šeimininkių turimą išsilavinimą – nustatyta, kad didesnės dalies namų šeimininkių negu dirbančių moterų įgytas išsilavinimo laipsnis yra žemesnis nei bakalauro. Tai rodo, kad dauguma moterų namų šeimininkių nesirenka profesinės karjeros kelio ir turėdamos žemesnį išsilavinimą gali užimti žemesnes pareigas. Taip pat dažniausiai būdamos namų šeimininkės jos niekur nedirba, nes profesinė veikla užsiima tik jų vyrai.

Tuo tarpu nustatyta, kad didesnė dalis dirbančių moterų negu namų šeimininkių disponuoja didesnėmis pajamomis ir jų išsilavinimas yra aukštesnis. Todėl tikėtina, kad turėdamos aukštesnį išsilavinimą, jos gali užimti aukštesnes ir geriau apmokamas darbo pozicijas. Taip pat dažniausiai dirbančios moterys turi pačios save remti finansiškai, todėl jos save paskiria darbui ir pinigų uždirbimui. Tai siejasi su šio tyrimo nustatytais rezultatais, kad dirbančios moterys dažniau patiria stresą negu namų šeimininkės ir nurodė savo darbo krūvį esant didesnį.

Vertinant psichologinę gyvenimo kokybės sritį, iš šio tyrimo rezultatų matyti, kad namų šeimininkės geba efektyviau derinti savo atliekamas pareigas su asmeninėmis reikmėmis ar šeimos rūpesčių sprendimu negu dirbančios moterys, taip pat jos efektyviau geba įvykdyti savo pareigas šeimai. Tai sutampa su Delina ir kt (2013) atlikto tyrimo rezultatais, kurie atskleidė, kad dirbančioms moterims yra labai sunku suderinti asmeninį gyvenimą bei darbą.

Tačiau lyginant moterų prisitaikymą socialiniame gyvenime, matyti, kad dirbančios moterys yra efektyviau prisitaikiusios, nes šio tyrimo rezultatai parodė, kad didesnė dalis namų šeimininkių jaučiasi labiau išstumtos iš visuomenės, joms gyvenimas atrodo labiau sudėtingas ir joms sunkiau prisitaikyti, jos labiau jaučia, kad jų darbo vertės nepripažįsta kiti. Šiuos nustatytus rezultatus galima būtų aiškinti tuo, kad šiais laikais visuomenėje namų šeimininkės statusas nebėra taip vertinamas kaip kad praeityje. Nes šiais laikais ypatingai pasikeitė lyčių vaidmenys, moterys siekia lygybės su vyriškąja lytimi ir jos dažniau pačios renkasi profesinės karjeros kelią negu kad namų šeimininkės profesiją. Visuomenėje tokios moterys pradėtos labiau aukštinti negu kad namų šeimininkės, nes tikėtina, kad moters profesiniai pasiekimai yra labiau neįprastas dalykas negu kad namų šeimininkės pasiekimai, t.y. gebėjimas puikiai gaminti, tinkamai auginti vaikus, kurti jaukų namų židinį – kas buvo daroma per visą žmonijos istoriją. Todėl moteris – karjeristė tampa labiau pastebima visuomenėje ir aukštinama negu kad namų šeimininkė.

Šio tyrimo metu buvo nustatyta, kad dirbančios moterys ir namų šeimininkės yra vienodai patenkintos savo šeimyniniu gyvenimu. Tai rodo, kad moterų profesija neturi įtakos moterų pasitenkinimui savo šeimyniniu gyvenimu, nors prieš tai nustatyti rezultatai tam prieštarauja. Šiuos rezultatus galima būtų interpretuoti tuo, kad nepaisant sunkumų, kuriuos

patiria ypač dirbančios moterys, kurioms sudėtinga suderinti šeimos ir darbo santykius, jos visgi yra patenkintos savo šeimyniniu gyvenimu.

Remiantis šiais nustatytais tyrimo rezultatais – dirbančios moterys ir namų šeimininkės vienodai optimistiškai žiūri į ateitį, jos turi panašų pojūtį apie tai, kad jų veikla gyvenime yra prasminga, rodo, kad moterų gyvenimo kokybė nepriklauso nuo jų profesijos. Mokslinėje literatūroje taip pat vyrauja prieštaringi rezultatai šiuo klausimu. Vieni autoriai, pvz., Boye (2009), nustatė, kad dirbančios apmokamą darbą ir trumpesnę savo laiko dalį skiriančios namų ruošai jaučiasi laimingesnės, nei tos kurios yra vien namų šeimininkėmis. Treas ir kt (2011) teigia, jog šeimininkės yra šiek tiek laimingesnės, palyginti su pilną darbo dieną dirbančiomis moterimis. Tačiau kiti autoriai, pvz., Haller ir Hadler (2005), teigia, kad darbo pobūdis nenusako gyvenimo kokybės ir pasitenkinimo gyvenimu. Šio tyrimo rezultatai taip pat parodė, kad moterys, nepriklausomai nuo jų užimamų pareigų, yra vienodai patenkintos savo gyvenimo kokybe.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Šiuo metu dar nėra vieningos, visame pasaulyje priimtose gyvenimo kokybės apibrėžties. Autorės nuomone, vienas aiškiausių gyvenimo kokybės apibrėžimų, tai Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) 1993 metais sukurtas apibrėžimas apimantis asmens fizinę sveikatą ir psichologinę būklę, nepriklausomybės laipsnį, socialinius ryšius bei ryšius su aplinka. Šioje sąvokoje pats individas per savo suvokimo prizmę subjektyviai vertina įvairias gyvenimo sritis.
2. Darbe išnagrinėjus gyvenimo kokybės vertinimo rodiklius, iškelta vertinimų gausos problema gali būti paaiškinta. Pasaulyje yra keli šimtai valstybių, gausybė kultūrų, tradicijų, dar daugiau gyventojų, todėl nenuostabu, jog skiriasi ir jų gyvenimo kokybės suvokimas, prioritetai gyvenime. Nesvarbu, jog tokie objektyvūs rodikliai kaip mirtingumas, švietimo lygis bei gyvenimo trukmė gali būti palyginta tarptautiniu mastu, tačiau subjektyvieji rodikliai lemia skirtingą kiekvieno žmogaus gyvenimo kokybės supratimą.
3. Gyvenimo darbe kokybė yra dalis bendrosios gyvenimo kokybės. Todėl gyvenimo darbe kokybė neturi vienos metodologijos ar modelio – vykdomi įvairūs tyrimai. Autorės manymu, vienas aiškiausių ir plačiausiai naudojamų yra Europos darbo sąlygų tyrimas (EDST). 2010 metais atliktas tyrimas atskleidė, jog 40 proc. ES gyventojų šeimose abu partneriai dirba, 18 proc. gyventojų skundžiasi prasta darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyra.
4. Remiantis atlikta literatūros apžvalga autorė išskyrė tris darbo - šeimos konflikto (angl. *Work - family conflict*) tipus: laiko, elgesio bei padermės. Kylantys darbo-šeimos konfliktai įtakoja gyvenimo kokybę – skiriama mažiau laiko šeimai, laisvalaikiui, fizinei savo būklei, prastėja ir gyvenimo darbe kokybė – tinkamai neįvykdomos darbinės pareigos.
5. Išanalizavus fizinę gyvenimo kokybės sritį, nustatyta, kad daugiau namų šeimininkų yra labai patenkintos savo sveikata. Didesnė dalis dirbančių moterų pamiegojusios keliai žvalios ir pailsėjusios, tačiau dažniau patiria stresą. Abi moterų grupės užsiima sportu / mankština vienodai dažnai, panašią laiko dalį pastaruoju metu jaučiasi žvalios ir energingos, panašiai vertina, t.y. vienodai gerai, savo mitybą.
6. Išanalizavus materialinę gyvenimo kokybės sritį, nustatyta, kad didesnė dalis namų šeimininkų disponuoja mažesnėmis pajamomis. Abi grupės yra vienodai patenkintos savo būstu, panašiai vertina savo finansinę padėtį lyginant su daugumos žmonių padėtimi Lietuvoje.
7. Išanalizavus psichologinę gyvenimo kokybės sritį, nustatyta, kad daugiau namų šeimininkų gali labai lengvai darbo/namų ruošos metu skirti laiko savo asmeninėms

reikmėms ar šeimos rūpesčiams spręsti. Tačiau jos jaučiasi labiau išstumtos iš visuomenės, joms gyvenimas atrodo sudėtingas bei mano, kad jų darbo vertės nepripažįsta kiti. Didesnei daliai dirbančių moterų pagrindinės pareigos trukdo jų šeimyniniam gyvenimui, jų darbo krūvis didesnis, tačiau jos patenkintos savo darbine veikla. Abejos moterų grupės yra vienodai patenkintos savo šeimyniniu gyvenimu, panašų laiko tarpą (didžiąją laiko dalį) jų gyvenime yra dalykai, kurie jas domina, vienodai optimistiškai žiūri į ateitį, jos turi panašų pojūtį apie tai, kad jų veikla gyvenime yra prasminga, jos vienodai dažnai jaučia nusivylimą gyvenimu, jų nuomonė apie tai, kad kai kurie žmonės į jas žiūri "iš aukšto" dėl jų padėties ar pajamų sutampa.

8. Išanalizavus išsilavinimą ir savęs tobulinimo sritį, nustatyta, kad didesnė dalis namų šeimininkių įgytas išsilavinimo laipsnis yra žemesnis nei bakalauro, todėl yra mažiau patenkintos savo išsilavinimu. Taip pat daugiau namų šeimininkių retai skiria laiko savęs tobulinimui/savišvietai. Tačiau maisto gaminimu ir namų tvarkymu užsiima dažniau, nei dirbančios moterys.

9. Išanalizavus socialinių santykių gyvenimo kokybės srities vertinimus, nustatyta, kad didesnė dalis namų šeimininkių yra nepatenkintos socialiniu gyvenimu, o dirbančios moterys patenkintos.

10. Išanalizavus saviraiškos ir laisvalaikio srities vertinimus, nustatyta, jog dirbančių moterų ir namų šeimininkių nuomonė yra panaši - jos turi laiko veikti tai, kas joms iš tiesų patinka, skiria panašų laiko kiekį hobiams ir pramogoms.

11. Išanalizavus saugumo ir aplinkos vertinimą, nustatyta, kad dirbančios moterys labiau pasitiki Lietuvos teisine sistema. Dirbančios moterys ir namų šeimininkės panašiai vertina Lietuvos gyventojų fizinį saugumą.

12. Dirbančios moterys ir namų šeimininkės yra vienodai patenkintos savo gyvenimo kokybe, nes tarp šių grupių vertinimų nebuvo nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai ($p > 0,05$). Tai rodo, kad darbo pobūdis nenusako gyvenimo kokybės ir pasitenkinimo gyvenimu. Analizuojant atskiras gyvenimo kokybės sritis buvo nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai ($p < 0,05$). Tai rodo, kad darbo pobūdis veikia atskiras gyvenimo kokybės sritis. Namų šeimininkės palankiau vertina fizinę, psichologinę gyvenimo kokybės sritis. Dirbančios moterys palankiau vertina materialinę, išsilavinimo ir savęs tobulinimo, socialinių santykių bei saugumo gyvenimo kokybės sritis. Darbo pobūdis neturi reikšmės moterų saviraiškos ir laisvalaikio srities vertinimams, optimistiškam požiūriui į ateitį, pojūčiams, kad jų veikla gyvenime yra prasminga.

Nagrinėjant moterų gyvenimo kokybę autorė pateikia keletą **pasiūlymų** tolimesniems tyrimams:

Ateityje autorė siūlytų pagilinti tyrimą ir išsiaiškinti ar šių dviejų moterų grupių (dirbančių moterų ir namų šeimininkių) gyvenimo kokybė skiriasi jas vertinant pagal jų gyvenamąją vietą (miestas ar kaimas), gal įtakos turi vaikų skaičius, bendros šeimos pajamos ir kt. Taip pat autorės nuomone, tyrime reikėtų įtraukti ir trečią moterų grupę – dirbančios ne pilną darbo dieną, todėl skiriančios laiko namų ruošai.

Autorės nuomone, reikšminga būtų įvertinti ir kitų išskirtinių žmonių grupių gyvenimo kokybę. Lietuvoje emigracijos mastas yra išties didelis, todėl būtų įdomu įvertinti emigrantų (vyrų ir moterų) subjektyvų gyvenimo kokybės vertinimą atsižvelgiant į kokią šalį jie emigravo.

Literatūros sąrašas

1. Akranavičiūtė, D., Ruževičius, J. (2007). Quality of life and its components' measurement. *Engineering economics*, 2(50), p. 44-49.
2. Antrasis Europos gyvenimo kokybės tyrimas (2010). *Eurofound*. Prieiga per internetą: https://eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/pubdocs/2010/021/lt/1/EF10021LT.pdf (žiūrėta 2015 m. sausio 08 d.)
3. Austen S., Noelle L. (2008). Measuring Women's Quality of life: A discussion of alternative approaches. *Review of Social Economy*, 66 (3), p. 325-349.
4. Bauer, R.A. (1966). Social indicators and sample surveys. *The American Association for Public Opinion Research*, 3 (30), p. 339-352.
5. Boye, K. (2009). Relatively Different? How do Gender Difference in Well-Being Depend on Paid and Unpaid Work in Europe? *Soc Indic Res*, 93, p. 509-525.
6. Bruck, S. C., Allen, T.D., Spector P.E. (2002). The Relation between Work–Family Conflict and Job Satisfaction: A Finer-Grained Analysis. *Journal of Vocational Behavior*, 60, p. 336-353.
7. Čekanavičius, V., Murauskas G. (2000). Statistika ir jos taikymai. Vilnius: TEV.
8. Delina, G., Prabhakara Raya, R. (2013). A study on Work-Life Balance in Working Women. *International Journal of Commerce, Business and Management*, 2(5), p. 274-282.
9. Diener, E., Eunkook, S. (1997). Measuring quality of life: economic, social and subjective indicators. *Social Indicators Research*, 40 (1), p. 189-216.
10. Dumbliauskienė, M., Jarmalavičienė, S. (2012). Gyvenimo kokybės kompleksinio vertinimo metodologinės problemos. *Geografijos metraštis*. 45, p.3-16.
11. Edsel, L.B.Jr. (2014). Who is happier ? Housewife or working wife ? *Research quality life*, No. 9, p.157-177.
12. Eurobarometro darbo sąlygų tyrimai (2014). *Europos komisija*. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_398_fact_lt_lt.pdf (žiūrėta 2014 lapkričio 30d.).
13. Europos darbo sąlygų tyrimai (2013). *Eurofound*. Prieiga per internetą: <http://eurofound.europa.eu/lt/surveys/ewcs> (žiūrėta 2014 lapkričio 30 d.)
14. Gomes, M. C. S., Pinto, M. L. R., Gomes, G. (2010). Quality of life: a reappraisal. *International journal of sociology and social policy*, 30 (9/10), p. 559-580.
15. Greenhaus, J.H., Beutell, N. J. (1985). Sources of conflict between work and family roles. *The Academy of Management Review*, 10 (1), p. 76-88

16. Haas, B.K., (1999). A multidisciplinary concept analysis of quality of life. *Wester Journal of Nursing Research*, 21 (6), p.728-742.
17. Human development report (2014). *UNDP*. Prieiga per internetą: <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-report-en-1.pdf> (žiūrėta 2014 m. lapkričio 08 d.)
18. Human development report (1999). *UNDP*. Prieiga per internetą: http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/260/hdr_1999_en_nostats.pdf (žiūrėta 2016 m. sausio 06 d.)
19. Jain, T.R., Khanna, O.P. (2006). *Economic concepts and methods*. Delhi: Neekunj print process.
20. James, G. (1992). Quality of working life and total management. *International journal of manpower*. 13 (1), p. 41-58.
21. Janušauskaitė, G. (2008). Gyvenimo kokybės tyrimai: problemos ir galimybės. *Filosofija. Sociologija*, 19 (4), p. 34 - 44.
22. Jokubaitis, A., Norkus, Z. (2006). Socialinės gerovės koncepcijos ir pilietybės rentos kaip viešosios politikos orientyrai. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, 2, p. 5-36.
23. Jungtinių tautų socialinių indikatorių vadovas (1989). *Jungtinės tautos*. Prieiga per internetą: http://unstats.un.org/unsd/publication/SeriesF/SeriesF_49E.pdf (žiūrėta 2014 Gruodžio 3 d.)
24. Kimura, M., Silva J.V. (2009). Ferrans and Powers quality of life index. *Rev Esc Enferm USP*, No. 43, p. 1096-1102.
25. King, N. (1992). Improving the quality of working life through communication. *International journal of quality and reliability management*, 9 (5) p. 51-58.
26. Krishnan, J. (2012). Quality of work life in aids service organizations. *International Journal of Economic Research*, 9 (2), p. 455-461.
27. Lisauskaitė, V. (2010). Lietuvos gyventojų pajamų ir vartojimo diferenciacija. *Verslas: Teorija ir praktika*, 11 (3), p. 266-278.
28. McEwin, M. (1995). Social Indicators and Social Statistics in Australia. *Statistical Journal of the United Nations*. Economic Commission for Europe, p. 309-318.
29. Mercer's Quality of Living Factors. Prieiga per internetą: <http://www.imercer.com/uploads/common/pdfs/definingqualityofliving.pdf> (žiūrėta 2014 gruodžio 7d.).
30. Merkys, G., Brazienė, R., Kondrotaitė, G. (2008). Subjektyvi gyvenimo kokybė kaip socialinis indikatorius: naujosios viešosios vadybos ir darnios plėtros kontekstas. *Socialiniai tyrimai*, 2 (12), p. 63-74.

31. Moterys ir vyrai Lietuvoje 2014 (2015). Lietuvos statistikos departamentas. Prieiga per internetą: http://www.stat.gov.lt/documents/10180/1078234/Moterys_ir_vyrai_Lietuvoje_2014.pdf/e9962675-878b-443b-a304-488b1ca18c80?version=1.1 (žiūrėta 2015 sausio 7d.).
32. Penktasis Europos darbo sąlygų tyrimas. Santrauka. (2011) Prieiga per internetą: https://eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/pubdocs/2011/821/lt/2/EF11821LT.pdf (žiūrėta 2014 gruodžio 8d.).
33. Pukėnas, K. (2009). *Kokybinių duomenų analizė SPSS programa*. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija.
34. Quality Of Living Worldwide City Rankings □Survey (2012) <http://www.internationalhradviser.co.uk/storage/downloads/2012%20Quality%20Of%20Living%20Worldwide%20City%20Rankings%20Survey.pdf> (žiūrėta 2014 gruodžio 7d.)
35. Quality of work – concept and measurement (2009) Edinburgh dissemination and dialogue center. Prieiga per internetą: http://www.san.ed.ac.uk/__data/assets/pdf_file/0020/29720/REC-WP_0509_Dahl_Nesheim_Olsen.pdf (žiūrėta 2014 lapkričio 30d.).
36. Rakauskienė, O.G. (2011). *Lietuvos gyventojų gyvenimo kokybė: dvidešimt metų rinkos ekonomikoje: monografija*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
37. Rokicka, E. (2013). The concept of quality of life in the context of economic performance and social progress. *Welfare state at risk*, p. 11-34.
38. Rode, J. C., Rehg, M. T., Near, J. P. & Underhill J. R. (2007). The Effect of Work/Family Conflict on Intention to Quit: The Mediating Roles of Job and Life Satisfaction. *Applied Research on Quality of Life*, 2 (2), p. 65-82.
39. Ruževičius, J. (2014). Quality of Life and of Working Life: Conceptions and Research. 17th Toulon-Verona International Conference Excellence in Services Proceedings. Liverpool: Liverpool John Moores University, August 28-29, 2014, p. 317-334.
40. Servetkienė, V. (2013). Gyvenimo kokybės daugiadimensis vertinimas, identifikuojant kritines sritis: daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, ekonomika.
41. Slottje, D.J. (1991). Measuring the quality of life across countries. *The review of economics and statistics*, 73 (4), p. 684-693.
42. Tamutienė, I. (2004). Lyčių nelygybės matavimai ir interpretacija Europos Sąjungoje. *Sociologija. Mintis ir veiksmas*, 3, p. 79-87.

43. The Economist Intelligence Unit's quality of life index (2005). The Economist. Prieiga per internetą: http://www.economist.com/media/pdf/QUALITY_OF_LIFE.pdf (žiūrėta 2014m. lapkričio 16 d.).
44. The world health organization measuring quality of life (1997). WHO. Prieiga per internetą: http://www.who.int/mental_health/media/68.pdf (žiūrėta 2014 m. lapkričio 10 d.).
45. Trečiasis Europos gyvenimo kokybės tyrimas (2012). Eurofound. Prieiga per internetą: <http://eurofound.europa.eu/lt/surveys/eqls/2011/index> (žiūrėta 2014 m. lapkričio 08 d.)
46. Vazonienė, G. (2010). Subjektyvios pagyvenusių žmonių gyvenimo kokybės socialiniai ekonominiai veiksniai. *Sociologija. Mintis ir veiksmas*, 2 (27), p. 186-204.
47. Vinopal, J. (2012). The discussion of subjective quality of working life indicators. *Sociologia*, 3 (44), p. 385-401.
48. Workplace safety and health topics (2013). CDC. Prieiga per internetą: <http://www.cdc.gov/niosh/topics/stress/qwlquest.html#overview> (žiūrėta 2014 m. gruodžio 31 d.)
49. Zapf, W., Schupp, J., Habich, R. (1996). *Lebenslagen im Wandel: Sozialberichterstattung im Längsschnitt*. Berlin: Campus.

PECULIARITIES OF QUALITY OF LIFE PERCEPTION AND EVALUATION OF WORKING WOMEN AND HOUSEWIVES

Joana PRIBUŠAUSKAITĖ

Paper for the Master's degree

Quality Management Master's Program

Vilnius University, Faculty of Economics, Management Department

Supervisor – prof. J. Ruževičius

Vilnius, 2016

SUMMARY

111 pages, 12 charts, 37 pictures, 49 references.

The main *aim* of this paper is based on scientific literature make an authorial research of perception and assessment quality of life for two groups of women (working women and housewives).

Research methods: a) the analysis of scientific literature; b) survey. The survey data were analyzed using SPSS 20.0 statistical software package. Chi-square indicator, nonparametric Mann-Whitney and Shapiro-Wilk tests were analyzed in this paper.

The assessment of quality of life Lithuanian working women and housewives was carried out using questionnaire, which is based on the latest third European Quality of Life Questionnaire and the US *National Institute for Occupational Safety and Health* (NIOSH) life quality evaluation questionnaire. The analysis of the physical quality of life found that a higher percentage of housewives than working women are more satisfied with their health. A higher percentage of working women than housewives indicated that after sleep get up fresh and rested, but often feel tired and cannot properly carry out their basic work and have more stress. The analysis of the material quality of life found that a higher percentage of housewives than working women have lower disposable incomes. Housewives and working women are equally satisfied with their home. Respondents also assessed their financial situation which is almost similar like majority people situation in Lithuania.

The analysis of self-expression and entertainment showed that both - working women and housewives felt that they rarely have time to do what they really like. Working women and housewives state that they have equally time for hobbies, interests and entertainment. The results of the study showed that working women and housewives differently assess their health, social relations and their education. However, working women and housewives have an optimistic attitude about their future and similar sense of the fact that their work is meaningful in life. It proves that women's quality of life does not depend on their profession.

Based on this research were prepared and published reviewed article: Pribušauskaitė, J. & Ruževičius, J. (2015). Peculiarities of quality of life perception and evaluation of working women and housewives. In: Lithuanian economic growth and stability in the strategic orientations. Vilnius: Vilnius University, p. 192-205 (appendix No. 35).

Priedai

1 priedas. Moterų (dirbančių ir namų šeimininkių) gyvenimo kokybės tyrimo anketa

Aš esu Vilniaus Universiteto Ekonomikos fakulteto vadybos katedros studentė Joana Priušauskaitė. Šiuo metu atlieku tyrimą, kuriuo siekiu išsiaiškinti dirbančių moterų ir namų šeimininkių gyvenimo kokybę. Klausimų anketa yra visiškai anoniminė, o tyrimo rezultatai bus panaudoti tik moksliniais tikslais. Anketa prašau pildyti tik MOTERIS, kurios dirba arba yra namų šeimininkės. Jei turite klausimų apie mano atliekamą tyrimą su manimi galite susisiekti el.paštu joana.priusauskaitė@gmail.com. Iš anksto dėkoju, jog radote laiko užpildyti apklausos anketą.

1. Jūsų dabartinės pareigos ?

- Esu dirbanti moteris
- Esu namų šeimininkė

2. Jūsų mėnesinės disponuojamos pajamos

- iki 150€
- 151-300€
- 301-500€
- 501-1000€
- daugiau nei 1000€

3. Jūsų amžius

- iki 18 metų
- 19 - 25
- 26 - 32
- 33 - 40
- 41 - 48
- 49 - 56
- 57-64

4. Jūsų išsilavinimas:

- Žemesnis nei bakalauro laipsnis
- Bakalauro laipsnis
- Aukštesnis nei bakalauro laipsnis
- Kita

5. Ar galite darbo/namų ruošos metu skirti laiko savo asmeninėms reikmėms ar šeimos rūpesčiams spręsti ?

- Labai lengvai galiu skirti tam laiko
- Nesunkiai
- Kartais sunku
- Labai sunku
- Neskiriu tam laiko

6. Kaip dažnai Jūsų pagrindinės pareigos trukdo šeimyniniam gyvenimui ?

- Niekada
- Retai
- Kartais
- Dažnai
- Labai dažnai

7. Kaip dažnai esate tiek pavargusi, kad negalite tinkamai atlikti savo pagrindinio darbo?

- Kasdien
- Kelis kartus per savaitę
- Kelis kartus per mėnesį
- Retai
- Niekada

8. Kaip dažnai sunku įvykdyti savo pareigas šeimai dėl to, kad ilgai buvote darbe ?

- Kasdien
- Kelis kartus per savaitę
- Kelis kartus per mėnesį
- Retai
- Niekada

9. Kaip dažnai Jūsų šeimyninis gyvenimas trukdo atlikti pagrindines pareigas ?

- Kasdien
- Kelis kartus per savaitę
- Kelis kartus per mėnesį
- Retai
- Niekada

10. Kaip dažnai sportuojate ar mankštinatės?

- Kasdien arba beveik kasdien
- Mažiausiai kartą per savaitę
- Kelis kartus per mėnesį
- Rečiau nei kas mėnesį
- Niekada

11. Kaip dažnai dalyvaujate visuomeninėje veikloje, pavyzdžiui klubo, draugijos ar asociacijos?

- Kasdien arba beveik kasdien
- Mažiausiai kartą per savaitę
- Kelis kartus per mėnesį
- Rečiau nei kas mėnesį
- Niekada

12. Kasdieniame gyvenime retai turiu laiko veikti tai, kas man iš tiesų patinka.

- Visiškai sutinku
- Sutinku
- Nei sutinku, nei nesutinku
- Nesutinku
- Visiškai nesutinku

13. Aš optimistiškai žiūriu į ateitį.

- Visiškai sutinku
- Sutinku
- Nei sutinku, nei nesutinku
- Nesutinku
- Visiškai nesutinku

14. Iš esmės jaučiu, jog tai, ką veikiu gyvenime, yra prasminga.

- Visiškai sutinku
- Sutinku
- Nei sutinku, nei nesutinku
- Nesutinku
- Visiškai nesutinku

15. Aš jaučiuosi išstumta iš visuomenės.

- Visiškai sutinku
- Sutinku
- Nei sutinku, nei nesutinku
- Nesutinku
- Visiškai nesutinku

16. Šiandien gyvenimas tapo toks sudėtingas, kad man sunku prisitaikyti.

- Visiškai sutinku
- Sutinku
- Nei sutinku, nei nesutinku
- Nesutinku
- Visiškai nesutinku

17. Aš dažnai jaučiu nusivylimą gyvenimu.

- Visiškai sutinku
- Sutinku
- Nei sutinku, nei nesutinku
- Nesutinku
- Visiškai nesutinku

18. Jaučiu, kad mano darbo vertės nepripažįsta kiti.

- Visiškai sutinku
- Sutinku
- Nei sutinku, nei nesutinku
- Nesutinku
- Visiškai nesutinku

19. Kai kurie žmonės žiūri į mane "iš aukšto" dėl mano padėties ar pajamų.

- Visiškai sutinku
- Sutinku
- Nei sutinku, nei nesutinku
- Nesutinku
- Visiškai nesutinku

20. Kaip dažnai rūpinatės savo vaikais?

- Kiekvieną dieną
- Kelias dienas per savaitę
- Vieną ar du kartus per savaitę
- Labai retai, tai daro vyras, auklė ir kt.
- Neturiu vaikų

21. Kaip dažnai užsiimate maisto gaminimu ir/arba namų tvarkymu ?

- Kiekvieną dieną
- Kelias dienas per savaitę
- Vieną ar du kartus per savaitę
- Rečiau
- Niekada

22. Ar pakankamai laiko galite skirti socialiniams kontaktams (ne šeima) ?

- Norėčiau praleisti mažiau laiko
- Skiriu pakankamai laiko
- Norėčiau praleisti daugiau laiko
- Kitų nuomone, skiriu tam per mažai laiko
- Nežinau

23. Ar skiriate laiko savęs tobulinimui /savišvietai?

- Taip, skiriu, nes to noriu pati
- Taip, skiriu, nes to reikalauja darbas
- Retai skiriu
- Neskiriu, neturiu pakankamai laiko
- Neskiriu, man tai neįdomu

24. Ar pakankamai laiko galite skirti hobiams ir interesams ?

- Skiriu pakankamai laiko
- Norėčiau praleisti daugiau laiko
- Neturiu tam laiko
- Nežinau
- Neturiu hobių/interesų

25. Ar esate patenkinta dabartine veikla ?

- Labai patenkinta
- Patenkinta
- Vidutiniškai
- Nepatenkintas
- Labai nepatenkinta

26. Ar esate patenkinta savo šeimyniniu gyvenimu ?

- Labai patenkinta
- Patenkinta
- Vidutiniškai
- Nepatenkintas
- Labai nepatenkinta

27. Ar esate patenkinta savo sveikata ?

- Labai patenkinta
- Patenkinta
- Vidutiniškai
- Nepatenkintas
- Labai nepatenkinta

28. Ar esate patenkinta savo socialiniu gyvenimu ?

- Labai patenkinta
- Patenkinta
- Vidutiniškai
- Nepatenkintas
- Labai nepatenkinta

29. Ar esate patenkinta savo išsilavinimu ?

- Labai patenkinta
- Patenkinta
- Vidutiniškai
- Nepatenkintas
- Labai nepatenkinta

30. Kaip vertinate savo darbo krūvį?

- Dirbu labai sunkiai
- Dirbu sunkiai
- Dirbu vidutiniškai
- Dirbu lengvai
- Dirbu labai lengvai

31. Pastaruoju metu jaučiatės žvali ir energinga ?

- Visą laiką
- Didžiąją laiko dalį
- Daugiau nei pusę laiko
- Mažiau nei pusę laiko
- Niekada

32. Kaip vertinate savo mitybą?

- Labai gerai
- Gerai
- Vidutiniškai
- Prastai
- Labai prastai

33. Keliatės žvali ir pailsėjusi ?

- Visą laiką
- Didžiąją laiko dalį
- Daugiau nei pusę laiko
- Mažiau nei pusę laiko
- Niekada

34. Ar dažnai patiriate stresą?

- Labai dažnai
- Dažnai
- Retai
- Labai retai
- Niekada

35. Jūsų kasdieninis gyvenimas pilnas dalykų, kurie jus domina ?

- Visą laiką
- Didžiąją laiko dalį
- Daugiau nei pusę laiko
- Mažiau nei pusę laiko
- Niekada

36. Ar pakankamai laiko skirate pramogoms?

- Taip, pakankamai
- Laiko galiu skirti pakankamai, tačiau trūksta pinigų
- Norėčiau skirti daugiau laiko
- Skiriu labai mažai laiko
- Kitų nuomone, skiriu tam per mažai laiko

37. Ar esate patenkinta savo būstu ?

- Labai patenkinta
- Patenkinta
- Vidutiniškai
- Nepatenkintas
- Labai nepatenkinta

38. Jūsų finansinė padėtis lyginant su daugumos žmonių Lietuvoje padėtimi yra:

- Daug blogesnė
- Šiek tiek blogesnė
- Nei blogesnė, nei geresnė
- Šiek tiek geresnė
- Daug geresnė

39. Ar pasitikite Lietuvos teisine sistema ?

- Visiškai pasitikiu
- Pasitikiu
- Nei pasitikiu nei nepasitikiu
- Nepasitikiu
- Visiškai nepasitikiu

40. Kaip vertinate Lietuvos gyventojų fizinį saugumą ?

- Labai gerai
- Gerai
- Vidutiniškai
- Blogai
- Labai blogai

41. Aš esu patenkinta dabartine savo gyvenimo kokybe.

- Visiškai sutinku
- Sutinku
- Nei sutinku, nei nesutinku
- Nesutinku
- Visiškai nesutinku

2 priedas. Kaip dažnai nuovargis trukdo atlikti pagrindinį darbą

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Kaip dažnai esate tiek pavargusi, kad negalite tinkamai atlikti savo pagrindinio darbo?	Kasdien	Count	8	8	16
		% within Dabartinės pareigos	2,5%	7,1%	3,7%
	Kelis kartus per savaitę	Count	62	29	91
		% within Dabartinės pareigos	19,5%	25,9%	21,2%
	Kelis kartus per mėnesį	Count	78	12	90
		% within Dabartinės pareigos	24,5%	10,7%	20,9%
	Retai	Count	146	53	199
		% within Dabartinės pareigos	45,9%	47,3%	46,3%
	Niekada	Count	24	10	34
		% within Dabartinės pareigos	7,5%	8,9%	7,9%
Total		Count	318	112	430
		% within Dabartinės pareigos	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,154 ^a	4	,007
Likelihood Ratio	14,611	4	,006
Linear-by-Linear Association	1,060	1	,303
N of Valid Cases	430		

a. 1 cells (10.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4.17.

3 priedas. Kaip dažnai respondentės sportuoja ar mankštinasi priklausomai nuo dabartinių pareigų

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Kaip dažnai sportuojate ar mankštinatės?	Kasdien arba beveik kasdien	Count % within Dabartinės pareigos	59 18,6%	34 30,4%	93 21,6%
	Mažiausiai kartą per savaitę	Count % within Dabartinės pareigos	84 26,4%	19 17,0%	103 24,0%
	Kelis kartus per mėnesį	Count % within Dabartinės pareigos	43 13,5%	16 14,3%	59 13,7%
	Rečiau nei kas mėnesį	Count % within Dabartinės pareigos	61 19,2%	20 17,9%	81 18,8%
	Niekada	Count % within Dabartinės pareigos	71 22,3%	23 20,5%	94 21,9%
Total		Count % within Dabartinės pareigos	318 100,0%	112 100,0%	430 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,658 ^a	4	,070
Likelihood Ratio	8,523	4	,074
Linear-by-Linear Association	1,387	1	,239
N of Valid Cases	430		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 15.37.

4 priedas. Pasitenkinimas savo sveikata priklausomai nuo dabartinių pareigų

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Ar esate patenkinta savo sveikata ?	Labai patenkinta	Count	27	18	45
		% within Dabartinės pareigos	8,5%	16,1%	10,5%
	Petenkinta	Count	157	44	201
		% within Dabartinės pareigos	49,4%	39,3%	46,7%
	Vidutiniškai patenkinta	Count	103	35	138
		% within Dabartinės pareigos	32,4%	31,3%	32,1%
	Nepatenkinta	Count	26	7	33
		% within Dabartinės pareigos	8,2%	6,3%	7,7%
	Labai nepatenkinta	Count	5	8	13
		% within Dabartinės pareigos	1,6%	7,1%	3,0%
Total		Count	318	112	430
		% within Dabartinės pareigos	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	15,286 ^a	4	,004
Likelihood Ratio	13,695	4	,008
Linear-by-Linear Association	,179	1	,673
N of Valid Cases	430		

a. 1 cells (10.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3.39.

5 priedas. Žvalumo ir energingumo pajūtis pastaruoju metu priklausomai nuo dabartinių pareigų

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Pastaruoju metu jaučiatės žvali ir energinga ?	Visą laiką	Count	16	11	27
		% within Dabartinės pareigos	5,0%	9,8%	6,3%
	Didžiąją laiko dalį	Count	162	45	207
		% within Dabartinės pareigos	50,9%	40,2%	48,1%
	Daugiau nei pusę laiko	Count	109	39	148
		% within Dabartinės pareigos	34,3%	34,8%	34,4%
	Mažiau nei pusę laiko	Count	27	15	42
		% within Dabartinės pareigos	8,5%	13,4%	9,8%
	Niekada	Count	4	2	6
		% within Dabartinės pareigos	1,3%	1,8%	1,4%
Total	Count	318	112	430	
	% within Dabartinės pareigos	100,0%	100,0%	100,0 %	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	7,231 ^a	4	,124
Likelihood Ratio	6,895	4	,142
Linear-by-Linear Association	,644	1	,422
N of Valid Cases	430		

a. 2 cells (20.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1.56.

6 priedas. Respondenčių savo mitybos vertinimas priklausomai nuo darbo pobūdžio

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Kaip vertinate savo mitybą?	Labai gerai	Count	26	8	34
		% within Dabartinės pareigos	8,2%	7,1%	7,9%
	Gerai	Count	130	49	179
		% within Dabartinės pareigos	40,9%	43,8%	41,6%
	Vidutiniškai	Count	134	41	175
		% within Dabartinės pareigos	42,1%	36,6%	40,7%
	Prastai	Count	23	11	34
		% within Dabartinės pareigos	7,2%	9,8%	7,9%
	Labai prastai	Count	5	3	8
		% within Dabartinės pareigos	1,6%	2,7%	1,9%
	Total		Count	318	112
			% within Dabartinės pareigos	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,145 ^a	4	,709
Likelihood Ratio	2,087	4	,720
Linear-by-Linear Association	,195	1	,658
N of Valid Cases	430		

a. 1 cells (10.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.08.

7 priedas. Respondenčių poilsis miego metu, priklausomai nuo darbo pobūdžio

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Ar pamiegojusi keliatės žvali ir pailsėjusi ?	Visą laiką	Count	16	16	32
		% within Dabartinės pareigos	5,0%	14,3%	7,4%
	Didžiąją laiko dalį	Count	159	39	198
		% within Dabartinės pareigos	50,0%	34,8%	46,0%
	Daugiau nei pusę laiko	Count	106	41	147
		% within Dabartinės pareigos	33,3%	36,6%	34,2%
	Mažiau nei pusę laiko	Count	29	13	42
		% within Dabartinės pareigos	9,1%	11,6%	9,8%
	Niekada	Count	8	3	11
		% within Dabartinės pareigos	2,5%	2,7%	2,6%
Total	Count	318	112	430	
	% within Dabartinės pareigos	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,469 ^a	4	,006
Likelihood Ratio	13,512	4	,009
Linear-by-Linear Association	,003	1	,957
N of Valid Cases	430		

a. 1 cells (10.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.87.

8 priedas. Streso jausmo patyrimo dažnumas priklausomai nuo darbo pobūdžio

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Ar dažnai patiriate stresą?	Labai dažnai	Count	43	20	63
		% within Dabartinės pareigos	13,5%	17,9%	14,7%
	Dažnai	Count	157	31	188
		% within Dabartinės pareigos	49,4%	27,7%	43,7%
	Retai	Count	99	46	145
		% within Dabartinės pareigos	31,1%	41,1%	33,7%
	Labai retai	Count	19	15	34
		% within Dabartinės pareigos	6,0%	13,4%	7,9%
	Total		318	112	430
			100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18,168 ^a	3	,000
Likelihood Ratio	18,324	3	,000
Linear-by-Linear Association	5,090	1	,024
N of Valid Cases	430		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 8.86.

9 priedas. Mėnesinės respondenčių disponuojamos pajamos priklausomai nuo darbo pobūdžio

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Mėnesinės disponuojamos pajamos	iki 150€	Count	11	35	46
		% within Dabartinės pareigos	3,5%	31,3%	10,7%
	151-300€	Count	50	29	79
		% within Dabartinės pareigos	15,7%	25,9%	18,4%
	301-500€	Count	118	24	142
		% within Dabartinės pareigos	37,1%	21,4%	33,0%
	501-1000€	Count	111	19	130
		% within Dabartinės pareigos	34,9%	17,0%	30,2%
	daugiau nei 1000€	Count	28	5	33
		% within Dabartinės pareigos	8,8%	4,5%	7,7%
	Total	Count	318	112	430
		% within Dabartinės pareigos	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	81,479 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	73,520	4	,000
Linear-by-Linear Association	57,914	1	,000
N of Valid Cases	430		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 8.60.

10 priedas. Respondenčių pasitenkinimas savo būstu priklausomai nuo darbo pobūdžio

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Ar esate patenkinta savo būstu ?	Labai patenkinta	Count	55	23	78
		% within Dabartinės pareigos	17,3%	20,5%	18,1%
	Patenkinta	Count	128	51	179
		% within Dabartinės pareigos	40,3%	45,5%	41,6%
	Vidutiniškai patenkinta	Count	86	27	113
		% within Dabartinės pareigos	27,0%	24,1%	26,3%
	Nepatenkinta	Count	40	6	46
		% within Dabartinės pareigos	12,6%	5,4%	10,7%
	Labai nepatenkinta	Count	9	5	14
		% within Dabartinės pareigos	2,8%	4,5%	3,3%
Total		Count	318	112	430
		% within Dabartinės pareigos	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,024 ^a	4	,197
Likelihood Ratio	6,582	4	,160
Linear-by-Linear Association	2,020	1	,155
N of Valid Cases	430		

a. 1 cells (10.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3.65.

11 priedas. Respondenčių finansinės padėties palyginimas su visuomene priklausomai nuo darbo pobūdžio

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Jūsų finansinė padėtis lyginant su daugumos žmonių Lietuvoje padėtimi yra:	Daug blogesnė	Count	13	9	22
		% within Dabartinės pareigos	4,1%	8,0%	5,1%
	Šiek tiek blogesnė	Count	23	12	35
		% within Dabartinės pareigos	7,2%	10,7%	8,1%
	Nei blogesnė, nei geresnė	Count	159	52	211
		% within Dabartinės pareigos	50,0%	46,4%	49,1%
	Šiek tiek geresnė	Count	92	26	118
		% within Dabartinės pareigos	28,9%	23,2%	27,4%
	Daug geresnė	Count	31	13	44
		% within Dabartinės pareigos	9,7%	11,6%	10,2%
Total		Count	318	112	430
		% within Dabartinės pareigos	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	5,238 ^a	4	,264
Likelihood Ratio	4,968	4	,291
Linear-by-Linear Association	1,675	1	,196
N of Valid Cases	430		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5.73.

12 priedas. Klausimo “Ar respondentės gali skirti laiko savo asmeninėms reikmėms darbo metu priklausomai nuo darbo pobūdžio ?” atsakymų pasiskirstymas

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Ar galite darbo/namų ruošos metu skirti laiko savo asmeninėms reikmėms ar šeimos rūpesčiams spręsti ?	Labai lengvai	Count	73	54	127
	galiu skirti	% within Dabartinės pareigos	23,0%	48,2%	29,5%
	Nesunkiai	Count	97	22	119
		% within Dabartinės pareigos	30,5%	19,6%	27,7%
	Kartais sunku	Count	110	33	143
		% within Dabartinės pareigos	34,6%	29,5%	33,3%
	Labai sunku	Count	31	2	33
		% within Dabartinės pareigos	9,7%	1,8%	7,7%
	Neskiriu tam laiko	Count	7	1	8
		% within Dabartinės pareigos	2,2%	0,9%	1,9%
	Total	Count	318	112	430
		% within Dabartinės pareigos	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	29,682 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	30,493	4	,000
Linear-by-Linear Association	20,022	1	,000
N of Valid Cases	430		

a. 1 cells (10.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.08.

13 priedas. Respondenčių nuomonė apie tai kaip dažnai atliekamos pagrindinės pareigos trukdo šeimyniniam gyvenimui

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Kaip dažnai Jūsų šeimyninis gyvenimas trukdo atlikti pagrindines pareigas ?	Kasdien	Count	2	6	8
		% within Dabartinės pareigos	0,6%	5,4%	1,9%
	Kelis kartus per savaitę	Count	25	10	35
		% within Dabartinės pareigos	7,9%	8,9%	8,1%
	Kelis kartus per mėnesį	Count	42	9	51
		% within Dabartinės pareigos	13,2%	8,0%	11,9%
	Retai	Count	164	53	217
		% within Dabartinės pareigos	51,6%	47,3%	50,5%
	Niekada	Count	85	34	119
		% within Dabartinės pareigos	26,7%	30,4%	27,7%
Total		Count	318	112	430
		% within Dabartinės pareigos	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,627 ^a	4	,013
Likelihood Ratio	11,182	4	,025
Linear-by-Linear Association	,528	1	,467
N of Valid Cases	430		

a. 1 cells (10.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.08.

14 priedas. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal, kaip dažnai joms sunku įvykdyti savo pareigas šeimai dėl to, kad ilgai dirbo

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Kaip dažnai sunku įvykdyti savo pareigas šeimai dėl to, kad ilgai dirbote?	Kasdien	Count	13	5	18
		% within Dabartinės pareigos	4,1%	4,5%	4,2%
	Kelis kartus per savaitę	Count	66	15	81
		% within Dabartinės pareigos	20,8%	13,4%	18,8%
	Kelis kartus per mėnesį	Count	99	16	115
		% within Dabartinės pareigos	31,1%	14,3%	26,7%
	Retai	Count	118	49	167
		% within Dabartinės pareigos	37,1%	43,8%	38,8%
	Niekada	Count	22	27	49
		% within Dabartinės pareigos	6,9%	24,1%	11,4%
Total		Count	318	112	430
		% within Dabartinės pareigos	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	33,617 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	32,027	4	,000
Linear-by-Linear Association	17,334	1	,000
N of Valid Cases	430		

a. 1 cells (10.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4.69.

15 priedas. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal, kaip dažnai jų šeimyninis gyvenimas joms trukdo atlikti pagrindines pareigas

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Kaip dažnai Jūsų šeimyninis gyvenimas trukdo atlikti pagrindines pareigas ?	Kasdien	Count	2	6	8
		% within Dabartinės pareigos	0,6%	5,4%	1,9%
	Kelis kartus per savaitę	Count	25	10	35
		% within Dabartinės pareigos	7,9%	8,9%	8,1%
	Kelis kartus per mėnesį	Count	42	9	51
		% within Dabartinės pareigos	13,2%	8,0%	11,9%
	Retai	Count	164	53	217
		% within Dabartinės pareigos	51,6%	47,3%	50,5%
	Niekada	Count	85	34	119
		% within Dabartinės pareigos	26,7%	30,4%	27,7%
	Total	Count	318	112	430
		% within Dabartinės pareigos	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,627 ^a	4	,013
Likelihood Ratio	11,182	4	,025
Linear-by-Linear Association	,528	1	,467
N of Valid Cases	430		

a. 1 cells (10.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.08.

16 priedas. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal, ar jos yra patenktos savo dabartine veikla

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Ar esate patenkinta savo dabartine veikla ?	Labai patenkinta	Count % within Dabartinės pareigos	52 16,4%	13 11,6%	65 15,1%
	Petenkinta	Count % within Dabartinės pareigos	142 44,7%	39 34,8%	181 42,1%
	Vidutiniškai patenkinta	Count % within Dabartinės pareigos	97 30,5%	42 37,5%	139 32,3%
	Nepatenkinta	Count % within Dabartinės pareigos	22 6,9%	10 8,9%	32 7,4%
	Labai nepatenkinta	Count % within Dabartinės pareigos	5 1,6%	8 7,1%	13 3,0%
Total		Count % within Dabartinės pareigos	318 100,0%	112 100,0%	430 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	13,342 ^a	4	,010
Likelihood Ratio	12,153	4	,016
Linear-by-Linear Association	9,962	1	,002
N of Valid Cases	430		

a. 1 cells (10.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3.39.

17 priedas. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, ar jos yra patenkintos savo šeimyniniu gyvenimu

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Ar esate patenkinta savo šeimyniniu gyvenimu ?	Labai patenkinta	Count % within Dabartinės pareigos	72 22,6%	30 26,8%	102 23,7%
	Patenkinta	Count % within Dabartinės pareigos	137 43,1%	50 44,6%	187 43,5%
	Vidutiniškai patenkinta	Count % within Dabartinės pareigos	70 22,0%	19 17,0%	89 20,7%
	Nepatenkinta	Count % within Dabartinės pareigos	34 10,7%	10 8,9%	44 10,2%
	Labai nepatenkinta	Count % within Dabartinės pareigos	5 1,6%	3 2,7%	8 1,9%
Total		Count % within Dabartinės pareigos	318 100,0%	112 100,0%	430 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,462 ^a	4	,651
Likelihood Ratio	2,458	4	,652
Linear-by-Linear Association	,754	1	,385
N of Valid Cases	430		

a. 1 cells (10.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.08.

18 priedas. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai kaip jos vertina savo darbo krūvį.

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Kaip vertinate savo darbo krūvį?	Dirbu labai sunkiai	Count % within Dabartinės pareigos	25 7,9%	6 5,4%	31 7,2%
	Dirbu sunkiai	Count % within Dabartinės pareigos	114 35,8%	24 21,4%	138 32,1%
	Dirbu vidutiniškai	Count % within Dabartinės pareigos	132 41,5%	53 47,3%	185 43,0%
	Dirbu lengvai	Count % within Dabartinės pareigos	36 11,3%	19 17,0%	55 12,8%
	Dirbu labai lengvai	Count % within Dabartinės pareigos	11 3,5%	10 8,9%	21 4,9%
	Total	Count % within Dabartinės pareigos	318 100,0%	112 100,0%	430 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	13,874 ^a	4	,008
Likelihood Ratio	13,672	4	,008
Linear-by-Linear Association	12,245	1	,000
N of Valid Cases	430		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5.47.

19 priedas. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal, ar jų kasdieniniame gyvenime yra dalykų, kurie jas domina

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Ar Jūsų kasdieniniame gyvenime yra dalykų, kurie jus domina ?	Visą laiką	Count % within Dabartinės pareigos	68 21,4%	23 20,5%	91 21,2%
	Didžiąją laiko dalį	Count % within Dabartinės pareigos	160 50,3%	46 41,1%	206 47,9%
	Daugiau nei pusę laiko	Count % within Dabartinės pareigos	77 24,2%	33 29,5%	110 25,6%
	Mažiau nei pusę laiko	Count % within Dabartinės pareigos	12 3,8%	8 7,1%	20 4,7%
	Niekada	Count % within Dabartinės pareigos	1 0,3%	2 1,8%	3 0,7%
	Total	Count % within Dabartinės pareigos	318 100,0%	112 100,0%	430 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,989 ^a	4	,136
Likelihood Ratio	6,432	4	,169
Linear-by-Linear Association	3,557	1	,059
N of Valid Cases	430		

a. 2 cells (20.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .78.

20 priedas. Teiginių, matuojančių psichologinę gyvenimo kokybės sritį, vertinimas priklausomai nuo respondentų užimamų pareigų

Mann-Whitney Test

Ranks				
	Dabartinės pareigos	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Aš optimistiškai žiūriu į ateitį.	Dirbanti moteris	318	213,49	67889,00
	Namų šeimininkė	112	221,21	24776,00
	Total	430		
Iš esmės jaučiu, jog tai, ką veikiu gyvenime, yra prasminga.	Dirbanti moteris	318	215,57	68550,00
	Namų šeimininkė	112	215,31	24115,00
	Total	430		
Aš jaučiuosi išstumta iš visuomenės.	Dirbanti moteris	318	232,38	73898,00
	Namų šeimininkė	112	167,56	18767,00
	Total	430		
Šiandien gyvenimas tapo toks sudėtingas, kad man sunku prisitaikyti.	Dirbanti moteris	318	224,34	71339,50
	Namų šeimininkė	112	190,41	21325,50
	Total	430		
Aš dažnai jaučiu nusivylimą gyvenimu	Dirbanti moteris	318	219,44	69783,00
	Namų šeimininkė	112	204,30	22882,00
	Total	430		
Jaučiu, kad mano darbo vertės nepripažįsta kiti.	Dirbanti moteris	318	227,86	72459,00
	Namų šeimininkė	112	180,41	20206,00
	Total	430		
Kai kurie žmonės žiūri į mane "iš aukšto" dėl mano padėties ar pajamų.	Dirbanti moteris	318	220,13	70001,50
	Namų šeimininkė	112	202,35	22663,50
	Total	430		

Test Statistics ^a							
	Aš optimistiškai žiūriu į ateitį.	Iš esmės jaučiu, jog tai, ką veikiu gyvenime, yra prasminga.	Aš jaučiuosi išstumta iš visuomenės.	Šiandien gyvenimas tapo toks sudėtingas, kad man sunku prisitaikyti.	Aš dažnai jaučiu nusivylimą gyvenimu	Jaučiu, kad mano darbo vertės nepripažįsta kiti.	Kai kurie žmonės žiūri į mane "iš aukšto" dėl mano padėties ar pajamų.
Mann-Whitney U	17168,000	17787,000	12439,000	14997,500	16554,000	13878,000	16335,500
Wilcoxon W	67889,000	24115,000	18767,000	21325,500	22882,000	20206,000	22663,500
Z	-,598	-,020	-5,013	-2,601	-1,151	-3,604	-1,348
Asymp. Sig. (2-tailed)	,550	,984	,000	,009	,250	,000	,178

a. Grouping Variable: Dabartinės pareigos

Tests of Normality						
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Aš optimistiškai žiūriu į ateitį.	,248	430	,000	,864	430	,000
Iš esmės jaučiu, jog tai, ką veikiu gyvenime, yra prasminga.	,245	430	,000	,887	430	,000
Aš jaučiuosi išstumta iš visuomenės.	,255	430	,000	,850	430	,000
Šiandien gyvenimas tapo toks sudėtingas, kad man sunku prisitaikyti.	,247	430	,000	,880	430	,000
Aš dažnai jaučiu nusivylimą gyvenimu	,185	430	,000	,912	430	,000
Jaučiu, kad mano darbo vertės nepripažįsta kiti.	,193	430	,000	,912	430	,000
Kai kurie žmonės žiūri į mane "iš aukšto" dėl mano padėties ar pajamų.	,217	430	,000	,903	430	,000

a. Lilliefors Significance Correction

21 priedas. Respondenčių pasiskirstymas pagal išsilavinimą priklausomai nuo užimamų pareigų

Crosstab					
			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Išsilavinimas	Pradinis išsilavinimas	Count % within Dabartinės pareigos	2 0,6%	2 1,8%	4 0,9%
	Vidurinis išsilavinimas	Count % within Dabartinės pareigos	28 8,8%	25 22,3%	53 12,3%
	Profesinis išsilavinimas	Count % within Dabartinės pareigos	20 6,3%	14 12,5%	34 7,9%
	Bakalauro laipsnis	Count % within Dabartinės pareigos	96 30,2%	25 22,3%	121 28,1%
	Aukštesnysis koleginis išsilavinimas	Count % within Dabartinės pareigos	59 18,6%	26 23,2%	85 19,8%
	Nebaigtas aukštesnysis koleginis išsilavinimas	Count % within Dabartinės pareigos	14 4,4%	6 5,4%	20 4,7%
	Magistro laipsnis	Count % within Dabartinės pareigos	88 27,7%	11 9,8%	99 23,0%
	Aukštesnis nei magistro laipsnis	Count % within Dabartinės pareigos	7 2,2%	1 0,9%	8 1,9%
	Kita	Count % within Dabartinės pareigos	4 1,3%	2 1,8%	6 1,4%
	Total	Count % within Dabartinės pareigos	318 100,0%	112 100,0%	430 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	32,796 ^a	8	,000
Likelihood Ratio	33,196	8	,000
Linear-by-Linear Association	19,460	1	,000
N of Valid Cases	430		

a. 5 cells (27.8%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1.04.

22 priedas. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai jos rūpinasi savo vaikais

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Kaip dažnai rūpinatės savo vaikais?	Kiekvieną dieną	Count % within Dabartinės pareigos	179 56,3%	81 72,3%	260 60,5%
	Kelias dienas per savaitę	Count % within Dabartinės pareigos	11 3,5%	3 2,7%	14 3,3%
	1- 2 kartus per savaitę	Count % within Dabartinės pareigos	9 2,8%	1 0,9%	10 2,3%
	Labai retai, tai daro vyras, auklė ir kt.	Count % within Dabartinės pareigos	2 0,6%	0 0,0%	2 0,5%
	Neturiu vaikų	Count % within Dabartinės pareigos	117 36,8%	27 24,1%	144 33,5%
	Total	Count % within Dabartinės pareigos	318 100,0%	112 100,0%	430 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,697 ^a	4	,046
Likelihood Ratio	10,645	4	,031
Linear-by-Linear Association	7,807	1	,005
N of Valid Cases	430		

a. 4 cells (40.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .52.

23 priedas. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai jos užsiima maisto gaminimu ir/arba namų tvarkymu

Crosstab			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Kaip dažnai užsiimate maisto gaminimu ir/arba namų tvarkymu ?	Kiekvieną dieną	Count % within Dabartinės pareigos	157 49,4%	88 78,6%	245 57,0%
	Kelis kartus per savaitę	Count % within Dabartinės pareigos	122 38,4%	17 15,2%	139 32,3%
	1-2 kartus per savaitę	Count % within Dabartinės pareigos	23 7,2%	5 4,5%	28 6,5%
	Rečiau	Count % within Dabartinės pareigos	15 4,7%	2 1,8%	17 4,0%
	Niekada	Count % within Dabartinės pareigos	1 0,3%	0 0,0%	1 0,2%
Total		Count % within Dabartinės pareigos	318 100,0%	112 100,0%	430 100,0%

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	29,297 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	31,438	4	,000
Linear-by-Linear Association	19,451	1	,000
N of Valid Cases	430		

a. 3 cells (30.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .26.

24 priedas. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, ar skiria laiko savęs tobulinimui/savišvietai

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Ar skirate laiko savęs tobulinimui/savišvietai?	Taip, skiriu, nes to noriu pati	Count % within Dabartinės pareigos	154 48,4%	62 55,4%	216 50,2%
	Taip, skiriu, nes to reikalauja darbas	Count % within Dabartinės pareigos	54 17,0%	1 0,9%	55 12,8%
	Retai skiriu	Count % within Dabartinės pareigos	79 24,8%	38 33,9%	117 27,2%
	Neskiriu, neturiu pakankamai laiko	Count % within Dabartinės pareigos	30 9,4%	8 7,1%	38 8,8%
	Neskiriu, man tai neįdomu	Count % within Dabartinės pareigos	1 0,3%	3 2,7%	4 0,9%
Total		Count % within Dabartinės pareigos	318 100,0%	112 100,0%	430 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	25,534 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	33,145	4	,000
Linear-by-Linear Association	,149	1	,700
N of Valid Cases	430		

a. 2 cells (20.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1.04.

25 priedas. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, ar jos yra patenkintos savo išsilavinimu

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Ar esate patenkinta savo išsilavinimu ?	Labai patenkinta	Count % within Dabartinės pareigos	83 26,1%	21 18,8%	104 24,2%
	Petenkinta	Count % within Dabartinės pareigos	138 43,4%	33 29,5%	171 39,8%
	Vidutiniškai patenkinta	Count % within Dabartinės pareigos	64 20,1%	29 25,9%	93 21,6%
	Nepatenkinta	Count % within Dabartinės pareigos	28 8,8%	23 20,5%	51 11,9%
	Labai nepatenkinta	Count % within Dabartinės pareigos	5 1,6%	6 5,4%	11 2,6%
Total		Count % within Dabartinės pareigos	318 100,0%	112 100,0%	430 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	21,415 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	20,062	4	,000
Linear-by-Linear Association	17,586	1	,000
N of Valid Cases	430		

a. 1 cells (10.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.87.

26 priedas. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai jos dalyvauja visuomeninėje veikloje, pavyzdžiui klubo, draugijos ar asociacijos

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Kaip dažnai dalyvaujate visuomeninėje veikloje, pavyzdžiui klubo, draugijos ar asociacijos?	Kasdien arba beveik kasdien	Count % within Dabartinės pareigos	5 1,6%	1 0,9%	6 1,4%
	Mažiausiai kartą per savaitę	Count % within Dabartinės pareigos	20 6,3%	4 3,6%	24 5,6%
	Kelis kartus per mėnesį	Count % within Dabartinės pareigos	37 11,6%	13 11,6%	50 11,6%
	Rečiau nei kas mėnesį	Count % within Dabartinės pareigos	98 30,8%	34 30,4%	132 30,7%
	Niekada	Count % within Dabartinės pareigos	158 49,7%	60 53,6%	218 50,7%
Total		Count % within Dabartinės pareigos	318 100,0%	112 100,0%	430 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,623 ^a	4	,805
Likelihood Ratio	1,755	4	,781
Linear-by-Linear Association	1,170	1	,279
N of Valid Cases	430		

a. 2 cells (20.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1.56.

27 priedas. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, ar pakankamai laiko gali skirti socialiniams kontaktams (ne šeimai)

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Ar pakankamai laiko galite skirti socialiniams kontaktams (ne šeimai) ?	Norėčiau	Count	8	2	10
	praleisti mažiau laiko	% within Dabartinės pareigos	2,5%	1,8%	2,3%
	Skiriu	Count	108	42	150
	pakankamai laiko	% within Dabartinės pareigos	34,0%	37,5%	34,9%
	Norėčiau	Count	132	42	174
	praleisti daugiau laiko	% within Dabartinės pareigos	41,5%	37,5%	40,5%
	Kltų nuomone skiriu tam per mažai laiko	Count	34	4	38
		% within Dabartinės pareigos	10,7%	3,6%	8,8%
	Nežinau	Count	36	22	58
		% within Dabartinės pareigos	11,3%	19,6%	13,5%
Total		Count	318	112	430
		% within Dabartinės pareigos	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,821 ^a	4	,044
Likelihood Ratio	10,460	4	,033
Linear-by-Linear Association	,429	1	,513
N of Valid Cases	430		

a. 1 cells (10.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.60.

28 priedas. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, ar jos yra patenkintos savo socialiniu gyvenimu

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Ar esate patenkinta savo socialiniu gyvenimu ?	Labai patenkinta	Count % within Dabartinės pareigos	24 7,5%	13 11,6%	37 8,6%
	Petenkinta	Count % within Dabartinės pareigos	138 43,4%	39 34,8%	177 41,2%
	Vidutiniškai patenkinta	Count % within Dabartinės pareigos	116 36,5%	35 31,3%	151 35,1%
	Nepatenkinta	Count % within Dabartinės pareigos	35 11,0%	17 15,2%	52 12,1%
	Labai nepatenkinta	Count % within Dabartinės pareigos	5 1,6%	8 7,1%	13 3,0%
	Total	Count % within Dabartinės pareigos	318 100,0%	112 100,0%	430 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	13,405 ^a	4	,009
Likelihood Ratio	12,037	4	,017
Linear-by-Linear Association	2,458	1	,117
N of Valid Cases	430		

a. 1 cells (10.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3.39.

29 priedas. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, ar kasdieniame gyvenime jos retai turi laiko veikti tai, kas joms iš tiesų patinka

Crosstab			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Kasdieniam gyvenime retai turiu laiko veikti tai, kas man iš tiesų patinka.	Visiškai sutinku	Count % within Dabartinės pareigos	45 14,2%	22 19,6%	67 15,6%
	Sutinku	Count % within Dabartinės pareigos	80 25,2%	22 19,6%	102 23,7%
	Nei sutinku, nei nesutinku	Count % within Dabartinės pareigos	67 21,1%	17 15,2%	84 19,5%
	Nesutinku	Count % within Dabartinės pareigos	99 31,1%	42 37,5%	141 32,8%
	Visiškai nesutinku	Count % within Dabartinės pareigos	27 8,5%	9 8,0%	36 8,4%
Total		Count % within Dabartinės pareigos	318 100,0%	112 100,0%	430 100,0%

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	5,181 ^a	4	,269
Likelihood Ratio	5,200	4	,267
Linear-by-Linear Association	,000	1	,999
N of Valid Cases	430		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 9.38.

30 priedas. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal tai, ar pakankamai laiko gali skirti hobiams ir interesams

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Ar pakankamai laiko galite skirti hobiams ir interesams ?	Skiriu pakankamai laiko	Count % within Dabartinės pareigos	88 27,7%	30 26,8%	118 27,4%
	Norėčiau praleisti daugiau laiko	Count % within Dabartinės pareigos	163 51,3%	58 51,8%	221 51,4%
	Neturiu tam laiko	Count % within Dabartinės pareigos	43 13,5%	12 10,7%	55 12,8%
	Nežinau	Count % within Dabartinės pareigos	15 4,7%	4 3,6%	19 4,4%
	Neturiu hobijų ir interesų	Count % within Dabartinės pareigos	9 2,8%	8 7,1%	17 4,0%
Total		Count % within Dabartinės pareigos	318 100,0%	112 100,0%	430 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,681 ^a	4	,322
Likelihood Ratio	4,264	4	,371
Linear-by-Linear Association	,676	1	,411
N of Valid Cases	430		

a. 2 cells (20.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4.43.

31 priedas. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal, ar jos pakankamai laiko skiria pramogoms

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Ar pakankamai laiko skirate pramogoms?	Taip, pakankamai	Count % within Dabartinės pareigos	58 18,2%	25 22,3%	83 19,3%
	Laiko galiu skirti pakankamai, tačiau trūksta pinigų	Count % within Dabartinės pareigos	187 58,8%	51 45,5%	238 55,3%
	Norėčiau skirti daugiau laiko	Count % within Dabartinės pareigos	32 10,1%	16 14,3%	48 11,2%
	Skiriu labai mažai laiko	Count % within Dabartinės pareigos	33 10,4%	17 15,2%	50 11,6%
	Kitų nuomone, skiriu tam per mažai laiko	Count % within Dabartinės pareigos	8 2,5%	3 2,7%	11 2,6%
	Total	Count % within Dabartinės pareigos	318 100,0%	112 100,0%	430 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,324 ^a	4	,176
Likelihood Ratio	6,255	4	,181
Linear-by-Linear Association	,912	1	,339
N of Valid Cases	430		

a. 1 cells (10.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.87.

32 priedas. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal, ar jos pasitiki Lietuvos teisine sistema

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Ar pasitikite Lietuvos teisine sistema ?	Visiškai pasitikiu	Count % within Dabartinės pareigos	43 13,5%	20 17,9%	63 14,7%
	Pasitikiu	Count % within Dabartinės pareigos	157 49,4%	31 27,7%	188 43,7%
	Nei pasitikiu, nei nepasitikiu	Count % within Dabartinės pareigos	99 31,1%	46 41,1%	145 33,7%
	Nepasitikiu	Count % within Dabartinės pareigos	19 6,0%	15 13,4%	34 7,9%
Total		Count % within Dabartinės pareigos	318 100,0%	112 100,0%	430 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18,168 ^a	3	,000
Likelihood Ratio	18,324	3	,000
Linear-by-Linear Association	5,090	1	,024
N of Valid Cases	430		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 8.86.

33 priedas. Respondenčių nuomonės pasiskirstymas pagal, kaip jos vertina Lietuvos gyventojų fizinį saugumą

Crosstab

			Dabartinės pareigos		Total
			Dirbanti moteris	Namų šeimininkė	
Kaip vertinate Lietuvos gyventojų fizinį saugumą ?	Labai gerai	Count % within Dabartinės pareigos	68 21,4%	23 20,5%	91 21,2%
	Gerei	Count % within Dabartinės pareigos	160 50,3%	46 41,1%	206 47,9%
	Vidutiniškai	Count % within Dabartinės pareigos	77 24,2%	33 29,5%	110 25,6%
	Blogai	Count % within Dabartinės pareigos	12 3,8%	8 7,1%	20 4,7%
	Labai blogai	Count % within Dabartinės pareigos	1 0,3%	2 1,8%	3 0,7%
	Total	Count % within Dabartinės pareigos	318 100,0%	112 100,0%	430 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,989 ^a	4	,136
Likelihood Ratio	6,432	4	,169
Linear-by-Linear Association	3,557	1	,059
N of Valid Cases	430		

a. 2 cells (20.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .78.

34 priedas. Respondenčių pasitenkinimo savo gyvenimo kokybe vertinimai

Tests of Normality						
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Apibendrinus ar esate patenkinta dabartine savo gyvenimo kokybe ?	,289	430	,000	,839	430	,000

a. Lilliefors Significance Correction

Mann-Whitney Test

Rangai				
	Dabartinės pareigos	N	Vidutinis rangas	Sum of Ranks
Apibendrinus ar esate patenkinta dabartine savo gyvenimo kokybe ?	Dirbanti moteris	318	213,89	68017,50
	Namų šeimininkė	112	220,07	24647,50
	Total	430		

Test Statistics ^a	
	Apibendrinus ar esate patenkinta dabartine savo gyvenimo kokybe ?
Mann-Whitney U	17296,500
Wilcoxon W	68017,500
Z	-,495
Asymp. Sig. (2-tailed)	,620

a. Grouping Variable: Dabartinės pareigos

35 a) priedas. Straipsnis „DIRBANČIŲ MOTERŲ IR NAMŲ ŠEIMININKIŲ GYVENIMO KOKYBĖS SUVOKIMO IR VERTINIMO YPATUMAI“

Joana Pribušauskaitė, magistrantė

Vilniaus universitetas

Saulėtekio al. 9, Vilnius, LT-10222, tel. 863616303, e. paštas:

joana.pribusauskaite@gmail.com

Juozas Ruževičius, prof.dr. (HP)

Vilniaus universitetas

Saulėtekio al. 9, Vilnius, LT-10222, tel. 8 686 09710, e. paštas: juozas.ruzevicius@ef.vu.lt

Anotacija

Straipsnyje pristatomi vieno pirmųjų Lietuvoje atlikto tyrimo, kuriuo siekta sugretinti dirbančių ir nedirbančių moterų gyvenimo kokybės vertinimus, rezultatai. Darbe taip pat nagrinėjama gyvenimo kokybės koncepcija ir jos vertinimo ypatumai. Straipsnio tikslas – remiantis mokslinėje literatūroje nustatytomis gyvenimo kokybės sudedamosiomis sritimis atlikti dviejų moterų grupių (dirbančių samdomą darbą ir namų šeimininkių) gyvenimo kokybės suvokimo ir vertinimo tyrimą. Siekiant palyginti minėtų moterų grupių gyvenimo kokybę, buvo atlikta anketinė apklausa, kurioje dalyvavo 430 įvairaus amžiaus ir išsilavinimo respondenčių. Apklausos duomenys buvo išanalizuoti naudojant SPSS 20.0 statistinių programų paketą. Buvo analizuoti Chi kvadrato (angl. Chi Square) rodikliai, taip pat neparametrinis Mann-Whitney bei Shapiro-Wilk testai. Nustatyti dirbančių moterų ir namų šeimininkių tam tikrų gyvenimo kokybės sričių statistiškai reikšmingi vertinimo skirtumai.

Pagrindiniai žodžiai: gyvenimo kokybė, darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyra, namų šeimininkė, dirbanti moteris, subjektyvi gyvenimo kokybė, apklausa.

Įvadas

Gyvenimo kokybė (angl. *Quality of life*) yra plati sąvoka, kuri siejasi su bendrąja visuomenės gerove. Gyvenimo kokybės (GK) sąvoka pradėta vartoti XX a. viduryje, tačiau vartojami ir kitokie terminai, kaip pasitenkinimas gyvenimu (angl. *Satisfaction with life*, *Life satisfaction*), laimingas gyvenimas (angl. *Happy life*), *laimė* (angl. *Happiness*), gerovė (angl. *Wellbeing*, *Welfare*) ir kt.

Šiuo metu yra naudojami įvairūs kriterijai (pvz., sveikata, šeima, laisvalaikis, materialinė padėtis ir kt.), padedantys parengti gyvenimo kokybės bei gyvenimo darbe kokybės vertinimo rodiklių sistemas. Yra sukurtos įvairios GK vertinimo sistemos ir rodikliai: M. D. Morriso indeksas, Ferranso ir Powerso GK rodiklis, Žmogaus socialinės raidos indeksas, Europos GK tyrimas, The Economist Intelligence unit GK rodiklis, Mercer Human

Research GK vertinimas. Sukurti ir nauji GK rodikliai, skirti gyvenimo kokybei ir ekologinio gyvenimo kokybei įvertinti pasaulio miestuose ir valstybėse (Ruževičius, 2014).

Vykstant ekonominiams bei socialiniams procesams keičiasi ir įprastinis darbo pasiskirstymas visuomenėje. Vis daugiau moterų renkasi dirbti ne namuose – atlikti namų šeimininkės vaidmenį ir prižiūrėti vaikus – bet dirba apmokamą darbą. Dėl šios priežasties keičiasi subjektyvi individo gyvenimo kokybė, tiek darbe, tiek už jo ribų, keičiasi ir santykiai šeimoje. Darbas ir šeima – dvi svarbiausios mūsų gyvenimo sritys, tačiau dažniausiai žmonės susiduria su dideliais sunkumais, norėdami jas suderinti, kad nenukentėtų nei viena, nei kita (Ruževičius, 2014). Darbo ir šeimos konfliktas – tai konfliktas tarp žmogaus atliekamų keleto vaidmenų: darbuotojo, šeimos aprūpintojo, išlaikytojo ir tėvo, motinos bei sutuoktinio (Rode *et al.*, 2007). Darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyra šalia savaime suprantamos reikšmės – profesinio ir šeimyninio gyvenimo derinimo – aprėpia ir daugiau papildomų aspektų. Tačiau iki šiol nėra sistemiškai nagrinėti gyvenimo kokybės suvokimo ir vertinimo galimi skirtumai dirbant samdomą darbą ir būnant tik namų šeimininku ar šeimininke (Bruck *et al.*, 2002; Haas, 1999; Ruževičius, 2014; Vinopal, 2012).

Tyrimo problema – nėra atliktų tyrimų, sugretinančių dirbančių apmokamą darbą moterų ir namų šeimininkių gyvenimo kokybės subjektyvų suvokimą bei išryškinančių svarbiausias GK sritis šioms moterų grupėms.

Tyrimo objektas – dirbančios moterys ir namų šeimininkės (angl. *Housewife*) jų gyvenimo kokybės vertinimo kontekste.

Tyrimo metodai: a) mokslinės literatūros analizė; b) apklausa. Apklausos duomenys buvo išanalizuoti naudojant SPSS 20.0 statistinių programų paketą. Buvo analizuoti Chi kvadrato (angl. Chi Square) rodikliai, taip pat neparametrinis Mann-Whitney bei Shapiro-Wilk testai.

LIETUVOS EKONOMIKOS AUGIMO IR STABILUMO STRATEGINĖS KRYPTYS

**Nacionalinės mokslinės-praktinės konferencijos
vykusios 2015 m. spalio 22 d.**

Recenzuotų straipsnių rinkinys

Straipsnių rinkinį leidybai parengė doc.dr. Agnė Laužadytė-Tutlienė

ISBN 978-609-459-613-1

Vilnius 2015